

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών

**Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών
Συνεχιζόμενη Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση**

Μεταπτυχιακή Διατριβή

**Το Πανεπιστήμιο ως φορέας Δια Βίου Μάθησης.
Μελέτη περίπτωσης : το Κέντρο Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης
και Δια Βίου Μάθησης του Εθνικού και Καποδιστριακού
Πανεπιστημίου Αθηνών**

Θεοδώρα Θεοδοσοπούλου

**Επιβλέπουσα
Αντωνία Σαμαρά**

Μάιος 2019

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών

**Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών
Συνεχιζόμενη Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση**

Μεταπτυχιακή Διατριβή

**Το Πανεπιστήμιο ως φορέας Δια Βίου Μάθησης.
Μελέτη περίπτωσης : το Κέντρο Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης
και Δια Βίου Μάθησης του Εθνικού και Καποδιστριακού
Πανεπιστημίου Αθηνών**

Θεοδώρα Θεοδοσοπούλου

**Επιβλέπουσα Καθηγήτρια
Αντωνία Σαμαρά**

Η παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή υποβλήθηκε προς μερική εκπλήρωση των
απαιτήσεων για απόκτηση μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών

Μάιος 2019

στο Μ.Π.Σ. Συνεχιζόμενη Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση
από τη Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών
του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου.

Μάιος 2019

ΛΕΥΚΗ ΣΕΛΙΔΑ

Περίληψη

Η Μεταπτυχιακή Διατριβή έχει ως αντικείμενο τη λειτουργία του πανεπιστημίου ως φορέα συνεχιζόμενης εκπαίδευσης και δια βίου μάθησης και την επίδραση των προγραμμάτων δια βίου μάθησης σε αυτή. Ως μελέτη περίπτωσης εξετάζεται η δομή δια βίου μάθησης του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών (Ε.Κ.Π.Α.).

Η δια βίου μάθηση χαρακτηρίζεται από την αντίληψη ότι η μάθηση πραγματώνεται καθ' όλη την διάρκεια της ζωής του ατόμου και ως εκ τούτου όλες οι βαθμίδες της εκπαίδευσης και όλοι οι φορείς τυπικοί ή άτυποι μπορεί να έχουν ρόλο σε αυτή την διαδικασία της διαρκούς μάθησης. Επικεντρωθήκαμε στο γιατί καλείται να παίξει σημαντικό ρόλο στην ιδέα της δια βίου μάθησης ως φορέα που χαρακτηρίζεται από υψηλό γνωστικό επίπεδο εγκυρότητας, κύρους αλλά και μεγίστης συνεισφοράς στην επαγγελματική ανάπτυξη και απασχόληση των ατόμων.

Μέρος της Μεταπτυχιακής Διατριβής αφιερώνεται στην καταγραφή της Ευρωπαϊκής και Ελληνικής Εκπαιδευτικής Πολιτικής και νομοθεσίας σε σχέση με τη δια βίου μάθηση και την ένταξή της στο χώρο Ανώτατης Εκπαίδευσης. Στην ποιοτική έρευνα επικεντρωθήκαμε στις συνεντεύξεις με του/τις Ακαδημαϊκούς/κες Υπεύθυνους/νες και στην μελέτη του έντυπου υλικού των προγραμμάτων δια βίου μάθησης του Ε.Κ.Π.Α.

Το ιδιαίτερο ενδιαφέρον αυτής της μελέτης έχει να κάνει με την περιορισμένη έρευνα που έχει διεξαχθεί στην Ελλάδα σε σχέση την ανταπόκριση του πανεπιστημίου στον νέο ρόλο που καλείται να διαδραματίσει ως φορέας δια βίου μάθησης και πιο συγκεκριμένα ο βαθμός και ο τρόπος με τον οποίο το εξεταζόμενο πανεπιστήμιο (Ε.Κ.Π.Α.) εφαρμόζει την παροχή της συνεχιζόμενης εκπαίδευσης και δια βίου μάθησης μέσα από προγράμματα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.

Summary

The aim of this dissertation is to explore the role of the university in continuous education and lifelong learning, as well as the impact of lifelong learning programmes within the university on the above role. We focus on the examination of the lifelong learning programme of the National and Kapodestrian University of Athens.

Lifelong learning is characterized by the concept that learning takes place throughout the lifespan and consequently all educational levels, both formal, non formal and informal can have a part in this process of constant learning. We focused on university education, as it is an education sector that is characterized by a high level of status and contribution to the professional development.

The first part of the dissertation is about the research of European and greek education policy concerning lifelong learning in higher education. The second part is a qualitative research, that is based on interviews of academic coordinators and on the analysis of the description papers of the lifelong programmes of the University of Athens.

What is of interest in this dissertation is that there is a limited amount of research in Greece about the response of the universities in lifelong learning and their role in conducting lifelong learning programmes, especially considering the degree and the way that the University of Athens implements and delivers continuous education and lifelong learning through e-learning programmes.

A one-page summary of the goal, the methods followed, and the results of the M.A. dissertation, as these appear in the text of the M.A. dissertation that follows. The summary in English should be an accurate translation of the summary provided in Greek in the previous page.

Περιεχόμενα

1.	Εισαγωγή	8
1.1	Εισαγωγή	8
2.	Βιβλιογραφική Ανασκόπηση	10
2.1.	Βιβλιογραφική Ανασκόπηση	10
2.2.	Η έννοια της δια βίου μάθησης	13
2.3.	Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση ως μέθοδος διδασκαλίας στη δια βίου μάθηση	16
2.4.	Οι σύγχρονες εξελίξεις στον ρόλο του πανεπιστημίου	19
2.4.1.	Η διαδικασία της Μπολόνια	25
2.4.2.	Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική για τη δια βίου μάθηση στο πανεπιστήμιο	32
2.5.	Ελληνική Εκπαιδευτική πολιτική για τη δια βίου μάθηση	38
2.5.1.	Οργάνωση και λειτουργία του Κέντρου Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών	45
3.	Μεθοδολογία Έρευνας	51
3.1.	Λογική της Έρευνας	51
3.2.	Σκοποί και Στόχοι της Έρευνας	52
3.3.	Μεθοδολογία Έρευνας	52
3.4.	Ανάλυση Δεδομένων	59
4.	Αποτελέσματα της Έρευνας	61
4.1.	Ίδρυση και εξέλιξη του φορέα δια βίου μάθησης του Ε.Κ.Π.Α	61
4.2.	Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ. Δημογραφικά στοιχεία και προφίλ συμμετεχόντων	76
4.3.	Ερευνητικά Δεδομένα Συνεντεύξεων	78
4.3.1.	Στόχοι προγραμμάτων δια βίου μάθησης	78
4.3.2.	Φορείς οργάνωσης προγραμμάτων δια βίου μάθησης	78
4.3.3.	Το πανεπιστήμιο ως φορέας δια βίου μάθησης	80
4.3.4.	Σχέση του ελληνικού πανεπιστημίου με την κοινωνία και την αγορά εργασίας	82
4.3.5.	Η λειτουργία του Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ. του Ε.Κ.Π.Α. ως φορέας δια βίου μάθησης	88
5.	Συμπεράσματα	94
	Παράρτημα Α	97
	Ηλεκτρονικά συνοδευτικά μηνύματα και παραχωρητήριο Συνέντευξης	97
	Παράρτημα Β	100
	Οδηγός Συνέντευξης και Πιστοποιητικό Ειδικευμένης Επιμόρφωσης	101
	Βιβλιογραφία	104

Κεφάλαιο 1

Εισαγωγή

1. Εισαγωγή

Οι βασικές έννοιες της Διπλωματικής Διατριβής είναι δύο, η δια βίου μάθηση και το πανεπιστήμιο. Η δια βίου μάθηση αποτελεί ένα διακριτό πεδίο και συνδέεται άμεσα με την κοινωνική αλλαγή, την εκπαιδευτική πολιτική και την εκπαιδευτική φιλοσοφία και πρακτική του 20^{ου} και 21 αιώνα (OECD 1996, UNESCO (Delors et al. 1996), European Commission 1994).

Σύμφωνα με τον Dewey και άλλους πραγματιστές φιλοσόφους του 20ου αιώνα (Jarvis, 1995) η δια βίου μάθηση διακρίνεται τόσο από την παραδοσιακή επίσημη εκπαίδευση όσο και από την συμβατική εκπαίδευση ενηλίκων στο βαθμό που η εκπαίδευση αυτή αντιστοιχεί σε όλα τα στάδια της ζωής. Ο όρος δια βίου μάθηση είναι πολύ ευρύτερος από τον όρο «εκπαίδευση» για δύο λόγους, πρώτον γιατί εκφράζει τον απεριόριστο χαρακτήρα της μάθησης που περιλαμβάνει όλες τις μορφές μάθησης που παρέχονται από κάθε είδους εκπαιδευτικούς φορείς αλλά και τις μορφές άτυπης μάθησης και δεύτερον γιατί η μάθηση αποτελεί συνειδητή επιλογή των συμμετεχόντων (Κόκκος 2002). Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 1994 στο Λευκό Βιβλίο¹ για την Ανάπτυξη την Ανταγωνιστικότητα και την Απασχόληση περιγράφει τον όρο δια βίου μάθηση ως βασική ιδέα της ευρωπαϊκής εκπαίδευσης και κατάρτισης και στρατηγικής σημασίας για την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής οικονομίας. Ως συνέχεια αυτής της στρατηγικής η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανακήρυξε το 1996 ως *Ευρωπαϊκό έτος Δια Βίου Μάθησης* με σκοπό να τονίσει τον κεντρικό ρόλο και την σημασία που αποδίδει η Ευρωπαϊκή Ένωση στη δια βίου μάθηση σχετικά με τον μέλλον της Ευρωπαϊκής Οικονομίας. Οι συνθήκες που καθιστούν την δια βίου μάθηση σημαντική και αναγκαία συνεχίζουν να υπάρχουν και να εντείνονται ενώ το ζητούμενο πλέον είναι η αναβάθμιση της ποιότητας και η αποτελεσματικότητα της δια βίου μάθησης.

Τα πανεπιστήμια ως τα Ανώτερα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα καλούνται στις νέες κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές συνθήκες να διαδραματίσουν ενεργό κοινωνικό ρόλο και να

¹ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-94-452_el.htm

επεκτείνουν τις ακαδημαϊκές τους δραστηριότητες στον τομέα της δια βίου μάθησης.(UNESCO 2000:2) Προωθείται έτσι ο «τρίτος ρόλος» του πανεπιστημίου, το οποίο οφείλει να ανταποκρίνεται στις κοινωνικές ανάγκες του περιβάλλοντός του και να συμβάλλει στην κοινωνική ανάπτυξη και την καινοτομία (Kokosalakis 2001). Τα πανεπιστήμια καλούνται να εντάξουν στην εκπαιδευτική και ακαδημαϊκή τους αποστολή δράσεις και προγράμματα δια βίου μάθησης (European Commission 1991 : 58) και να συνεισφέρουν στην εθνική και ευρωπαϊκή οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη.

Αναμφισβήτητα διευρύνεται ο ρόλος των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων στη δια βίου μάθηση των πολιτών και η συνεισφορά τους στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη των χωρών. Το ερώτημα που προκύπτει είναι κατά πόσο το πανεπιστήμιο μπορεί να λειτουργήσει ως φορέας δια βίου μάθησης .

Η παρούσα έρευνα έχει ως στόχο να εξετάσει και να καταγράψει τον ρόλο του πανεπιστημίου ως φορέα δια βίου μάθησης και ειδικότερα την σύνδεση και η ανταπόκριση του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών με την ιδέα της δια βίου μάθησης. Τα ερευνητικά ερωτήματα που μας απασχολούν σκοπό έχουν να αναδειχθεί ο τρόπος με τον οποίο το Ε.Κ.Π.Α. ως φορέας δια βίου μάθησης, υιοθετεί και υλοποιεί την δια βίου μάθηση ως κομμάτι της ευρύτερης αποστολής του και να ανιχνεύσουν την στάση και τις αντιλήψεις των μελών ΔΕΠ ως Ακαδημαϊκών Υπευθύνων σε σχέση με αυτή την λειτουργία.

Η δομή της Διπλωματική Διατριβή αποτελείται από δύο μέρη, το θεωρητικό και το ερευνητικό. Στο θεωρητικό μέρος αντιστοιχούν πέντε κεφάλαια, στα οποία επιχειρούμε καταρχάς την θεωρητική προσέγγιση της δια βίου μάθησης και της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης ως μέθοδο διδασκαλίας. Στην συνέχεια γίνεται αναφορά στο πανεπιστήμιο ως φορέα δια βίου μάθησης και στην Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική για την λειτουργία του πανεπιστημίου ως φορέα δια βίου μάθησης καθώς και στην Ελληνική Εκπαιδευτική Πολιτική στις πολιτικές που ακολουθήθηκαν στην ελληνική περίπτωση μέσα από την εξέταση της αντίστοιχης ελληνικής νομοθεσίας.

Το ερευνητικό μέρος αποτελείται από τέσσερα κεφάλαια αρχικά παρουσιάζεται το αντικείμενο της έρευνας η μεθοδολογία και τα ερευνητικά εργαλεία. Στη συνέχεια γίνεται αναφορά στον φορέα δια βίου μάθησης του Ε.Κ.Π.Α. και στο τέλος παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας. Στο τελευταίο κεφάλαιο επιχειρούμε την διατύπωση συμπερασμάτων και ζητημάτων που θα μπορούσαν να διερευνηθούν.

Κεφάλαιο 2

Βιβλιογραφική Ανασκόπηση

2.1 Βιβλιογραφική Ανασκόπηση

Η σύνδεση των πανεπιστημίων με τη δια βίου μάθηση αρχίζει στα τέλη της δεκαετίας του 1990 και κυρίως στις αρχές της δεκαετίας του 2000 και είναι αποτέλεσμα όπως θα αναλύσουμε στην ενότητα της Διπλωματικής Διατριβής για την Ευρωπαϊκής Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Η Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική και κατ' επέκταση οι Εκπαιδευτικές Πολιτικές των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναδεικνύουν σε κυρίαρχο πρόσταγμα την δια βίου μάθηση και εστιάζουν στην συνάντηση πανεπιστημίου και δια βίου μάθησης στα πλαίσια μιας παγκοσμιοποιημένης κοινωνίας της γνώσης. Την ίδια χρονική περίοδο εμφανίζονται επιστημονικά κείμενα που εκφράζουν τους προβληματισμούς σχετικά με τη δια βίου μάθηση στο χώρο του Πανεπιστημίου.

Ο Peter Jarvis (1999) με άρθρο του «Global Trends in Lifelong Learning and the Response of the Universities» αντανακλά την προβληματική σε σχέση με τις επιδράσεις της δια βίου μάθησης στην λειτουργία του Πανεπιστημίου και μας διατυπώνει με σαφήνεια τις συνέπειες αυτής της επίδρασης. Σύμφωνα με τον Jarvis (1999) τα Πανεπιστήμια πιέζονται να διευρύνουν την πρόσβαση υποψηφίων σε αυτά, με άνοιγμα σε ευρύτερο κοινό και επέκταση των λειτουργιών τους, προσανατολίζονται σε παροχή μεταπτυχιακών προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης για να καλύψουν τις ανάγκες της αγοράς σε κατάρτιση και επικαιροποίηση των γνώσεων και ακόμα η γνώση που προσφέρουν τα Πανεπιστήμια σε σχέση τα γνωστικά αντικείμενα χαρακτηρίζεται από μια « διαθεματική» χρήση εφοδίων.

Στον συλλογικό τόμο με τίτλο *Higher Education and Lifelong Learners - International perspectives on change*, οι επιμελητές του τόμου Hans Schuetze και Maria Slowey (Schuetze & Slowey 2000) εστιάζουν στην διεύρυνση της πρόσβασης στην ανώτατη εκπαίδευση και υποστηρίζουν ότι η δια βίου μάθηση συμβάλλει στη μεγαλύτερη ισότητα εκπαιδευτικών ευκαιριών δίνοντας το δικαίωμα πρόσβασης στο πανεπιστήμιο σε μη παραδοσιακούς

φοιτητές/τριες. Στα πλαίσια του έργου εξετάζονται ως μελέτες περίπτωσης πολλές χώρες (η Αυστρία, η Γερμανία, η Ιρλανδία, η Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο από την Ευρώπη, καθώς και η Αυστραλία, η Ιαπωνία, οι Ηνωμένες Πολιτείες και ο Καναδάς) και παρουσιάζονται οι εξελίξεις σε κάθε μια σχετικά με την διεύρυνση της πρόσβασης στην ανώτατη εκπαίδευση μέσω της δια βίου μάθησης.

Στην Ελλάδα η παροχή δια βίου μάθησης έχει οριστεί κυρίως ως μέρος της αποστολής των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων με την θεσμοθέτηση νόμων. Ξεκινώντας με τους νόμους 2093/92 και 2552/97 που αφορούσαν την ίδρυση και την οργάνωση του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου και συνεχίζοντας με πιο σημαντικές απόπειρες θεσμοθέτησης και συστηματοποίησης της δια βίου μάθησης στα πανεπιστήμια με τους νόμους 4009/11, 4115/13 και πρόσφατα τον νόμο 4485/2017. Επίσης υπάρχει ελάχιστη έρευνα που να διερευνά την παροχή δια βίου μάθησης από πλευράς πανεπιστημίου και καταγραφής των μελών Δ.Ε.Π. σχετικά με την λειτουργία του πανεπιστημίου ως φορέα δια βίου μάθησης²

Το άνοιγμα του πανεπιστημίου στην Ελλάδα σε μη παραδοσιακούς φοιτητές προχωρά με πιο αργούς ρυθμούς ή συναντά αντιδράσεις (Kokosalakis 2001). Μια έρευνα για την λειτουργία του πανεπιστημίου ως φορέα δια βίου μάθησης εκπονήθηκε από τους Kokosalakis & Kogan (2001)³ σε επτά χώρες της Ευρώπης (Αγγλία, Γαλλία, Γερμανία, Ισπανία, Ελλάδα, Σουηδία και Νορβηγία). Σύμφωνα με το σκεπτικό και τους στόχους της έρευνας όπως αναφέρονται στη τελική έκθεση που κατατέθηκε στις 20 Μαρτίου 2001 «*Η δια βίου μάθηση δεν πρέπει να παραμείνει ένα απλό σύνθημα που υποβάλλεται στις καμπάνιες του πολιτικού λόγου αλλά να γίνει «λειτουργική» προσδιορίζοντας τις βασικές της διαστάσεις και «μεταφράζοντας» τις σε συγκεκριμένες πρωτοβουλίες και προτάσεις μεταρρύθμισης. Συγκεκριμένα για τα πανεπιστήμια αυτό είναι ιδιαίτερα οποία πρέπει να διατηρήσουν το συμβατικό καθεστώς ως ιδρύματα παραγωγής γνώσης και να παρέχουν και να διαδίδουν γνώση και για τη σύγχρονη κοινωνία. Ο γενικός στόχος αυτής της έρευνας είναι: η διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο τα πανεπιστήμια στην Ευρωπαϊκή Ένωση θα ανταποκριθούν στην έννοια και τη ζήτηση για τη δια βίου μάθηση και θα αναλύσουν τις διαρθρωτικές και λειτουργικές επιπτώσεις της εφαρμογής της έννοιας» (σελ. 20). Η έρευνα εξέταζε την στρατηγική παροχής δια βίου μάθησης από τα Ανώτατα Ακαδημαϊκά Ιδρύματα, επιλέγοντας τέσσερα πανεπιστήμια από κάθε χώρα. Από*

² Η Διατριβή της Καριπίδου, Ε. (2012) και η Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία της Σαριδάκη, Σ.(2016) είναι οι μόνες ερευνητικές μαρτυρίες για την οργάνωση και λειτουργία προγραμμάτων δια βίου μάθησης από το πανεπιστήμιο

³ https://cordis.europa.eu/docs/publications/7078/70781301-6_en.pdf

την Ελλάδα είχαν επιλεγεί : το Πανεπιστήμιο Αιγαίου, το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο και το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, σύμφωνα με την έρευνα το σύνολο των πανεπιστημίων ανταποκρινόταν θετικά στην υιοθέτηση και υλοποίηση της δια βίου μάθησης. Στο σύνολο των χωρών που συμμετέχουν στην έρευνα η εφαρμογή της δια βίου μάθησης στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση βρίσκεται σε υβριδικό επίπεδο. Συγκεκριμένα για την Ελλάδα αναφέρεται ότι η σύνδεση των πανεπιστημίων με την δια βίου μάθηση είναι προσανατολισμένη και αποτελείται από το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, τα Προγράμματα Επιλογής Σπουδών και μεμονωμένα και ειδικά μεταπτυχιακά μαθήματα. Τα Κέντρα Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης αποτελούν περιθωριακές δομές των ελληνικών πανεπιστημίων.

Θα παραθέσουμε στην συνέχεια διδακτορικές διατριβές με θέμα το πανεπιστήμιο ως φορέα δια βίου μάθησης. Η διδακτορική διατριβή της Καριπίδου (2012) με τίτλο «Το Πανεπιστήμιο ως φορέας συνεχιζόμενης επαγγελματικής εκπαίδευσης : Θεωρητική και εμπειρική προσέγγιση» μελετά την παροχή συνεχιζόμενης εκπαίδευσης ως μέρος της αποστολή και της λειτουργίας των πανεπιστημίων . Καταγράφει την ευρωπαϊκό πολιτική και το ελληνικό θεσμικό πλαίσιο για την προώθηση της συνεχιζόμενης εκπαίδευσης στα πανεπιστήμιο και παρουσιάζει ως μελέτη περίπτωσης το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Διερευνά τις απόψεις τις ακαδημαϊκής κοινότητας σχετικά με την ανάπτυξη και τις επιπτώσεις της συνεχιζόμενης επαγγελματικής εκπαίδευσης στο Α.Π.Θ.. Η Καριπίδου (2012) υποστηρίζει ότι η συγκεκριμένη έρευνα δίνει το ερέθισμα για περαιτέρω μελέτη διαφόρων πεδίων που σχετίζονται με την συνεχιζόμενη εκπαίδευση και το πανεπιστήμιο, όπως η παροχή e-learning προγραμμάτων με φορέα πανεπιστήμιο και η μελέτη περίπτωσης. Η Σαμαρά (2013) στην διδακτορικής διατριβή με τίτλο «Η Δια Βίου Εκπαίδευση ως Παράγοντας Διαφοροποίησης της ιδεολογίας και του Θεσμικού Πλαισίου του Πανεπιστημίου της Νεωρικότητας» μελετά τον τρόπο με τον οποίο η δια βίου εκπαίδευση έχει επηρεάζει την ιδεολογική και θεσμική συγκρότηση του πανεπιστημίου. Η Σαμαρά (2013) την ερευνητική της υπόθεση την προσεγγίζει με δύο τρόπους, ο πρώτος έχει να κάνει με την δια βίου εκπαίδευση ως φαινόμενο που δεν έμεινε αμετάβλητο στον χρόνο αλλά επηρεάστηκε από τις εκάστοτε κοινωνικές και ιστορικές συνθήκες. Ο δεύτερος τρόπος είναι η προσέγγιση της δια βίου εκπαίδευσης ως παράγοντα που επηρεάζει την λειτουργία του πανεπιστημίου εκ των έσω. Η διδακτορική διατριβή μελετά δυο σημαντικά σημεία σε σχέση με το πανεπιστήμιο ως φορέα δια βίου μάθησης, την ίδρυση και λειτουργία του Open University στην Αγγλία και την διαδικασία της Μπολονιας.

Θα ήθελα εδώ να αναφέρω την Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία της Σαριδάκη (2016) με τίτλο «Το πανεπιστήμιο ως φορέας δια βίου μάθησης σε σχέση με την αντιληπτή απασχολησιμότητα των εκπαιδευομένων. Η περίπτωση της Δια Βίου Μάθησης του Α.Π.Θ.» η οποία διερευνά την σχέση του πανεπιστημίου ως φορέα δια βίου μάθησης και της αντιληπτής απασχολησιμότητας των εκπαιδευόμενων. Μελέτη περίπτωσης αποτελεί η δομή της δια βίου μάθησης του Α.Π.Θ. και η αντιληπτή απασχολησιμότητα των συμμετεχόντων σε αυτά.

Μετά την σχετική έρευνα στην ελληνική βιβλιογραφία διαπιστώθηκε η ανάγκη μελέτης του πανεπιστημίου ως φορέα δια βίου μάθησης και συγκεκριμένα του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Η παρούσα διπλωματική διατριβή έχει ως στόχο να παρουσιάσει την ευρωπαϊκό πολιτική και το ελληνικό θεσμικό πλαίσιο σε σχέση με το πανεπιστήμιο ως φορέα δια βίου μάθησης και με μελέτη περίπτωσης το Ε.Κ.Π.Α. να συνεισφέρει στην ευρύτερη χαρτογράφηση της δομής της δια βίου μάθησης στην Ελλάδα .

2.2. Η έννοια της δια βίου μάθησης

Η δια βίου μάθηση βρίσκεται τις τελευταίες δεκαετίες στο επίκεντρο των θεωρητικών συζητήσεων και του προβληματισμού της εκπαιδευτικής κοινότητας. Τόσο στα εκπαιδευτικά κείμενα όσο και στα κείμενα εθνικών και διεθνών οργανισμών (OECD (c1996), *Lifelong Learning for All*, Paris., UNESCO (1996) *Higher education in the 21st century. A student perspective*, Paris., European Commission 1996:16,136., OECD, 2002, 10., Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2001) 678.) αυξάνονται συνεχώς οι αναφορές στη δια βίου μάθηση σχετικά με τον ρόλο και τη σημασία της στις σύγχρονες κοινωνίες, αλλά και στους σκοπούς, τους στόχους και το περιεχόμενό της. Οι τάσεις για την δια βίου μάθηση των κυβερνήσεων και των μεγάλων διεθνών οργανισμών (ΟΟΣΑ, UNESCO, Ευρωπαϊκή Ένωση κ.ά.) αναδύονται από την οικονομική και πολιτισμική παγκοσμιοποίηση και υποδηλώνουν πολιτικές και ιδεολογικές επιλογές. (Πρόκου,2004:4-100)

Η διά βίου μάθηση αποτελεί τη διαδικασία μιας συνεχούς μαθησιακής διαδρομής που περιλαμβάνει όλες τις μαθησιακές και εκπαιδευτικές δραστηριότητες που υλοποιούνται κατά την διάρκεια της ζωής του υποκειμένου και αφορά οποιαδήποτε μορφή μάθησης λαμβάνει χώρα σε κάθε είδους τυπικό, μη τυπικό ή/και άτυπο εκπαιδευτικό περιβάλλον στο οποίο συμμετέχουν πολίτες κάθε ηλικίας και μορφωτικού επιπέδου (Καραλής, 2008). Οι Ahmed και Coombs (1974) για να ορίσουν το εύρος των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων ως μια συνεχόμενη διαδικασία κάνουν λόγο για τυπική, μη τυπική και άτυπη εκπαίδευση. Η τυπική εκπαίδευση είναι η εκπαίδευση που παρέχεται από φορείς του επίσημου εκπαιδευτικού συστήματος η διαδικασία μάθησης είναι σχεδιασμένη, με μαθησιακούς στόχους, διάρκεια

μαθησιακής διαδικασίας, διδακτική υποστήριξη, χορηγείται πιστοποίηση και ο εκπαιδευόμενος συμμετέχει συνειδητά. Η μη τυπική εκπαίδευση είναι όλες οι οργανωμένες δραστηριότητες της εκπαίδευσης που η υλοποίησή τους γίνεται από φορείς εκτός του κρατικού εκπαιδευτικού συστήματος και απευθύνεται σε ενήλικες και σε ανήλικες με τη δυνατότητα ο/η εκπαιδευόμενος/η να αποκτήσει αναγνωρισμένα πιστοποιητικά – πτυχία. Και η άτυπη μάθηση περιλαμβάνει όλες τις δραστηριότητες μάθησης εκτός οργανωμένου εκπαιδευτικού συστήματος σε όλη τη διάρκεια της ζωής του ανθρώπου, κατά τον ελεύθερο χρόνο, όταν συζητά με συνεργάτες του ή αλληλοεπηρεάζεται από το περιβάλλον του (Ahmed και Coombs, 1974 :8)

Η αυξανόμενη σημασία της δια βίου μάθησης οδήγησε την Ευρωπαϊκή Ένωση να καθιερώσει το 1996 ως «Ευρωπαϊκό Έτος Δια Βίου Μάθησης»⁴ στέλνοντας ένα ηχηρό μήνυμα δέσμευσης από την πλευρά των οργάνων της Ε.Ε. και των κρατών μελών της ότι το συγκεκριμένο θέμα θα ληφθεί υπόψη στον σχεδιασμό των μελλοντικών ευρωπαϊκών πολιτικών. Η θέση της ΕΕ είναι ξεκάθαρη: η ιδέα της δια βίου μάθησης οφείλει να διαπεράσει όλα τα κράτη-μέλη ως απαραίτητη προϋπόθεση για την οικονομική ανάπτυξη και σε εθνικό και σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο λόγος βέβαια έχει επίκεντρο τη δια βίου μάθηση, παρά το γεγονός ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν αναφέρεται σε εκπαιδευτικούς θεσμούς, αλλά στην ατομική ευθύνη του ευρωπαίου πολίτη για τη διασφάλιση της «δικής του» δια βίου μάθησης. Το ίδιο σκεπτικό υιοθετεί αντίστοιχα και ο ορισμός που δίνεται από την Επιτροπή της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο οποίος αντιμετωπίζει την ιδέα της δια βίου μάθησης ως μια έννοια η οποία συμπεριλαμβάνει *«όλες τις σκόπιμες μαθησιακές δραστηριότητες, τυπικές ή άτυπες, που αναλαμβάνονται σε μια συνεχή βάση με στόχο τη βελτίωση των γνώσεων, των δεξιοτήτων και της αποδοτικότητας»* (European Commission 1999). Ο συγκεκριμένος ορισμός, αν και ιδιαίτερα γενικός και αφηρημένος, αφού πρέπει να συμπεριλάβει τις ιδιαίτερες συνθήκες κάθε χώρας, μεταθέτει, επίσης, την ευθύνη της μάθησης στο άτομο θεωρώντας πως η δια βίου μάθηση αποτελεί για το άτομο μέσο προσωπικής ολοκλήρωσης και συμμετοχής στην άσκηση των δικαιωμάτων του πολίτη και ταυτόχρονα μέσο επίτευξης οικονομικών στόχων. Σύμφωνα με τον Κόκκο (2005) ο όρος «η δια βίου μάθηση» επικράτησε τις τελευταίες δεκαετίες σε εθνικό και διεθνές επίπεδο για τρεις βασικούς λόγους: *πρώτον αντανακλά την ανάγκη συνεχούς απόκτησης και ανανέωσης γνώσης που χαρακτηρίζει τις μεταβιομηχανικές κοινωνίες, δεύτερον πολλαπλασιάζονται διαρκώς οι ευέλικτες μορφές μάθησης οι οποίες αντικαθιστούν τις μορφές μάθησης που παρέχουν οι παραδοσιακοί εκπαιδευτικοί οργανισμοί και τρίτον τα κράτη μέσα στις διεθνείς συνθήκες οξύτατου ανταγωνισμού και μείωσης των*

4. https://europa.eu/european-union/about-eu/european-years_el

δημοσίων δαπανών χρηματοδοτούν ολοένα και λιγότερο τους εκπαιδευτικούς θεσμούς, με αυτόν τον τρόπο δείχνουν ότι τα άτομα πρέπει να φροντίσουν τα ίδια για την συνεχιζόμενη εκπαίδευσή τους (Κόκκος, 2005:34).

Στον ίδιο άξονα κινούνται και τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Λισσαβόνας (Μάρτιος 2000), στο οποίο θεσπίστηκε η λεγόμενη «στρατηγική της Λισσαβόνας» με σκοπό τη μετάβαση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην οικονομία και την κοινωνία της γνώσης. Απαραίτητο συστατικό της επιτυχούς μετάβασης προς την οικονομία και την κοινωνία της γνώσης αποτελεί η δια βίου μάθηση, η εκπαίδευση σε όλη τη διάρκεια της ζωής των πολιτών. Για την Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2000:3) η δια βίου μάθηση δεν προβάλλεται μόνο ως μια μεμονωμένη πτυχή της εκπαίδευσης αλλά αποτελεί κυρίαρχο πεδίο δράσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁵ σε τρεις τομείς :

- Η δια βίου μάθηση συνδέεται με τους βασικούς άξονες της Στρατηγικής της Λισσαβόνας
- αποτελεί στόχο των Ευρωπαϊκών Εκπαιδευτικών Συστημάτων και συγκεκριμένα του προγράμματος «Εκπαίδευση και κατάρτιση 2010»
- και συνιστά αντικείμενο των προγραμμάτων «Δια Βίου μάθηση 2007 -2013»

Τα προγράμματα διακρίνονται με βάση την ομάδα των συμμετεχόντων σε διάφορες ομάδες για την τριτοβάθμια εκπαίδευση θεσπίζονται⁶ τα Erasmus.

Στο ψήφισμα Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά την πραγμάτωση μιας ευρωπαϊκής περιοχής διά βίου μάθησης (COM(2001) 678 – C5-0165/2002 – 2002/2073(COS), η δια βίου μάθηση ορίζεται «ως κάθε μαθησιακή δραστηριότητα που αναλαμβάνεται καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής με σκοπό τη βελτίωση των γνώσεων, των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων, στο πλαίσιο μιας προσωπικής, κοινωνικής οπτικής και/ή μιας οπτικής που σχετίζεται με την απασχόληση» (σελ. 1-2). Τα Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο πιστεύει ότι η διά βίου μάθηση αποτελεί κοινωνική ανάγκη αλλά και κοινωνικό δικαίωμα για τον καθένα, ασχέτως ηλικίας, φύλου ή κοινωνικής προέλευσης και μπορεί να συμβάλλει στην αύξηση της επαγγελματικής κινητικότητας στην αγορά εργασίας⁷.

⁵Γκόβαρης Χ.& Ρουσάκης Ι., *Ευρωπαϊκή Ένωση - Πολιτικές στην Εκπαίδευση*, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Αθήνα, 2008 σελ.119

⁶ Ευρωπαϊκή Ένωση (2006 α)

⁷<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A5-2002-0224+0+DOC+XML+V0//EL>

2.3. Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση ως μέθοδος

διδασκαλίας στη δια βίου μάθηση

Στο θεωρητικό μέρος της εργασίας μας κρίναμε σκόπιμο να αναφερθούμε στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση αφού αποτελεί την κύρια μέθοδο εκπαίδευσης των προγραμμάτων του Κέντρου Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης (Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ) του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών στο οποίο αναφερόμαστε στη μελέτη περίπτωσης στο ερευνητικό μέρος της εργασίας μας.

Στη δια βίου μάθηση εντάσσεται το σύνολο των μορφωτικών δραστηριοτήτων (τυπική –μη τυπική και άτυπη) όλων των επιπέδων, ως ένα εκπαιδευτικό συνεχές το οποίο βρίσκεται σε μια διαρκή αλληλεπίδραση με την κοινωνική – οικονομική και πολιτική πραγματικότητα Βεργίδης (2003). Οι εκπαιδευόμενοι έχουν να αντιμετωπίσουν διάφορα εμπόδια (οικογενειακά, κοινωνικά, οικονομικά, οργάνωσης, θεσμικά, μαθησιακά) προκειμένου να συμμετέχουν στις μορφές εκπαίδευσης της δια βίου μάθησης με σκοπό την επαγγελματική προσωπική και κοινωνική τους ανάπτυξη. Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση ως παιδαγωγική μέθοδος μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην άρση των εμποδίων και άρα στην υλοποίησή της δια βίου μάθησης, γιατί διασφαλίζει ευελιξία στον χρόνο, στο χώρο και στο ρυθμό διδασκαλίας και μάθησης των εκπαιδευομένων (Αναστασιάδης, 2008 :13) επιπλέον η εξ αποστάσεως εκπαίδευση διαθέτει μια δυναμική με κοινωνικά χαρακτηριστικά, η οποία τη συνδέει άμεσα με τη δια βίου μάθηση και ως νέα μορφή εκπαιδευτικής διαδικασίας έρχεται να καλύψει τις ανάγκες που έχει δημιουργήσει η σύγχρονη κοινωνική – οικονομική πραγματικότητα (Lionarakis 2003).

Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση εντάσσεται στα ανοικτά συστήματα εκπαίδευσης στα οποία σύμφωνα με τους Λιοναράκη και Λυκουργιώτη (1999) κυρίαρχη είναι η αντίληψη ότι η μόρφωση αποτελεί δικαίωμα όλων των πολιτών και πρέπει να μπορούν να το απολαμβάνουν σε όλη τη διάρκεια της ζωής τους. Συνεχίζοντας οι συγκεκριμένοι μελετητές αναφέρουν ότι το ιδεώδες της Ανοικτής Εκπαίδευσης εμπεριέχει το δικαίωμα του/της εκπαιδευόμενου/μένης να διαμορφώνει ο ίδιος/η ίδια τη μορφωτική του/της φυσιογνωμία. Η δυνατότητα διαμόρφωσης της μορφωτικής φυσιογνωμίας του/της εκπαιδευόμενου/μένης όμως συνίσταται στην επιλογή του επιπέδου και του συνδυασμού σπουδών (Λιοναράκης & Λυκουργιώτης 1999:30)

Η Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση (distance education) είναι μία μέθοδος εκπαίδευσης με κύριο χαρακτηριστικό σύμφωνα με τον Ματραλή (1999) το ότι ο/η εκπαιδευόμενος/μενη διδάσκεται και μαθαίνει χωρίς τη φυσική παρουσία του εκπαιδευτή. Η απόσταση μεταξύ εκπαιδευόμενου/μένης και εκπαιδευτή/τριας είναι δεδομένη στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση

και η συνολική διαδικασία μάθησης βασίζεται σε δύο πυλώνες. Ο πρώτος πυλώνας είναι ένα ειδικά διαμορφωμένο μαθησιακό υλικό και ο δεύτερος πυλώνας είναι η επικοινωνία με τον την εκπαιδευτή/τρια. Η ποιότητα της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης ως νέα εκπαιδευτική μέθοδος εξαρτάται από την ποιότητα του εκπαιδευτικού υλικού και της επικοινωνίας μεταξύ εκπαιδευόμενου/μενης και καθηγητή/τριας. Ποιοί είναι όμως οι λόγοι που καθιστούν το εκπαιδευτικό υλικό τόσο σημαντικό παράγοντα στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση;

Όπως ήδη έχουμε προαναφέρει η εξ αποστάσεως εκπαίδευση ως μέθοδος εκπαίδευσης χαρακτηρίζεται από την απόσταση μεταξύ εκπαιδευόμενου/μενης και εκπαιδευτή, άρα το εκπαιδευτικό υλικό σύμφωνα με τον Ματραλή (1999) πρέπει να είναι με τέτοιο τρόπο δομημένο ώστε οι εκπαιδευόμενοι/μενες να μαθαίνουν από μόνοι τους αποτελεσματικά επιλέγοντας τον τόπο, τον χρόνο και τον ρυθμό της μελέτης τους αλλά και να μπορούν να μάθουν αποτελεσματικά με όσο το δυνατόν λιγότερη βοήθεια από τον/την διδάσκοντα/ουσα. Η αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού υλικού δεν πρέπει να επηρεάζεται από τις μορφές με τις οποίες παρουσιάζεται, δηλαδή τα βασικά χαρακτηριστικά του εκπαιδευτικού υλικού πρέπει να πληρούνται ανεξάρτητα από την μορφή του υλικού που παρέχεται στους/στις εκπαιδευόμενους/μενες.

Στο σημείο αυτό θεωρούμε πολύ χρήσιμο να αναφέρουμε την άποψη του Rowntree (1994) για το εκπαιδευτικό υλικό όπως καταγράφεται στο Ματραλής (1999): « *Αυτό που τα πακέτα (εκπαιδευτικό υλικό) πρέπει να παρέχουν είναι ένα δάσκαλο σε ετοιμότητα. Μόλις ο μαθητής ανοίξει το πακέτο, αυτός ο δάσκαλος ενεργοποιείται αμέσως και είναι έτοιμος να τον βοηθήσει να μάθει*» (Ματραλής 1999:55).

Η εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης ως μέθοδος διδασκαλίας από έναν εκπαιδευτικό οργανισμό απαιτεί κάποιες ιδιαίτερες δραστηριότητες που είτε δεν εφαρμόζονται στα συμβατικά εκπαιδευτικά ιδρύματα είτε εφαρμόζονται διαφορετικά, όπως αναφέρει ο Ματραλής, (1999) και είναι τέσσερις :

- Άρτια ενημέρωση για τα προγράμματα σπουδών που παρέχονται
- Παραγωγή ειδικού εκπαιδευτικού υλικού
- Διανομή ειδικού εκπαιδευτικού υλικού
- Συντονισμός της διδακτικής επικοινωνίας μεταξύ εκπαιδευόμενων και εκπαιδευτών

Κάθε εκπαιδευτικός οργανισμός που υιοθετεί την εξ αποστάσεως εκπαίδευση ως εκπαιδευτική μέθοδο στα προγράμματα σπουδών του, πρέπει να παρέχει αυτές τις τέσσερις κύριες δραστηριότητες οι οποίες είναι απαραίτητες για την εφαρμογή της.

Στις Η.Π.Α κυρίως αλλά και στην Ευρώπη η ανάπτυξη της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης ταυτίζεται με την πρόοδο στην τεχνολογία και την χρήση της στην εκπαίδευση (Bates

2000). Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στις Η.Π.Α. αντιμετωπίζεται ως τεχνολογική και οργανωτική οντότητα σε αντίθεση με την Ευρώπη που προάγει κυρίως την παιδαγωγική της διάσταση (Λιοναράκης 2006, Αναστασιάδης 2006^α). Ο τρόπος δηλαδή με τον οποίο η εξ αποστάσεως εκπαίδευση χρησιμοποιεί την τεχνολογία δημιουργεί προβληματισμούς καθώς αρκετές φορές δίνεται βαρύτητα στην τεχνολογία παραγνωρίζοντας τις παιδαγωγικές προϋποθέσεις που πρέπει να διέπουν το μαθησιακό περιβάλλον (Αναστασιάδης 2008). Η ένταξη των νέων Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας (Τ.Π.Ε.) στην εξ αποστάσεως εκπαίδευσης με παιδαγωγικούς όρους δημιουργούν περιβάλλοντα μάθησης από απόσταση τα όποια καλλιεργούν και ενθαρρύνουν τη διερευνητική και κριτική σκέψη και διαμορφώνουν τις συνθήκες για μια πολυμορφική εξ αποστάσεως εκπαίδευση (Λιοναράκης, 2000).

«Η εξ αποστάσεως πολυμορφική εκπαίδευση διδάσκει και ενεργοποιεί τον εκπαιδευόμενο να μαθαίνει μόνος και να λειτουργεί αυτόνομα χρησιμοποιώντας δημιουργικά όλα τα διαθέσιμα εργαλεία και μέσα μεταφοράς της πληροφορίας με παιδαγωγικούς όρους» (Αναστασιάδης, 2008: 16)

Η μάθηση με ηλεκτρονικά μέσα (e-learning) αφορά τον τρόπο - μέσο μεταφοράς του διδακτικού υλικού και χρησιμοποιείται ευρέως στα προγράμματα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης αξιοποιώντας τις τεράστιες δυνατότητες που προσφέρουν οι νέες Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας (ΤΠΕ). Οι εκπαιδευτικοί φορείς εστιάζουν πλέον το ενδιαφέρον τους στην δημιουργία πλατφόρμας ασύγχρονης εκπαίδευσης ως μία αξιόπιστη και εναλλακτική επιλογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης η οποία συμβάλλει στην δημιουργία ενός συνεργατικού μαθησιακού περιβάλλοντος από απόσταση (Αναστασιάδης, 2007).

Τα e-learning προγράμματα έρχονται να δώσουν μια διέξοδο στο ζήτημα της φυσικής παρουσίας στον χώρο μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή. Η θέσπιση το 2003 των e-learning προγραμμάτων με απόφαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου (2003β) αποτέλεσε συνέχεια της πρωτοβουλίας στα πλαίσια της στρατηγική της Λισσαβόνας (2000) όπου προτεραιότητα γίνεται ο σημαντικός ρόλος των Τ.Π.Ε. στη διαμόρφωση μιας ανταγωνιστικής οικονομίας της γνώσης *«η χρήση των νέων τεχνολογιών πολυμέσων και του internet για την βελτίωση της ποιότητας της μάθησης με διευκόλυνση της πρόσβασης σε πόρους και υπηρεσίες και τόνωση των ανταλλαγών και της εξ αποστάσεως συνεργασίας»* (Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων 200,2). Ανταποκρινόμενα σε αυτήν την πρόκληση το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και Συμβούλιο θέσπισαν (Απόφαση 2318/2003/EK) τα e-learning προγράμματα που στόχευε μεταξύ άλλων:

- Στην υλοποίηση του στρατηγικού στόχου της δια βίου μάθησης μέσω της ηλεκτρονικής μάθησης

- Στην προώθηση της ευρωπαϊκής διάστασης στην εκπαίδευση με την αξιοποίηση των ΤΠΕ
- Ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής μέσω της ηλεκτρονικής μάθησης.

Η υλοποίηση των προγραμμάτων εντάχθηκε στο πλαίσιο δράσης και χρηματοδοτήθηκαν αρχικά για την περίοδο 2004-2006 (Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων 2002β). Οι εκπαιδευτικοί φορείς εστιάζουν πλέον το ενδιαφέρον τους στην δημιουργία πλατφόρμας ασύγχρονης εκπαίδευσης ως μία αξιόπιστη και εναλλακτική επιλογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης η οποία συμβάλλει στην δημιουργία ενός συνεργατικού μαθησιακού περιβάλλοντος από απόσταση. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στο ψήφισμα σχετικά την πραγμάτωση μιας ευρωπαϊκής περιοχής διά βίου μάθησης (COM(2001) 678 – C5-0165/2002 – 2002/2073(COS), καλεί «τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, σε συνεργασία με τις επιστημονικές και επαγγελματικές ενώσεις, να αναπτύξουν ευέλικτα προγράμματα συμπληρωματικής εκπαίδευσης, που θα αξιοποιούν τις δυνατότητες της νέας τεχνολογίας (τηλεκπαίδευση, χρήση πολυμέσων, Ιντερνέτ, κλπ) ώστε οι ενδιαφερόμενοι να μπορούν να συνδυάζουν την διά βίου μάθηση με τις υποχρεώσεις της επαγγελματικής και της ιδιωτικής ζωής» [COM(2001) 678 – C5-0165/2002 – 2002/2073(COS) :4]. Οι στόχοι δράσης του πλαισίου eEurope 2005 ενσωματώθηκαν στα προγράμματα δια βίου μάθησης δίνοντας έμφαση στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση και την ενσωμάτωση των νέων Τ.Π.Ε.. Τα Ιδρύματα Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης μπορούν να προσφέρουν ελκυστικότερα προγράμματα σπουδών σε εκπαιδευόμενους κάθε ηλικίας και εργασιακών υποχρεώσεων ενισχύοντας το θεσμό της δια βίου μάθησης (Κανελλοπούλου & Σωτηροπούλου, dasta.eap.gr :13). Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση αποτελεί μια εκπαιδευτική διαδικασία που βασίζεται στη δημιουργία εκπαιδευόμενων ικανών «να μαθαίνουν πώς να μαθαίνουν» μέσα από διαδικασίες μαθησιακής αυτονομίας, ενεργητικής κατάκτησης της γνώσης και συμμετοχικών διδακτικών τεχνικών (Johnston and Shafer, 2004).

2.4. Οι σύγχρονες εξελίξεις στον ρόλο του Πανεπιστημίου

Η θέση που κατέχει το Πανεπιστήμιο ως μακραίωνος θεσμός στο εκπαιδευτικό σύστημα, είναι στην κορυφή της εκπαιδευτικής πυραμίδας πάντα συνδεδεμένης με τη γνώση και την επιστημονική πρόοδο, θα επιχειρήσουμε μια ιστορική αναδρομή στην εξέλιξη του θεσμού του Πανεπιστημίου για να κατανοήσουμε την θέση που κατέχει στις σημερινές κοινωνίες μέσα από τον αναπροσδιορισμό του ρόλου του και τη διεύρυνση των λειτουργιών του.

Το Πανεπιστήμιο της νεωτερικότητας ως θεσμός της κοινωνίας οικοδομήθηκε την εποχή της

δημιουργίας του κράτους-έθνους και της βιομηχανικής επανάστασης όπου τα Πανεπιστήμια ανέλαβαν τον ρόλο να υπηρετούν τις ανάγκες της βιομηχανικής κοινωνίας και τη σύνδεση εκπαίδευσης και βιομηχανίας. Σύμφωνα με τον Ράση (2004) τα Πανεπιστήμια από τον 13^ο έως και τον 19^ο αιώνα προετοιμάζουν τους μελλοντικούς gentlemen για τον κλήρο και την πολιτική, μια ιδιότητα που διευρύνθηκε στο πέρασμα των αιώνων αλλά παραμένει αναλλοίωτη έως τις μέρες μας για συγκεκριμένα πανεπιστημιακά ιδρύματα. Σύμφωνα με τον Σοφούλη (2000) μετά τον 19^ο αιώνα το Πανεπιστήμιο μαζικοποιήθηκε και λειτούργησε για τη μεσαία τάξη ως μοχλός εξουσίας και ικανοποίησης των αναγκών της. Στην πορεία του επηρεάστηκε από τη βιομηχανική επανάσταση και τις σύγχρονες τεχνολογικές προόδους, την παγκοσμιοποίηση και την κυριαρχία της κοινωνίας της γνώσης. Το Πανεπιστήμιο, στο τέλος του 19^ο αιώνα, δεν έχει σε όλες τις χώρες τα ίδια ιδεολογικά και μορφολογικά χαρακτηριστικά σύμφωνα με τον Weber έχουμε τέσσερις ιδεατούς τύπους Πανεπιστημίου: τον αμερικάνικο, τον γαλλικό, τον αγγλικό και τον γερμανικό.

Στον αμερικάνικο τύπο, τα Πανεπιστήμια, παράλληλα με τη διάχυση και παραγωγή της γνώσης, εξυπηρετούν τις ανάγκες της αγοράς και της τοπικής κοινωνίας στην οποία βρίσκονται, καθώς και τις ανάγκες κάθε ατόμου που φοιτά σε αυτά. Το γαλλικό Πανεπιστήμιο σύμφωνα με τον Μπουζάκη (2006) έχει στόχο τη μετάδοση του γαλλικού πνεύματος στο πλαίσιο του αστικού κράτους και τη δημιουργία συγκεκριμένων επιστημόνων με επαγγελματικούς και κοινωνικούς ρόλους που ανταποκρίνονται στο εν λόγω πλαίσιο. Το αγγλικό Πανεπιστήμιο δίνει έμφαση στη δημιουργία των ηγεμονικών ελίτ, αλλά και στην κατάρτιση μεγάλου μέρους του πληθυσμού με σκοπό την κοινωνική κινητικότητα. Τέλος, το γερμανικό μοντέλο Πανεπιστημίου δίνει έμφαση στην πανεπιστημιακή μόρφωση και την ανάπτυξη της έρευνας και η πανεπιστημιακή έρευνα για την αναζήτηση της αλήθειας συνδυάζεται με την ακαδημαϊκή ελευθερία (Μπουζάκης 2006). Αυτή η σύντομη αναφορά σχετικά με τους τύπους των Πανεπιστημίων στηρίζεται στη θεωρία, στην πραγματικότητα οι διακριτοί τύποι έχουν ορισμένα χαρακτηριστικά μεν, αλλά δεν είναι απόλυτα διαχωρισμένα και δεν υπάρχουν στεγανά, επίσης η πραγματικότητα χαρακτηρίζεται από τις συχνές και σημαντικές παρεμβάσεις των κρατών στο χώρο και το πεδίο του πανεπιστημίου. Επιπρόσθετα, σε όλους τους τύπους των Πανεπιστημίων κυρίαρχος ήταν ο ρόλος των ανθρωπιστικών σπουδών βάζοντας στο περιθώριο τον τεχνολογικό κλάδο κάτι το οποίο ανατράπηκε στην περίοδο της παγκοσμιοποίησης.

Σύμφωνα με τον Jaspers (1980) το Πανεπιστήμιο της νεωτερικότητας, χαρακτηρίζεται από υψηλό επίπεδο γνώσης, η οποία τεκμηριώνεται μέσω της έρευνας σ' ένα συγκεκριμένο κύκλο αρίστων. Το σύνολο των Πανεπιστημίων της νεωτερικότητας (19^{ος} αιώνας έως μέσα 20^{ου}

αιώνα) έχουν ως αποστολή τη δημιουργία ανώτερων κοινωνικών στρωμάτων, τη δημιουργία ηγετικής τάξης και την εθνική συνοχή του κράτους. Αυτό το μοντέλο παρέμεινε αμετάβλητο έως τα μέσα του 20^{ου} αιώνα, όταν δημιουργήθηκαν οι κατάλληλες συνθήκες, λόγω οικονομικών, πολιτικών και κοινωνικών αλλαγών, για την αναθεώρηση της Πανεπιστημιακής εκπαίδευσης (Hobsbawm 1997).

Στα μέσα του 20^{ου} αιώνα η ανάγκη για εξειδικευμένο προσωπικό που δημιουργήθηκε λόγω της οικονομικής ανάπτυξης μετά το τέλος του Β΄ Παγκόσμιου πολέμου είχε ως αποτέλεσμα τη διεύρυνση της Πανεπιστημιακής εκπαίδευσης. Στις περισσότερες δυτικές χώρες η εκπαίδευση αποτέλεσε κοινωνικό αγαθό σε συνδυασμό με την οικονομική ανάπτυξη, η οικονομική ανάπτυξη σε συνδυασμό με την εγκαθίδρυση του κοινωνικού κράτους οδήγησαν στην αλλαγή της κοινωνικής διαστρωμάτωσης των χωρών του λεγόμενου δυτικού πολιτισμού. Η Πανεπιστημιακή εκπαίδευση αποτέλεσε για την αγροτική και μεσαία τάξη το εισιτήριο για την κοινωνική άνοδο των νέων γενιών δηλαδή το μέσο κοινωνικής κινητικότητας και αντιμετώπισης των κοινωνικών περιορισμών που χαρακτήριζαν τις παραδοσιακές κοινωνίες (Hobsbawm 1997). Τη δεκαετία '50 και του '60 η παροχή καθολικής δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αποτέλεσε στόχο όλων των πολιτικών και μαζί με την επικράτηση την ίδια περίοδο της θεωρίας του ανθρώπινου κεφαλαίου στον δημόσιο λόγο δημιούργησαν τις κοινωνικές συνθήκες για τη μαζική εισαγωγή φοιτητών/τριών στα Πανεπιστήμια (Hobsbawm 1997).

Η θεωρία του ανθρώπινου κεφαλαίου επέδρασε στο εκπαιδευτικό σύστημα και κυρίως στην διεύρυνση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης δημιουργώντας μια ανάπτυξη εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Σύμφωνα με τον Ο.Ο.Σ.Α. (2007) οι οικονομολόγοι (T. Schultz 1961) χρησιμοποίησαν τον όρο ανθρώπινο κεφάλαιο για να ερμηνεύσουν τις δεκαετίες του 1950 και 1960 τον ρόλο της εκπαίδευσης και της εξειδικευμένης γνώσης στην οικονομική ανάπτυξη, ορίζοντας ως ανθρώπινο κεφάλαιο το σύνολο των γνώσεων, των ικανοτήτων και των δεξιοτήτων που κατέχει ο άνθρωπος και μπορεί να του αποφέρει μακροπρόθεσμες αποδόσεις. Το ανθρώπινο κεφάλαιο δεν είναι μόνο το επίπεδο εκπαίδευσης και δεξιοτήτων που έχει ένα άτομο σε σχέση με την παραγωγική διαδικασία, αλλά είναι ένα ευρύτερο φάσμα ποιοτικών χαρακτηριστικών, τα οποία βελτιώνουν όχι μόνο την παραγωγή ή το εισόδημα του ατόμου αλλά και την προσωπική και την κοινωνική ευημερία του. Η εκπαίδευση είναι μια επίκτητη ικανότητα, η οποία, όμως, επηρεάζει καθοριστικά και βελτιώνει και τις φυσικές ικανότητες του ατόμου και το καθιστά παραγωγικό σε σχέση με τις νέες τεχνολογίες στην αγορά εργασίας (Ο.Ο.Σ.Α. 2007). Η θεωρία του ανθρώπινου κεφαλαίου συνδέει την οικονομική

απόδοση με την εκπαίδευση και κατάρτιση οι δαπάνες για την εκπαίδευση και κατά συνέπεια οι δαπάνες για την δημιουργία ανθρώπινου κεφαλαίου έχουν ανάλογη απόδοση στη δημιουργία υλικού κεφαλαίου (Καψάλη και Παπασταμάτη, 2013). Η σύνδεση πανεπιστημιακής εκπαίδευσης και ανθρώπινου κεφαλαίου σήμανε το άνοιγμα της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης⁸ στην ευρύτερη κοινωνία, το Πανεπιστήμιο έπαψε να απευθύνεται στα ανώτερα στρώματα της κοινωνίας και άνοιξε τις πόρτες του για όσους το άξιζαν. Η ίδρυση του Ανοιχτού Πανεπιστημίου (Open University) τό 1968 στη Μεγάλη Βρετανία είναι αποτέλεσμα της διεύρυνσης του πανεπιστημίου σε ευρύτερα κοινωνικά στρώματα. Πρέπει επίσης να αναφέρουμε ότι στον πολιτικό λόγο η οικονομική κρίση της δεκαετίας του '70 ταυτίστηκε με την αποτυχία των εκπαιδευτικών συστημάτων και αμφισβητήθηκε η άμεση σύνδεση της εκπαίδευσης με την οικονομική ανάπτυξη και η προγνωστική δυνατότητα της συγκριτικής παιδαγωγικής. Κυρίως στην δεκαετία του 1980 και αρχές της δεκαετίας του '90 η επικράτηση του νεοφιλελευθερισμού, η κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού, η παγκοσμιοποίηση της αγοράς, η πρόοδος στις νέες τεχνολογίες και ο ενισχυμένος ρόλος των διεθνών οργανισμών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης καλλιέργησαν ένα κλίμα έντονης αμφισβήτησης για την αποδοτικότητα της εκπαίδευσης (Husen, 1991) και δη της πανεπιστημιακής (Drucker, 1969).

Παρόλα αυτά, στην συνέχεια καταγράφεται μία αυξανόμενη σπουδαιότητα του Πανεπιστημίου για την οικονομία και την κοινωνία μέσα από την κυρίαρχη παρουσία του ως θέμα στις εθνικές και ευρωπαϊκές πολιτικές (Sorbonne Joint Déclaration 1998:2, Berlin Communiqué 2003:6), αυτό το σταδιακό άνοιγμα του Πανεπιστημίου και η αυξανόμενη σπουδαιότητά για την κοινωνία οδήγησε στη διεύρυνση του ρόλου του. Στη σημερινή εποχή τα Πανεπιστήμια είναι υποχρεωμένα να αναθεωρήσουν τον ρόλο τους η επιρροή και συνάμα η πίεση που δέχονται από τις κοινωνικές-οικονομικές και εκπαιδευτικές πολιτικές που συντελούνται δεν τους αφήνουν περιθώριο επιλογής στο πως και κατά πόσο θα αλλάξουν (Jarvis 2001).

Ο ρόλος του Πανεπιστημίου, στις περισσότερες χώρες του κόσμου, μετασχηματίζεται σταδιακά και προσδιορίζεται όλο και περισσότερο από τις ανάγκες του οικονομικού συστήματος με συνέπεια ο πολιτικό -ιδεολογικός του ρόλος να υποχωρεί έναντι του οικονομικού ρόλου του. Στο Πανεπιστημιακό λεξιλόγιο κυριαρχούν οι έννοιες της αποτελεσματικότητας, της ποιότητας, της διαφάνειας, και της παραγωγικότητας. Η

8. Kerr et al 1994 Η χρυσή εποχή σήμανε το άνοιγμα της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης στην ευρύτερη κοινωνία, καθώς η πρόσβαση σε αυτή πέρασε από το στάδιο της υψηλής επιλεκτικότητας (high selectivity) στην επιλεκτικότητα η οποία έδινε την αίσθηση της αξιοκρατίας (selectivity) (Kerr et al 1994).

δημιουργία ενός ενιαίου χώρου της ανώτατης εκπαίδευσης στην Ευρώπη μέσω της Διαδικασίας της Μπολόνιας, όπως θα περιγράψουμε αναλυτικά στην επόμενη ενότητα, είναι αποτέλεσμα του κλίματος που απορρέει από την παγκοσμιοποίηση. Οι αναθεωρήσεις στον παραδοσιακό ρόλο του Πανεπιστημίου δεν έχουν πραγματοποιηθεί με την ίδια ταχύτητα και ένταση σε όλες τις χώρες, αλλά εξαρτώνται από τον ρυθμό ανάπτυξης του καπιταλιστικού συστήματος και τις ιδιαίτερες κοινωνικές συνθήκες κάθε χώρας. Ο διευρυμένος ρόλος του Πανεπιστημίου σχετίζεται με τη λειτουργία του ως φορέας δια βίου μάθησης, τα δημογραφικά, οικονομικά, πολιτικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά της εποχής σε συνδυασμό με την παγκοσμιοποιημένη αγορά εργασίας, οδηγούν στη δημιουργία και τον εμπλουτισμό προγραμμάτων συνεχιζόμενης εκπαίδευσης και δια βίου μάθησης. Με την υπαγωγή των κρατών σε υπερεθνικούς οργανισμούς, χαρακτηριστικά παραδείγματα των οποίων αποτελούν η Ευρωπαϊκή Ένωση, ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, ο ΟΟΣΑ κ.ά., παράλληλα με την οικονομία, έχουμε και παγκοσμιοποίηση της εκπαιδευτικής πολιτικής (Σαμαρά, 2013).

Αναφερθήκαμε στον αρχικό ελιτίστικο χαρακτήρα της ανώτατης εκπαίδευσης και στο σταδιακό της άνοιγμα σε ένα μεγαλύτερο τμήμα του πληθυσμού, υπηρετώντας τον εκδημοκρατισμό των Πανεπιστημίων μέσα από τις ίσες ευκαιρίες για όλους τους πολίτες. Αυτή η διαφοροποίηση δεν συνοδεύτηκε με αλλαγές στην αποστολή και τον βασικό σκοπό των Πανεπιστημίων που ήταν η διάχυση και η ανακάλυψη γνώσης σε συνδυασμό με την έρευνα, αλλά επηρέασε την έμφαση που δίνεται στη διδασκαλία και τη μάθηση σε σχέση με την έρευνα (Σαμαρά 2013). Η διδασκαλία και η διάχυση της μάθησης κατέχει κυρίαρχο ρόλο σε ένα πανεπιστήμιο που καλείται πρωτίστως να μεταδώσει τη γνώση σε ένα όλο και μεγαλύτερο αριθμό φοιτητών/ριων. Οι οικονομολόγοι και οι κοινωνικοί θεωρητικοί Sam Bowles και Herb Gintis το 1990 αναφέρονται στον θεσμό του Πανεπιστημίου και στην μετάλλαξή του από ένα θεσμό των λίγων και εκλεκτών διανοουμένων σε θεσμό που υπηρετεί τις ανάγκες της οικονομίας: την εποχή της παγκοσμιοποίησης κύρια αποστολή του Πανεπιστημίου είναι η συμβολή στην οικονομική ανάπτυξη των εθνικών οικονομιών και της ευρωπαϊκής οικονομίας. Ο μετασχηματισμός του ρόλου του Πανεπιστημίου και η συνεχιζόμενη διεύρυνση των λειτουργιών του στο πλαίσιο ενός οικονομικού και τεχνολογικού περιβάλλοντος οδήγησαν στη λειτουργία του ως φορέα δια βίου μάθησης. Σε ένα περιβάλλον που αλλάζει με εκρηκτικούς ρυθμούς η εκπαίδευση και κυρίως η κορυφή της πυραμίδας της που είναι το Πανεπιστήμιο θεωρείται εν δυνάμει «πόρος προστιθέμενης αξίας» για την επιβίωση κάθε πολίτη (Cheong, 2002).

Η Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική θα εντάξει τη δια βίου μάθησης στην ανώτατη εκπαίδευση ως αποτέλεσμα των αποφάσεων των διεθνών οργανισμών και της Ευρωπαϊκής

Ένωσης με στόχο την ανταγωνιστικότητα της αγοράς, την κοινωνική συνοχή και την προσωπική ανάπτυξη των πολιτών. Η ένταξη της δια βίου μάθησης στα Πανεπιστήμια θεωρείται κομμάτι της εξέλιξης τους και της σύνδεσής τους με την κοινωνία ώστε να αποτελέσουν κεντρικό πυλώνα στην ευρωπαϊκή κοινωνία της γνώσης (European University Association, 2008:3-4), και συνδέεται με δύο σημαντικές πτυχές της ανώτατης εκπαίδευσης : τη διεύρυνση της πρόσβασης στην ανώτατη εκπαίδευση και την αναγνώριση προσόντων που αποκτήθηκαν εκτός ακαδημαϊκού πλαισίου (Σαμαρά, 2016:491). Και οι δύο πτυχές αποτελούν βασικά παραδοσιακά χαρακτηριστικά του Πανεπιστημίου και συνδέονται με βασικές ιδεολογικές παραδοχές, οποιαδήποτε θεσμοθέτηση νέων πτυχών εισάγει αλλαγές στον χώρο της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης.

Ο οργανισμός European University Association που λειτουργεί ως φόρουμ συνεργασίας και ανταλλαγής πληροφοριών για την τριτοβάθμια εκπαίδευση και έχει συμβουλευτικό ρόλο στην διαδικασία της Μπολόνια το 2008 δημοσίευσε έκθεση με θέμα European University Association on Lifelong Learning (EUA 2008). Η έκθεση είναι αποτέλεσμα εκτεταμένων διαβουλεύσεων μεταξύ των 800 πανεπιστημίων, μέλη του E.U.A., 34 εθνικών πρυτανικών διασκέψεων, αλλά και άλλων ευρωπαϊκών οργανώσεων συμπεριλαμβανομένων των φοιτητών και των επιχειρήσεων, καλεί τα πανεπιστήμια να αναλάβουν 10 σαφείς δεσμεύσεις για τη διά βίου μάθηση και απαιτεί συντονισμένη δράση από τις εθνικές κυβερνήσεις για την ανάπτυξη της δια βίου μάθησης (European University Association 2008:3)

Οι δεσμεύσεις περιλαμβάνουν :

1. Ενσωμάτωση των εννοιών της διεύρυνσης της πρόσβασης και της διά βίου μάθησης στην θεσμικές στρατηγικές των πανεπιστημίων.
2. Παροχή εκπαίδευσης και μάθησης σε ένα διαφοροποιημένο φοιτητικό πληθυσμό. Τα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια θα πρέπει να ανταποκριθούν θετικά στην αυξανόμενη ζήτηση από ένα ευρύ φάσμα φοιτητών που συμπεριλαμβάνει τους μεταδιδακτορικούς φοιτητές, τους ενήλικες εκπαιδευόμενους, τους επαγγελματίες που επιδιώκουν να βελτιώσουν τις δεξιότητες τους, τους πολίτες που επωφελούνται από την αυξανόμενη μακροζωία τους για την επιδίωξη πολιτιστικών αγαθών, αλλά και αυτούς που επιθυμούν υψηλής ποιότητας τριτοβάθμια εκπαίδευση καθ 'όλη τη διάρκεια της ζωής τους.
3. Προσαρμογή των προγραμμάτων σπουδών ώστε να διασφαλιστεί η διεύρυνση της συμμετοχής των ενήλικων σπουδαστών.
4. Παροχή ακαδημαϊκής και επαγγελματικής καθοδήγησης καθώς και ψυχολογικής συμβουλευτικής, θα πρέπει να είναι διαθέσιμη για όλους τους υποψήφιους σπουδαστές, όταν χρειάζεται.

5. Αναγνώριση προηγούμενης μάθησης.
6. Διασφάλιση ποιότητας στην παροχή δια βίου μάθησης
7. Ενίσχυση της σχέσης μεταξύ έρευνας, διδασκαλίας και καινοτομίας σε μια προοπτική δια βίου μάθησης
8. Προώθηση μεταρρυθμίσεων για ευέλικτη και δημιουργική μάθηση για την ανάπτυξης ενός δημιουργικού περιβάλλοντος δια βίου μάθησης, που ανταποκρίνεται στις κοινωνικές ανάγκες
9. Ανάπτυξη εταιρικών σχέσεων σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και διεθνές επίπεδο επίπεδο για την παροχή ελκυστικών και σχετικών προγραμμάτων
10. Τα πανεπιστήμια δεν είναι μόνο πάροχοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και έρευνας, αλλά και εργοδότες και ως εκ τούτου, πρέπει να έχουν την δυνατότητα να προσφέρουν ευκαιρίες δια βίου μάθησης στους δικούς τους εργαζόμενους - είτε ακαδημαϊκοί, διοικητικοί είτε τεχνικοί και επικουρικοί υπάλληλοι. Τα πανεπιστήμια θα πρέπει να αποτελέσουν βασικό παράγοντα ανάπτυξης εθνικής πολιτικής (European University Association, 2008:5-7).

2.4.1. Η διαδικασία της Μπολόνια

Στην ενότητα αυτή σκοπός μας είναι να ανιχνεύσουμε τις ευρωπαϊκές και διεθνείς πολιτικές που αφορούν τη σύνδεση της ανώτατης εκπαίδευσης με τη δια βίου μάθηση, με προεξέχουσα τη Διαδικασία της Μπολόνια και τη θέση της δια βίου μάθησης στον Ευρωπαϊκό Χώρο Ανώτατης Εκπαίδευσης (ΕΧΑΕ), αλλά και την εξέλιξη της Ευρωπαϊκής Εκπαιδευτικής Πολιτικής μέσω των αποφάσεων από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο .

Σταθμός για την Ευρωπαϊκή και την Παγκόσμια Ανώτατη Εκπαίδευση αποτελεί η Διακήρυξη της Μπολόνια η οποία σηματοδοτεί μια νέα εποχή για το ευρωπαϊκό πανεπιστήμιο με την ενίσχυση της συνεργασίας σε εκπαιδευτικά ζητήματα μεταξύ των ευρωπαϊκών συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. (Wachter 2004). Η εν λόγω Διακήρυξη υπογράφηκε τον Ιούνιο του 1999⁹ από τους Υπουργούς Παιδείας 29 ευρωπαϊκών κρατών¹⁰ με στόχο τη μεταρρύθμιση της Ανώτατης Εκπαίδευσης στην Ευρώπη, τη δημιουργία μιας Ενιαίας Ευρωπαϊκής Εκπαιδευτικής Πολιτικής και τη διασύνδεση της εκπαίδευσης και ειδικότερα του πανεπιστημιακού χώρου με την οικονομία και την κοινωνία της γνώσης. Η *Διακήρυξη της Μπολόνια*¹¹ πρόκειται για ένα κείμενο που συντάχθηκε και υπογράφηκε, χωρίς να δημιουργεί νομικές δεσμεύσεις στις υπογράφουσες χώρες, δίνοντας έμφαση στην πορεία εφαρμογής των αποφάσεων του κειμένου. Βασικοί τομείς της Διακήρυξης είναι:

9. http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/dologna/MDC/BOLOGNA_DECLARATION

10. Το 2014 συμμετέχουν συνολικά 47 κράτη.

11. Bologna Declaration: An explanation CRE and Confederation of EU Rectors' Conferences (29 February 2000).

- η κινητικότητα (η ευκολότερη μετακίνηση φοιτητών, καθηγητών και ερευνητικού προσωπικού)
- η απασχολησιμότητα (η δημιουργία προϋποθέσεων για την αύξηση της απασχόλησης του εργατικού δυναμικού)
- η ανταγωνιστικότητα (η αύξηση της ανταγωνιστικότητας των ανώτατων εκπαιδευτικών συστημάτων στο διεθνή χώρο).

Πρωταρχικός στόχος της Διαδικασίας της Μπολόνιας ήταν η δημιουργία έως το 2010 του *Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης (ΕΧΑΕ)* και η δημιουργία ενός συστήματος ακαδημαϊκών τίτλων αναγνωρίσιμων και συγκρίσιμων από τα κράτη μέλη (Σαρρίδου, 2011). Για την επόμενη δεκαετία, οι στόχοι θα περιστρέφονται γύρω από την ενοποίηση του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης. Την παρακολούθηση της πορείας των στόχων που τέθηκαν με τη Διακήρυξη της Μπολόνια είχε αναλάβει η Επιτροπή Παρακολούθησης (Bologna Follow - up Group). Η Επιτροπή παρακολούθησης παρουσίαζε τις Εκθέσεις της στις συναντήσεις των Υπουργών Παιδείας των κρατών μελών που γίνονταν κάθε δύο χρόνια και αποτελούν ορόσημο για την Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική.

Σε αυτό το σημείο κρίνουμε σκόπιμο να παρακολουθήσουμε την πορεία υλοποίησης της Διακήρυξης της Μπολόνια μέσα από τα ανακοινωθέντα των συναντήσεων των Υπουργών Παιδείας εστιάζοντας στις αναφορές για τη σύνδεση δια βίου μάθησης και πανεπιστημίου. Στην Υπουργική Σύνοδο της Πράγας, στις 19 Μαΐου 2001, οι αρμόδιοι υπουργοί 33 Ευρωπαϊκών Χωρών που είχαν προσυπογράψει τη Διακήρυξη της Μπολόνιας παρακολούθησαν τη διαδικασία Μπολόνια και έθεσαν τις κατευθύνσεις και τις προτεραιότητες για τα επόμενα χρόνια. Στην «Ανακοίνωση της Πράγας» (Prague Communiqué) διευρύνθηκαν οι στόχοι της Μπολόνια και προστέθηκαν τρεις επιπλέον: η δια βίου μάθηση, η συμμετοχή των φοιτητών και των πανεπιστημίων στη διαδικασία διαμόρφωσης του Ευρωπαϊκού Χώρου Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (ΕΧΤΕ) και η προώθηση της ελκυστικότητας του ευρωπαϊκού χώρου ανώτατης εκπαίδευσης ως μοχλού οικονομικής ανταγωνιστικότητας (Σταμέλος & Βασιλόπουλος, 2004). Στο κείμενο «Ανακοίνωση της Πράγας» η δια βίου μάθηση παρουσιάζεται ως βασικός παράγοντας για την οικοδόμηση του Ευρωπαϊκού Χώρου Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης ([Prague Communiqué 2001:2](#)). Η δια βίου μάθηση σύμφωνα με την ανακοίνωση θα συμβάλει στη δημιουργία της κοινωνίας της γνώσης, την κοινωνική συνοχή και την ποιότητα της ζωής των πολιτών.

Στο **Βερολίνο**,¹² τον Σεπτέμβριο **2003**, οι Υπουργοί Παιδείας της Ευρώπης συζήτησαν την πρόοδο των στόχων της Διακήρυξης της Μπολόνιας και, αφού έλαβαν υπόψη τους τις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Λισσαβόνας (2000) και της Βαρκελώνης (2003), έθεσαν νέες δράσεις σε σχέση με την υλοποίηση του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης Παιδείας ([Berlin Communiqué](#)¹³): τη διασφάλιση ποιότητας, τη θεσμοθέτηση συστήματος σπουδών δύο κύκλων και την ευκολότερη αναγνώριση τίτλων και περιόδων σπουδών μεταξύ των χωρών. Στη συνάντηση του Βερολίνου, οι Υπουργοί υπογράμμισαν «τη σημαντική συμβολή της ανώτατης εκπαίδευσης στην υλοποίηση της δια βίου μάθησης, με την ενίσχυση των ευκαιριών για τη δια βίου μάθηση στην ανώτατη εκπαίδευση. Καλούν όσους/σες εργάζονται για την ολοκλήρωση του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης να συμπεριλάβουν ένα ευέλικτο πλαίσιο δεξιοτήτων και μαθησιακών διαδρομών και να κάνουν κατάλληλη χρήση των πιστωτικών μονάδων». ([Berlin Communiqué 2003:6-7](#))

Στη συνάντηση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου των Υπουργών Παιδείας στο **Μπέργκεν** το **2005**, ([Bergen Communiqué 2005](#)) έγινε ανασκόπηση της πορείας υλοποίησης των αποφάσεων της Διακήρυξης της Μπολόνιας και τέθηκαν οι στόχοι για το μακροπρόθεσμο πρόγραμμα 2010. Στο Μπέργκεν, οι Αρμόδιοι Υπουργοί, λαμβάνοντας υπόψη τους την Έκθεση Παρακολούθησης της Διαδικασίας της Μπολόνιας, αλλά και τα στοιχεία που προέκυψαν από τη συνάντηση των φοιτητών ([European Student on Implementation of Bologna](#))¹⁴, τόνισαν ότι τα Εθνικά Πλαίσια Προσόντων και το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων αποτελούν σημαντικά εργαλεία για την ενσωμάτωση της δια βίου μάθησης στην Ανώτατη Εκπαίδευση προκειμένου να αναγνωριστεί η προηγούμενη γνώση (μη τυπικής και άτυπης μάθησης). Το 2010 ορίζεται ως έτος ορόσημο για τη μετάβαση από τη Διαδικασία της Μπολόνιας στον Ευρωπαϊκό Χώρο Ανώτατης Εκπαίδευσης και την ανάδειξη της κοινωνικής διάστασης του Πανεπιστημίου ως καθοριστικού παράγοντα για να καταστούν οι κοινωνίες βιώσιμες.

Το ανακοινωθέν της συνάντησης των αρμόδιων υπουργών για την τριτοβάθμια εκπαίδευση των χωρών που συμμετέχουν στη διαδικασία της Μπολόνια στο **Λονδίνο**¹⁵ (**2007**), αφού αναγνωρίζει τις ενέργειες που έχουν ήδη συντελεστεί, από το 2005, για τον Ευρωπαϊκό Χώρο Ανώτατης Εκπαίδευσης, αναγνωρίζει τα Πλαίσια προσόντων, Εθνικά και Ευρωπαϊκά, ως σημαντικά εργαλεία για την εναρμόνιση των συστημάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης. Παράλληλα, επισημαίνει ότι απαιτείται μεγαλύτερη προσπάθεια για την εφαρμογή τους, αλλά

12. Berlin Communiqué 2003.

13 Ευρωπαϊκή Ένωση (2006 α)

14. http://www.aic.lv/ace/ace_disk/Bologna/Bergen_conf/Reports/050510_ESIB-Analysis.pdf

15. <http://www.ehea.info/cid101763/ministerial-conference-london-2007.html>

εκφράζεται η ικανοποίηση των αρμοδίων Υπουργών για το γεγονός ότι τα εθνικά πλαίσια προσόντων είναι συμβατά με την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για ένα Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων για τη διά βίου μάθηση. Παρ' όλ' αυτά, στον απολογισμό για τη δια βίου μάθηση (London Communiqué 2007:3) αναφέρεται ότι όλη η διαδικασία βρίσκεται σε πρώιμο στάδιο και ζητά από την BFUG (Bologna Follow - up Group) να αυξήσει τις ενέργειες σε σχέση με τον ρόλο της ανώτατης εκπαίδευσης στη διά βίου μάθηση. Στην ίδια ανακοίνωση διαπιστώνεται χαρακτηριστικά ότι μόνο σε μικρό αριθμό χωρών του E.X.E.A. είναι οργανωμένη η αναγνώριση προηγούμενης μάθησης και η συστηματική ανάπτυξη ευέλικτων μαθησιακών διαδρομών. Όσον αφορά, τώρα στις προτεραιότητες για το 2009 και τα προβλεπόμενα για το 2010, το Συμβούλιο των Υπουργών Παιδείας ανέλαβε τη δέσμευση πως η τριτοβάθμια εκπαίδευση θα καταστεί η αιχμή του δόρατος για την αντιμετώπιση των σύγχρονων προκλήσεων των ευρωπαϊκών κοινωνιών, τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο: *«Δεσμευόμαστε να κάνουμε το 2010 την ευκαιρία να επαναφέρουμε τα συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης μας σε μια πορεία που κοιτάζει πέρα από τα άμεσα θέματα και τα καθιστά ικανά να αναλάβουν τις προκλήσεις που θα καθορίσουν το μέλλον μας»* (London Communiqué 2007:7).

Στις 28 και 29 Απριλίου του **2009** οι Υπουργοί Παιδείας 46 χωρών συναντήθηκαν στη **Λουβαίν**¹⁶, (Leuven Communiqué 2009) για να εκτιμήσουν τα αποτελέσματα της Διαδικασίας της Μπολόνια και να καθορίσουν τις νέες προτεραιότητες στον ευρωπαϊκό χώρο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης για την επόμενη δεκαετία έως το 2020. Η έκθεση αφορά κυρίως τις δραστηριότητες που διεξάγονται στο πλαίσιο του προγράμματος εργασίας της Μπολόνια για την περίοδο 2007-2009. Γίνεται αναφορά στην παγκόσμια χρηματοπιστωτική οικονομική κρίση του 2008 και τονίζεται ιδιαίτερα ο ρόλος της Ανώτατης Εκπαίδευσης ως μέσου για την έξοδο από την κρίση μέσα από ένα εύρος αρμοδιοτήτων σχετικών με την έρευνα και τη διδασκαλία με στόχο την κοινωνική συνοχή και ανάπτυξη. Το ιδιαίτερο σε αυτή τη συνάντηση είναι το ενδιαφέρον για τις μεταρρυθμίσεις στον ευρωπαϊκό χώρο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης από χώρες εκτός της πρώτης δεκαετίας της διαδικασίας της Μπολόνιας και η επίσημη έναρξη του *Ευρωπαϊκού Χώρου Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης*. Στην έκθεση επισημαίνεται ότι η σημαντική πρόοδος όσον αφορά την εδραίωση της δια βίου μάθησης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση τα τελευταία δύο χρόνια. Την πρόοδο αυτή θα πρέπει να ακολουθήσει η διεύρυνση της δια βίου μάθησης σε όλα τα συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και αυτό

16. http://www.ehea.info/media.ehea.info/file/2009_Leuven_Louvain-la-Neuve/06/1/Leuven_Louvain-la-Neuve_Communique_April_2009_595061.pdf.

προϋποθέτει την εφαρμογή αναγνώρισης της προηγούμενης μάθησης. Η διά βίου μάθηση θα πρέπει να υποστηρίζεται από επαρκή δομές και χρηματοδότηση και ενθαρρύνεται από τις εθνικές πολιτικές των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Leuven Communiqué 2009:3)

Η επίσημη έναρξη λειτουργίας του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης (Budapest-Vienna Declaration, 2010:1) όπως προέβλεπε η Διακήρυξη της Μπολόνια πραγματοποιήθηκε στη Σύνοδο των Υπουργών Παιδείας που πραγματοποιήθηκε στις 11 και 12 Μαρτίου 2010 στη **Βουδαπέστη** και τη **Βιέννη (Budapest -Vienna Declaration)**¹⁷. Η Διακήρυξη της Συνόδου υπογράφηκε από τους Υπουργούς Παιδείας των 47 χωρών που είχαν υπογράψει τη διαδικασία της Μπολόνιας. Η 47η χώρα ήταν το Καζακστάν, σηματοδοτεί το τέλος της πρώτης δεκαετίας της διαδικασίας της Μπολόνιας και την επίσημη έναρξη του *Ευρωπαϊκού Χώρου Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης* και περιέχει αξιολόγηση των προσπαθειών που έχουν πραγματοποιηθεί προκειμένου η ανώτατη εκπαίδευση στην Ευρώπη να καταστεί διεθνώς ελκυστική και ανταγωνιστική. Στην Συνδιάσκεψη και η Έκθεση που είχε παρουσιαστεί στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 8 Μαρτίου 2010, η έκθεση¹⁸ με τον τίτλο *Focus on Higher Education in Europe 2010: New report on the impact of the Bologna Process*¹⁹ εκπονήθηκε από το δίκτυο Eurydice που καταγράφει την πορεία εφαρμογής της διαδικασίας της Μπολόνιας με στοιχεία από τις εκθέσεις παρακολούθησης και το υποστηρικτικό δίκτυο Eurydice. Στη συγκεκριμένη έκθεση γίνεται αναφορά στην κοινωνική διάσταση της δια βίου μάθησης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση με καταγραφή των κοινωνικών ομάδων που συμμετέχουν στη δια βίου μάθηση και στην εδραίωση της δια βίου μάθησης στην Ανώτατη Εκπαίδευση: «*Η κοινωνική διάσταση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αποτελεί μια σημαντική πρόκληση για την ευρωπαϊκή συνεργασία, όπως γίνεται αντιληπτό τόσο διαφορετικά από τη μια χώρα στην άλλη*» (Eurydice Network 2010: 6). «*Ο όρος "διά βίου μάθηση" παραμένει επίσης κατανοητός με πολλούς διαφορετικούς τρόπους στον Ευρωπαϊκό χώρο τριτοβάθμια εκπαίδευση. Ισόβια η μάθηση έχει γίνει μια αναγνωρισμένη αποστολή των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης κατά τη διάρκεια της Δεκαετία Μπολόνια, αλλά παρ' όλα αυτά παραμένει μια περιφερειακή ανησυχία σε πολλές χώρες. Πληροφορίες σχετικά με τη χρηματοδότηση της δια βίου μάθησης είναι δύσκολο να επιτευχθεί, εν μέρει ως αποτέλεσμα της έλλειψης της εννοιολογικής σαφήνειας και εν μέρει επειδή υπάρχουν διάφορες πηγές χρηματοδότησης. Όπου υπάρχουν διαθέσιμες πληροφορίες*

17. Budapest-Vienna Declaration (/media.ehea.info/file/2010_Budapest_Vienna/64/0/Budapest - Vienna Declaration 598640.pdf).

18. Eurydice Network (2010).

19. <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/45aed463-ed49-4303-a5a5-786e5042b548/language-en>

σχετικά με τη δημόσια χρηματοδότηση στη δια βίου μάθηση φαίνεται να είναι σχετικά χαμηλή» (Eurydice Network 2010:7). Στην Διακήρυξη Βουδαπέστης – Βιέννης 2010 καταγράφεται η δέσμευση για πλήρη εφαρμογή των στόχων που τέθηκαν το 2009 στην Υπουργική Διάσκεψη της Leuven²⁰ λαμβάνοντας υπόψη τους τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης, την επέκταση της κοινωνικής διάστασης και τη διεύρυνση των συνεργασιών ώστε να μπορέσει η Ευρώπη να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις της δεκαετίας 2010 -2020.

Οι Υπουργοί που είναι αρμόδιοι για την τριτοβάθμια εκπαίδευση στις 47 χώρες της Ευρωπαϊκής Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης συναντήθηκαν στο Βουκουρέστι, στις 26 και 27 Απριλίου 2012, για να καταγράψουν τα επιτεύγματα της Διαδικασίας της Μπολόνια και να συμφωνήσουν για τις μελλοντικές προτεραιότητες. Η διακήρυξη του **Βουκουρεστίου**²¹ η πρώτη έκθεση μετά την εφαρμογή του *Ευρωπαϊκού Χώρου Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης το 2010* περιέχει στοιχεία της ομάδας Παρακολούθησης της Διαδικασίας της Μπολόνιας και των οργανισμών Eurostat, Eurydice και Eurostudent. Στο κείμενο γίνεται αναφορά στην οικονομική και χρηματοπιστωτική κρίση που πλήττει την Ευρώπη και τις έντονες κοινωνικές συνέπειες της, συγκεκριμένα στο πεδίο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης η κρίση έχει επηρεάσει τη χρηματοδότηση των ιδρυμάτων.

Οι Ευρωπαίοι Υπουργοί διατυπώνουν με σαφήνεια τη θέση για το σημαντικό ρόλο που διαδραματίζει η τριτοβάθμια εκπαίδευση στην επίλυση αυτών των προβλημάτων παρέχοντας τα θεμέλια για τις αναπτυσσόμενες κοινωνίες της γνώσης. Η αναφορά στην δια βίου μάθηση σχετίζεται «με την ανάγκη κάλυψης των αναγκών μιας μεταβαλλόμενης αγοράς εργασίας» (Bucharest Communiqué,2012:2) και όχι με την εδραίωση της δια βίου μάθησης στην ανώτατη εκπαίδευση. Διαπιστώνεται ότι «οι δομές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ευρώπη είναι πλέον πιο συμβατές και συγκρίσιμες η Διασφάλιση ποιότητας συμβάλλει στην οικοδόμηση κλίματος εμπιστοσύνης. Θα επιδιώξουμε τους ακόλουθους στόχους: την παροχή ποιοτικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης για όλους, την απασχολησιμότητα και την ενίσχυση της κινητικότητας ως μέσου για καλύτερη μάθηση» Διαπιστώνουμε ότι στην Διακήρυξη του Βουκουρεστίου δεν υπάρχει ειδική αναφορά στην προώθηση της δια βίου μάθησης στα πανεπιστήμια αλλά η δια βίου μάθηση σχετίζεται κυρίως με τη διεύρυνση της πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. «Η διεύρυνση της πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αποτελεί προϋπόθεση για την κοινωνική πρόοδο και την οικονομική πρόοδο ανάπτυξη» (Bucharest Communiqué, 2012:1).

20. http://www.ehea.info/media.ehea.info/file/2009_Leuven_Louvain-la-Neuve/06/1/Leuven_Louvain-la-Neuve_Communique_April_2009_595061.pdf

21. <http://www.ehea.info/cid101043/ministerial-conference-bucharest-2012.html>

Οι Αρμόδιοι Υπουργοί 47 χωρών με διαφορετικές πολιτικές, πολιτιστικές και ακαδημαϊκές παραδόσεις, συναντήθηκαν εκ νέου το **Ερεβάν**²² της Αρμενίας στις 14-15 Μαΐου **2015**. Η συνάντηση πραγματοποιήθηκε υπό συνθήκες οικονομικής, κοινωνικής κρίσης, μεταναστευτικού προβλήματος και δημογραφικών αλλαγών. Οι Ευρωπαίοι Υπουργοί επανέλαβαν τη δέσμευση για την ολοκλήρωση των στόχων της Διακήρυξης της Μπολόνιας και ολοκλήρωση του οράματος του Ε.Χ.Α.Ε.. Τόνισαν ότι κύρια αποστολή του Ε.Χ.Α.Ε. είναι η ενίσχυση της ποιότητας, η συσχέτιση μάθησης και διδασκαλίας η απασχολησιμότητα των πτυχιούχων και η διεύρυνση της προσβασιμότητας στην ανώτατη εκπαίδευσης και λόγω μετανάστευσης και δημογραφικών αλλαγών. Στη συνάντηση του Ερεβάν δεν γίνεται ειδική αναφορά στη δια βίου μάθηση, αλλά η δια βίου μάθηση εμπλέκεται με τη διεύρυνση της προσβασιμότητας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και την αναγνώριση της πρωτότερης μάθησης.

Τέλος έχουμε την πρόσφατη συνάντηση στο **Παρίσι**²³ στις 24 και 25 Μαΐου **2018**, όπου οι υπουργοί 48 κρατών που μαζί με την Ευρωπαϊκή Ένωση έχουν υπογράψει τη «Διακήρυξη της Μπολόνια» με βασικό στόχο «τη βελτίωση, τη εμπάθυνση και σύγκλιση των συστημάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης» γιόρτασαν την οικοδόμηση του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης και ανέλαβαν δεσμεύσεις για τη περαιτέρω ανάπτυξη του. Θα μπορούσαμε ένα πούμε ότι η Διακήρυξη του Παρισιού χαρακτηρίζεται από επαναλαμβανόμενους στόχους σε σχέση με την εφαρμογή του Ε.Χ.Α.Ε., τη διασφάλιση ποιότητας, τα πλαίσια προσόντων, καθώς και την αυξημένη ανάγκη καθολικής εφαρμογής του Ε.Χ.Α.Ε. (Paris Communiqué 2018:13,16). Ένα νέο στοιχείο στη διακήρυξη του Παρισιού έχει να κάνει με την αναγνώριση των προσόντων που κατέχουν οι πρόσφυγες ή οι κοινωνικές ομάδες που βρίσκονται στην ίδια κατάσταση με αυτή των προσφύγων καθώς και η αναφορά σε μειονεκτούντες εκπαιδευόμενους που εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν φραγμούς πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (Paris Communiqué 2018:15). Στο συγκεκριμένο κείμενο οι αναφορές στην δια βίου μάθηση είναι ελάχιστες και εκφράζουν διαπιστώσεις για την μη εφαρμογή της στον ίδιο βαθμό σε όλες τις χώρες, *η δια βίου μάθηση δεν είναι πραγματικότητα για τους σπουδαστές σε πολλές χώρες* (Paris Communiqué 2018:15).

Παρουσιάζοντας τα κείμενα της Διαδικασίας της Μπολόνιας με την οποία εγκαινιάστηκε μια νέα μορφή συνεργασίας των εκπαιδευτικών πολιτικών για την ανώτατη εκπαίδευση

22. http://www.ehea.info/media.ehea.info/file/2015_Yerevan/70/7/YerevanCommuniquéFinal_613707.pdf

23.

http://www.ehea.info/media.ehea.info/file/2018_Paris/77/1/EHEAParis2018_Communique_final_952771.pdf

παρακολουθήσαμε τη σταδιακή μεταρρύθμιση της ευρωπαϊκής ανώτατης εκπαίδευσης με στόχο να αναπτυχθεί η Ευρώπη ως κοινωνία της γνώσης και να λειτουργήσει ανταγωνιστικά στο πλαίσιο μιας παγκοσμιοποιημένης οικονομίας. Ένα στοιχείο που προκύπτει από την Διαδικασία της Μπολόνια είναι η σύνδεση της δια βίου μάθησης με το πανεπιστήμιο και κυρίως μετά τη συνάντηση της Πράγας (2001) και αποτελεί βασικό στόχο της διαδικασίας της Μπολονιας . Στα κείμενα των αποφάσεων των Υπουργών Παιδείας σχετικά με την εφαρμογή της διαδικασίας της Μπολόνια είναι ξεκάθαρη η σύνδεση της αναμόρφωσης του Χώρου της Ανώτατης Εκπαίδευσης και της Ευρωπαϊκής οικονομίας της γνώσης με παγκόσμια εμβέλεια. Τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά ιδρύματα κατέχουν σημαντικό ρόλο στην πραγματοποίηση των στόχων και την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης μέσα από την γνώση, την έρευνα την καινοτομία και την δια βίου μάθηση. Η κοινωνική διάσταση της δια βίου μάθησης είναι πολύ σημαντική για να μπορέσουν όλοι οι πολίτες να αποκτήσουν τις δεξιότητες και τις γνώσεις που σχετίζονται όχι μόνο με την αγορά εργασίας αλλά και με την κοινωνική ένταξη και την ιδιότητα του ενεργού πολίτη.

2.4.2 Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική για τη δια βίου μάθηση στο πανεπιστήμιο

Η Διαδικασία της Μπολόνια ως διακρατική συνεργασία, όπως εξετάσαμε προηγουμένως, αναπτύχθηκε παράλληλα με πρωτοβουλίες των Ευρωπαϊκών Θεσμών. Στη σύγχρονη μεταβιομηχανική κοινωνία, η οποία χαρακτηρίζεται ως κοινωνία της γνώσης, η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) θεωρεί ως φορέα αναπτυξιακών πολιτικών την Ανώτατη Εκπαίδευση και πιο συγκεκριμένα το Πανεπιστήμιο και δρα θεσμικά, διοικητικά και οικονομικά, ώστε να οδηγήσει την εκπαιδευτική πολιτική των κρατών μελών της προς μια κοινή κατεύθυνση. Για να παρουσιάσουμε την Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική (Ε.Ε.Π.) θα ακολουθήσουμε το σκεπτικό της περιοδολόγησης χρησιμοποιώντας χρονολογίες που σχετίζονται με τομές στην Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική.

Ο Πασιάς (2006) έχοντας ως σημεία αναφοράς τη Συνθήκη του Μάαστριχτ (1992) και τη Στρατηγική της Λισσαβόνας (2000) διακρίνει τρεις περιόδους ολοκλήρωσης της ευρωπαϊκής πολιτικής και εξέλιξης της εκπαιδευτικής πολιτικής : 1957 έως 1992, 1993 έως 1999 και 2000 έως σήμερα. Η πρώτη περίοδος, με αφετηρία το 1957, έτος ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, φθάνει έως το 1991 και χαρακτηρίζεται από το περιορισμένο ενδιαφέρον για την εκπαίδευση. Η δεύτερη περίοδος ξεκινάει με την υπογραφή της Συνθήκης του Μάαστριχτ²⁴ ή τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (1992) που άρχισε να εφαρμόζεται

24. <http://www.europarl.europa.eu/about-parliament/el/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/maastricht-treaty>

τον Ιανουάριο του 1993 και εγκαινίασε μία περίοδο δράσεων για την οικονομική και πολιτική ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής Ιδέας. Με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ ολοκληρώθηκε η Ευρωπαϊκή Ένωση ως σύγχρονος θεσμός στον οποίο η εκπαίδευση αποτελεί τομέας άσκησης πολιτικής και το Ευρωπαϊκό Κοινό Ταμείο θα στηρίζει προγράμματα ανταλλαγής μεταξύ πανεπιστημίων και προγράμματα σύνδεσης των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων με την αγορά εργασίας. Μια από τις βασικότερες τομές στην εξέλιξη της Ευρωπαϊκής Εκπαιδευτικής Πολιτικής και ολοκλήρωσης αποτελεί η Στρατηγική της Λισσαβόνας²⁵ (2000), η οποία και θα σηματοδοτήσει την τρίτη περίοδο. Στη σύνοδο κορυφής του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στη Λισσαβόνα τον Μάρτιο του 2000, κυρίαρχο θέμα είναι η οικονομική ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης με την αξιοποίηση του ανθρώπινου κεφαλαίου, της τεχνολογίας, της δια βίου μάθησης και των νέων τεχνολογιών. Στη στρατηγική της Λισσαβόνας διασφαλίζεται ο καθοριστικός παράγοντας της εκπαίδευσης και της κατάρτισης για την Ευρωπαϊκή Ένωση με στόχο να γίνει *«η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης ανά την υφήλιο»* [SEC(2010)114/F1-EL-European Commission :1].

Συγκεκριμενοποιείται η πορεία για την αύξηση της ανταγωνιστικότητας της Ε.Ε. έως το 2010, η συνεργασία των κρατών μελών και η ενίσχυση της δια βίου μάθησης με σκοπό την αύξηση του ποσοστού στο 12% των ενηλίκων που συμμετέχουν σε προγράμματα δια βίου μάθησης. Με τη Στρατηγική της Λισσαβόνας ξεκίνησε, λοιπόν, ο ουσιαστικός διάλογος για την εδραίωση κοινής ευρωπαϊκής εκπαιδευτικής πολιτικής. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο απευθύνθηκε στο Συμβούλιο Παιδείας της Ε.Ε. ζητώντας την αναθεώρηση των στόχων των συστημάτων εκπαίδευσης των κρατών – μελών προς αυτήν την κατεύθυνση και ξεκίνησε η διαδικασία για την ενοποίηση τους. Η Στρατηγική της Λισσαβόνας υιοθετεί τη Ανοιχτή Μέθοδο Συντονισμού²⁶ (Open Method Coordination –OMC) ως εργαλείο συνεργασίας μεταξύ των κρατών των οποίων οι πολιτικές μπορούν να κατευθύνονται προς κοινούς στόχους,²⁷ όπως η απασχόληση, η κατάρτιση, η κοινωνική προστασία και ένταξη, η εκπαίδευση και η νεολαία διατηρώντας ταυτόχρονα τις εθνικές και περιφερειακές ιδιαιτερότητες τους.

Σημαντικό σημείο σύνδεσης της δια βίου μάθησης με την τριτοβάθμια εκπαίδευσης είναι η ανακοίνωση της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (11/2001) Making a European Area of Learning a Reality²⁸ στην οποία αναφέρεται η ανάγκη σύμπραξης των δομών εκπαίδευσης όλων των βαθμίδων συμπεριλαμβανομένης και των πανεπιστημίων με την κοινωνία των

25. <http://www.europarl.europa.eu/about-parliament/el/powers-and-procedures/the-lisbon-treaty>

26. http://europa.eu/rapid/press-release_PRES-00-900_el.htm

27. [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Open_method_of_coordination\(OMC\)](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Open_method_of_coordination(OMC))

28. <https://ec.europa.eu/epale/el/node/14917>

πολιτών για τη δημιουργία της ευρωπαϊκής δια βίου εκπαίδευσης και κατάρτισης. Αυτή η ανακοίνωση αποτέλεσε ένα από τα βασικά σημεία του προγράμματος «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010».

Με σκοπό τη υλοποίηση του στρατηγικού στόχου της Λισσαβόνας, το Συμβούλιο των Υπουργών Παιδείας της Ε.Ε. και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (EDUC 23, 5980/01, 14/2/2001 & Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων C 142/1, 14/6/2002) ανακοίνωσαν το πρόγραμμα «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010», το οποίο είναι το πρώτο κείμενο που περιγράφει τη σύγκλιση των εθνικών εκπαιδευτικών πολιτικών στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και διέπεται από την αρχή της δια βίου μάθησης. Μία από τις επιδιώξεις του προγράμματος «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010» είναι: *η δυνατότητα πρόσβασης όλων των πολιτών στα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης*. Η συγκεκριμένη πολιτική εξειδικεύεται στους εξής επιμέρους στόχους: α) τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης των χωρών της Ε.Ε. να χαρακτηρίζονται από ποιότητα και αποτελεσματικότητα, β) ευκολότερη πρόσβαση των πολιτών στα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης και γ) σύνδεση των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης με την αγορά εργασίας.

Επισημαίνεται, επίσης, η αναγκαιότητα της συνεργασίας των πανεπιστημίων με την κοινωνία των πολιτών για τη θεμελίωση της δια βίου μάθησης σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Η δια βίου μάθηση στην Ανακοίνωση της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ορίζεται ως *«κάθε μαθησιακή δραστηριότητα η οποία αναλαμβάνεται καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής με σκοπό τη βελτίωση των γνώσεων, των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων, στο πλαίσιο μιας προσωπικής, κοινωνικής οπτικής και /ή μιας οπτικής που σχετίζεται με την απασχόληση»*²⁹.

Στο ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου των Υπουργών Παιδείας της Ευρώπης τον Ιούνιο του **2002**³⁰ τονίζεται ότι *«η δια βίου μάθηση συνιστά την κατευθυντήριο αρχή των πολιτικών εκπαίδευσης και κατάρτισης της Ε.Ε.»* και επιβεβαιώνεται η ανάγκη εκπόνησης κοινοτικών προγραμμάτων για τις δεξιότητες, την κινητικότητα, την έρευνα και την καινοτομία δίνοντας προτεραιότητα στη δυνατότητα πρόσβασης όλων στην δια βίου μάθηση, την επικαιροποίηση βασικών δεξιοτήτων και την κατάρτιση.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή³¹ το **2003** σε ανακοίνωση για τον ρόλο των πανεπιστημίων με τίτλο *«Ο ρόλος των πανεπιστημίων στην Ευρώπη της γνώσης»* αναφέρει την ανάγκη εμπλουτισμού του ρόλου του πανεπιστημίου και την ενσωμάτωση σε αυτόν της κατάρτισης ενηλίκων, την

29. Ευρωπαϊκή Ένωση (2001β) σελ.11

30. Ψήφισμα του Συμβουλίου της 27^{ης} Ιουνίου 2002 για τη δια βίου μάθηση (ΕΕ C 163 της 9.7.2002).

31. <http://publications.europa.eu/resource/celex/52003DC0058>

ανάγκη αλληλεπίδρασης ανάμεσα στα πανεπιστήμια και την κοινωνία και καλούνται τα Ιδρύματα της Ανώτατης Εκπαίδευσης να ανταποκριθούν στις νέες ανάγκες της δια βίου μάθησης. Ως αποτέλεσμα αυτών των αποφάσεων είναι να ενεργοποιηθούν οι μηχανισμοί για τη διαδικασία ένταξης των προγραμμάτων δια βίου μάθησης και κατάρτισης στα πανεπιστημιακά ιδρύματα και να ενισχυθεί ο ρόλος των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων στην οικονομία και την κοινωνία της γνώσης. Στη συνέχεια στην ενδιάμεση έκθεση του Συμβουλίου και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής³² το **2004** αναφέρεται ότι «Χρειάζονται συνεκτικές συνολικές και εθνικές στρατηγικές για τη δια βίου μάθηση» (2004/C 104/01:1)

Η ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής³³ στο Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με θέμα «*Επίτευξη της Ατζέντας εκσυγχρονισμού για τα πανεπιστήμια: εκπαίδευση έρευνα και καινοτομία*» (**2006**) τονίζει τον ρόλο της εκπαίδευσης για την επιτυχία μιας παγκόσμιας οικονομίας βασισμένης στη κοινωνία της γνώσης. Η ανακοίνωση υποστηρίζει ότι τα πανεπιστήμια πρέπει να ανταποκρίνονται πιο άμεσα στις προκλήσεις και τις ευκαιρίες που παρουσιάζει η ατζέντα της δια βίου μάθησης και συγκεκριμένα αναφέρει χαρακτηριστικά ότι «η δια βίου μάθηση αποτελεί πρόκληση, δεδομένου ότι θα απαιτήσει από τα πανεπιστήμια να είναι ανοικτά στην παροχή μαθημάτων σε φοιτητές σε μεταγενέστερα στάδια του κύκλου ζωής αλλά και ευκαιρία για τα πανεπιστήμια τα οποία τα προσεχή έτη ενδεχομένως θα διέτρεχαν τον κίνδυνο μείωσης των εγγραφών από φοιτητές που έχουν άμεσα αποφοιτήσει από το σχολείο ενόψει της επικείμενης δημογραφικής αλλαγής» (σελ. 7). Επιπρόσθετα παρουσιάζει και μία άλλη διάσταση των πανεπιστημίων, αυτή της ενίσχυσης «των κοινωνιολογικών ρόλων των πανεπιστημίων σε μια πολιτιστικά και γλωσσικά ποικιλόμορφη Ευρώπη» (σελ. 1). Το Πρόγραμμα για τη δια βίου μάθηση 2007-2013³⁴ στόχευε στην αναβάθμιση και ενίσχυση της δια βίου μάθησης, στη δημιουργία του ευρωπαϊκού χώρου δια βίου μάθησης καθώς και στη διασφάλιση ποιότητας της εκπαίδευσης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να χρηματοδοτήσει τη θέσπιση προγραμμάτων δια βίου μάθησης σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης για την περίοδο 2007-2013 και ιδιαίτερα για την τριτοβάθμια εκπαίδευση θεσπίζονται τα **Erasmus**, προγράμματα που προωθούν την ευρωπαϊκή συνεργασία των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υιοθετείται το πρόγραμμα **Jean Monnet** για την ολοκλήρωση του ακαδημαϊκού τομέα στην Ε.Ε. και δημιουργούνται τα προγράμματα **Grundtvig** για την εκπαίδευση ενηλίκων.

32. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης C 104/1.

33. <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2006/EL/1-2006-208-EL-F1-1.Pdf>

34. <http://europa.eu/scadplus/leg/el/cha/c11082.htm>

Στην κοινή Έκθεση³⁵ Προόδου του προγράμματος «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010» του Συμβουλίου και της Επιτροπής, σχετικά με τον εκσυγχρονισμό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης συγκεκριμένα αναφέρεται: «Υπάρχει αυξανόμενη πολιτική επίγνωση ότι, για να γίνει πραγματικότητα η δια βίου μάθηση, είναι πολύ σημαντικό να δοθεί στους μη παραδοσιακούς σπουδαστές η δυνατότητα πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Οι περισσότερες χώρες έχουν λάβει μέτρα προκειμένου να αυξηθεί η συμμετοχή των σπουδαστών από χαμηλότερες κοινωνικοοικονομικές κατηγορίες, περιλαμβανομένων των οικονομικών κινήτρων. Το 24% των ενηλίκων στην Ευρώπη (ηλικίας 25-64 ετών) είναι πτυχιούχοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ποσοστό που απέχει κατά πολύ από τις ΗΠΑ και την Ιαπωνία (40%)» (σελ. 6). Στην ίδια Έκθεση Προόδου αναφέρεται ότι στόχος του προγράμματος ήταν το 12,5% των ενηλίκων να συμμετέχουν στη δια βίου μάθηση, όταν το 2008 το ποσοστό συμμετοχής ήταν 9,5%, καθώς επίσης το 30% του πληθυσμού μόλις είχε ολοκληρώσει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Το Συμβούλιο Παιδείας της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 2009 με βάση τα στοιχεία από την ολοκλήρωση του προγράμματος «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010» (ΕΚ 2010) σχεδίασε ένα νέο πρόγραμμα «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2020»³⁶ (ΕΚ 2020). Ο στόχος του νέου στρατηγικού πλαισίου είναι η άρση των αποκλεισμών, η καλλιέργεια δεξιοτήτων με σκοπό την ενίσχυση της απασχολησιμότητας των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η ολοκληρωμένη δια βίου μάθηση που θα καλύπτει κάθε είδους μάθηση, τυπική, μη τυπική και άτυπη, η δημιουργία Εθνικών Πλαισίων Προσόντων τα οποία να συνδέονται με το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων και η αναγνώριση των μαθησιακών αποτελεσμάτων. Η αξιολόγηση της επίτευξη των στόχων του στρατηγικού πλαισίου (Ε.Κ. 2020) για τη συνεργασία των χωρών μελών της Ε.Ε. στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης θα πραγματοποιηθεί μέσω τεσσάρων δεικτών που ονομάζονται «Ευρωπαϊκά κριτήρια αξιολόγησης» και είναι:

- Υλοποίηση της δια βίου μάθησης
- Ποιότητα και αποτελεσματικότητα της εκπαίδευσης
- Προαγωγή της κοινωνικής συνοχής και της συμμετοχής στα κοινά
- Σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης και κατάρτισης να προαχθεί η δημιουργικότητα, η καινοτομία και το επιχειρηματικό πνεύμα.

Κύριος στόχος του προγράμματος «Εκπαίδευση και κατάρτιση 2020»³⁷ ήταν η περαιτέρω ανάπτυξη των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης των κρατών μελών της Ε.Ε. με βάση

35. Κοινή Έκθεση προόδου του Συμβουλίου και της Επιτροπής για το 2010 σχετικά με την εφαρμογή προγράμματος «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010» Επίσημη Εφημερίδα C117/4, 6.5.2010.

36. Συμπεράσματα του Συμβουλίου της 12^{ης} Μαΐου 2009 Επίσημη Εφημερίδα C119/28.5.2009

37. http://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework_el

μια ολοκληρωμένη δια βίου μάθηση. Η ευρωπαϊκή συνεργασία στην εκπαίδευση και την κατάρτιση βασιζόμενη στις διαδικασίες της Κοπεγχάγης και της Μπολόνια, με στόχο τη δημιουργία μιας Ευρώπης που θα βασίζεται στη γνώση, στο πλαίσιο προσόντων, την ενίσχυση της μαθησιακής κινητικότητας και την απασχολησιμότητα των ατόμων. Η υλοποίηση του Στρατηγικού Πλαισίου «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2020» πραγματοποιείται σε εθνικό επίπεδο από τα Εθνικά Προγράμματα Μεταρρυθμίσεων (ΕΠΜ), τα οποία καταρτίζονται κάθε χρόνο από τις εθνικές κυβερνήσεις και διαμορφώνουν τους εθνικούς στόχους βασιζόμενα στους στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το στρατηγικό πλαίσιο Ε.Κ. 2020 σε σχέση με τη δια βίου μάθηση πρότεινε το 40% των πολιτών ηλικίας 30-34 ετών του πληθυσμού κάθε χώρας να έχει ολοκληρώσει κάποιο κύκλο σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και το 15% των ενηλίκων να συμμετέχει στη δια βίου μάθηση. Σύμφωνα, όμως, με τα στοιχεία που παραθέτει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην άτυπη κοινωνική σύνοδο κορυφής του Γκέτεμποργκ,³⁸ το 2017, σχετικά με την *Πολιτική Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης*³⁹, το ποσοστό συμμετοχής ενηλίκων στη δια βίου μάθηση είναι 10,9% και μόνο οκτώ χώρες μέλη της Ε.Ε. είχαν πετύχει το στόχο.⁴⁰

Στην άτυπη κοινωνική σύνοδο για την δίκαιη απασχόληση και την ανάπτυξη :ενίσχυση της κοινωνικής δικαιοσύνης της Ε.Ε. στο Γκέτεμποργκ τον Νοέμβριο του 2017,⁴¹ οι ηγέτες της Ε.Ε. παρουσίασαν τις θέσεις για τη δημιουργία έως το 2025 ενός **Ευρωπαϊκού Χώρου Εκπαίδευσης & Πολιτισμού** που θα συνδέεται με την οικονομική ανάπτυξη και την κοινωνική δικαιοσύνη της Ε.Ε.. Όπως αναφέρεται τον επόμενο μήνα στην σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου,⁴² ο Ευρωπαϊκός Χώρος Εκπαίδευσης στοχεύει σε «μια Ευρώπη στην οποία η μάθηση, οι σπουδές και η διεξαγωγή έρευνας δεν θα παρεμποδίζονται από σύνορα. Μια ήπειρος όπου η παραμονή σε άλλο κράτος μέλος – για σπουδές, μάθηση ή εργασία – είναι κάτι το συνηθισμένο και όπου η γνώση δύο άλλων γλωσσών πέραν της μητρικής είναι ο κανόνας, μια ήπειρος στην οποία οι άνθρωποι έχουν έντονο το αίσθημα της ευρωπαϊκής τους ταυτότητας και της πολιτιστικής κληρονομιάς και πολυμορφίας της Ευρώπης» (EUROPEAN COMMISSION COM(2017) 673 final :1).

Στόχος της πρότασης σύστασης του Συμβουλίου είναι να διασφαλιστεί ότι σε κάθε σπουδαστή, μαθητευόμενο ή μαθητή που έχει κάποια εμπειρία μάθησης στο εξωτερικό, είτε

³⁸. https://ec.europa.eu/education/policy/higher-education_en

³⁹. Κείμενο για την τριτοβάθμια εκπαίδευση: Strengthening European Identity through Education and Culture – EC's contribution to the Leader's meeting in Gothenburg»

⁴⁰. https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/communication-strengthening-european-identity-education-culture_en.pdf

⁴¹. https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/communication-strengthening-european-identity-education-culture_en.pdf

⁴². EUCO 19/1/17 REV 1: <https://www.consilium.europa.eu/media/32204/14-final-conclusions-rev1-en.pdf>

για την απόκτηση τίτλου σπουδών είτε στο πλαίσιο μαθησιακής κινητικότητας, η εμπειρία αυτή θα αναγνωρίζεται αυτομάτως για σκοπούς περαιτέρω σπουδών. Η αναγνώριση αυτή, όμως, δεν θίγει το δικαίωμα των ιδρυμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης να λαμβάνουν αποφάσεις σχετικά με την εισδοχή εκπαιδευομένων σ' αυτά. Η Ευρωπαϊκή Ένωση αναγνωρίζει σημαντικό ρόλο στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα στην επίτευξη του στόχου να καταστεί παγκόσμια οικονομική δύναμη βασιζόμενη στην κοινωνία της γνώσης. Τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα με την έρευνα, την καινοτομία την διδασκαλία και την ενσωμάτωση της δια βίου μάθησης, αποτέλεσαν το κλειδί για την οικονομία της γνώσης μέσα σ' ένα παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον με έντονες δημογραφικές και πολιτιστικές αλλαγές. Η δια βίου μάθηση θεωρείται, στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Εκπαιδευτικής Πολιτικής ο πιο ενδεδειγμένος στόχος για την ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου, τη σύνδεση με την κοινωνία και την εργασία και σχετίζεται τόσο με τη διάχυση της παραγόμενης γνώσης στην κοινωνία, όσο και με τη στήριξη της εργασιακής ένταξης.

Η δια βίου μάθηση δίνει τη δυνατότητα σε όλους τους απόφοιτους της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αλλά και σε κοινωνικές ομάδες διαφορετικής προέλευσης να έχουν πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση καθ' όλη την διάρκεια της ζωής τους. Αυτός θα ήταν ένας πολλά υποσχόμενος τρόπος για τη βελτίωση των δεξιοτήτων και γνώσεων στην Ευρώπη. Πριν από δύο γενιές, η πρόσβαση στη βασική εκπαίδευση ήταν το κλειδί για την ασφάλεια και την οικονομική ανάπτυξη στον σημερινό μεταβαλλόμενο κόσμο, το ρόλο αυτό έχει αναλάβει η δια βίου μάθηση EUROPEAN COMMISSION Strasbourg, 14.11.2017 COM(2017) 673 final :8 . Οι πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν ως στόχο να προσδώσουν καθοριστική σημασία στον τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης για την ανάπτυξη μιας συνεκτικής και ανταγωνιστικής Ευρώπης.

2.5. Ελληνική Εκπαιδευτική Πολιτική για τη δια βίου μάθηση

Η Εκπαιδευτική Πολιτική της Ελλάδας από το 1990 προσανατολίζεται στα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά πρότυπα και προσπαθεί να προσαρμοστεί και να ανταποκριθεί σε αυτά και στις διεθνείς συνθήκες. Η ενσωμάτωση των ευρωπαϊκών οδηγιών που σχετίζονται με τη δια βίου μάθηση και την Ανώτατη Εκπαίδευση στην ελληνική νομοθεσία έχει πραγματοποιηθεί με Νόμους και Υπουργικές αποφάσεις.

Κάθε δύο χρόνια μετά τη Σύνοδο κορυφής της Λισσαβόνας εκδίδεται ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τα πανεπιστήμια (όπως έχουμε ήδη επισημάνει), και ανά δύο χρόνια έχουμε την παρακολούθηση της πορείας των μεταρρυθμίσεων της Διαδικασίας της

Μπολόνιας. Και οι δύο πορείες σχετίζονται με τις προκλήσεις που επιφέρει η κοινωνία της γνώσης «στα ευρωπαϊκά κράτη με σκοπό να γίνει η Ευρώπη βιώσιμη οικονομικά και με μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή. Τα πανεπιστήμια διαδραματίζουν μοναδικό ρόλο και κατέχουν το κλειδί της οικονομίας και της κοινωνίας της γνώσης» (Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων 2003: 2, 5).

Καθώς η παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή επικεντρώνεται στην εφαρμογή της δια βίου μάθησης στην Ανώτατη Εκπαίδευση θα παρακολουθήσουμε την εξέλιξη της ελληνικής νομοθεσίας σε σχέση με τη δια βίου μάθηση και την Ανώτατη Εκπαίδευση. Θα αναφερθούμε, λοιπόν, σε συγκεκριμένους νόμους που είτε έχουν ως στόχο την εδραίωση της δια βίου μάθησης στην ελληνική εκπαίδευση, είτε αντιμετωπίζουν θέματα λειτουργίας των πανεπιστημίων εστιάζοντας στα θέματα δια βίου μάθησης.

Το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο ιδρύθηκε με το ν. 2083/1992 και η δομή και η λειτουργία του προσδιορίζονται από τους Νόμους 2552/1997, 2817/2000, 3027/2002, 3260/2004, 3577/2007. Το Άρθρο 1, παρ. 3 του Ν. 2552/1997 αναφέρει πως: «*Αποστολή του ΕΑΠ είναι η εξ αποστάσεως παροχή προπτυχιακής και μεταπτυχιακής εκπαίδευσης και επιμόρφωσης, με την ανάπτυξη και αξιοποίηση κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού και μεθόδων διδασκαλίας. Στους σκοπούς του ΕΑΠ εντάσσεται η προαγωγή της επιστημονικής έρευνας καθώς και η ανάπτυξη τεχνολογίας και μεθοδολογίας στο πεδίο της μετάδοσης της γνώσης από απόσταση*» είναι Α.Ε.Ι. ισότιμο με τα υπόλοιπα πανεπιστήμια της Ελλάδας και παρέχει υπηρεσίες που διέπονται από τις αρχές της δια βίου μάθησης.

Η ίδρυση του Ε.Α.Π. ως πανεπιστημιακό ίδρυμα ανταποκρίνεται στην Στρατηγική της Λισσαβόνας και είχε σαν στόχο την διεύρυνση της εκπαίδευσης καθώς το παραδοσιακό εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας έθετε εμπόδια στην παροχή της εκπαίδευσης συγκριτικά με ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά συστήματα. Σύμφωνα με αυτή την οπτική το Ε.Α.Π. ιδρύθηκε για να συμβάλει στην αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού της Ελλάδας (Καζαμίας 1999 : 14-42). Η προσφερόμενη εκπαίδευση εστιάζει στο ανθρώπινο δυναμικό των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης με σκοπό να συμβάλλει στην οικονομική ανάπτυξη και την ατομική ευημερία (Καζαμίας 1999).

Με τον Νόμο **2752/1999**⁴³ «*Αναμόρφωση του νομικού καθεστώτος των Προγραμμάτων Σπουδών Επιλογής στα Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι.*» έχουμε την ίδρυση Προγραμμάτων Σπουδών Επιλογής (Π.Σ.Ε.) με σκοπό την εφαρμογή της δια βίου εκπαίδευσης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και

43. <https://www.e-nomothesia.gr/kat-ekpaideuse/tritobathmia-ekpaideuse/n-2752-1999.html>

τη συνεχή εκπαίδευση των κατόχων Ενιαίου Λυκείου άλλα και ισότιμου τίτλου δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Έτσι, θεσμοθετούνται στα Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι. Προγράμματα Σπουδών Επιλογής που διευρύνουν τις εκπαιδευτικές επιλογές με έμφαση σε νέα γνωστικά αντικείμενα και διατμηματικές συνεργασίες. Η λειτουργία των Π.Σ.Ε. κράτησε έως το 2006 και η δομή που τα αντικατέστησε ήταν τα Ινστιτούτα Δια Βίου Εκπαίδευσης (Νόμος 3369/2005). Στο τέλος της δεκαετίας του '90, οι ρυθμίσεις για την ενσωμάτωση των ευρωπαϊκών οδηγιών για τη δια βίου εκπαίδευση δεν ήταν αρκετές για να βελτιώσουν την κατάσταση στην Ελλάδα το καθοριστικό βήμα για την πορεία της δια βίου μάθησης στην Ελλάδα, πραγματοποιείται το 2003, με την απόπειρα δημιουργίας θεσμικού πλαισίου για τη δια βίου μάθηση με τον ν. 3191/2003. Ο νόμος **3191/2003**⁴⁴ (ΦΕΚ 258 Α') «Εθνικό Σύστημα Σύνδεσης της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης με την Απασχόληση» είχε σκοπό τη διασύνδεση και τον συντονισμό των συστημάτων της Δευτεροβάθμιας Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και της Αρχικής και Συνεχιζόμενης Κατάρτισης και έθεσε τις βάσεις για το επόμενο νομοθετικό βήμα που είναι νόμος 3369/2005 με τον οποίο τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα καλούνται να παρέχουν προγράμματα δια βίου εκπαίδευσης σε ενήλικες μέσω των ινστιτούτων δια βίου μάθησης.

Με τον ν. **3369/2005**⁴⁵ (ΦΕΚ 171/Α / 6.7.2005) «Συστηματοποίηση της δια βίου μάθησης και άλλες διατάξεις» δύνεται η δυνατότητα σε όλα τα Α.Ε.Ι., μέσω των Ινστιτούτων Δια Βίου Εκπαίδευσης (Ι.Δ.Β.Ε.), να παρέχουν προγράμματα δια βίου μάθησης και οι διατάξεις του νόμου αυτού λειτουργούν συμπληρωτικά προς τις διατάξεις του ν. 3191/2003 (βλ. παραπάνω). Ο νόμος **3369/2005**, άρθρο 1 παρ. 2. προβλέπει ότι *«η δια βίου εκπαίδευση ορίζεται ως κάθε μαθησιακή διαδικασία, συμπεριλαμβανόμενης της εμπειρικής μάθησης, καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του ανθρώπου, με σκοπό την απόκτηση ή τη βελτίωση γενικών και επιστημονικών γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων τόσο για τη διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης προσωπικότητας όσο και για την πρόσβαση στην απασχόληση»* και *«η δια βίου κατάρτιση ορίζεται ως το σύστημα που αποσκοπεί στην κατάρτιση ή/και επανακατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού»*. Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του ν. 3369, η δια βίου μάθηση εκφράζει τόσο το αποτέλεσμα της όλης διαδικασίας που είναι ακριβώς η μάθηση, η απόκτηση γνώσεων, όσο και το θεσμό και το μέσο, μέσω των οποίων επιτυγχάνεται αυτό το αποτέλεσμα. Πρόκειται για μία «υπερκείμενη έννοια, η οποία δεν περιγράφει έναν ιδιαίτερο τύπο εκπαίδευσης και κατάρτισης αλλά ένα σύνολο αρχών που θα πρέπει να εφαρμόζονται σε

44. <https://www.e-nomothesia.gr/kat-ekpaideuse/n-3191-2003.html>

45. <https://www.e-nomothesia.gr/kat-ekpaideuse/n-3369-2005.html>

όλες τις μορφές της εκπαίδευσης του ανθρώπου, καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του» (ν. 3369/2005, Εισηγητική έκθεση, 2005: 1). Στη συνέχεια, με το άρθρο 2 (ν. 3369/2005) καθορίζονται οι φορείς παροχής δια βίου εκπαίδευσης και δια βίου κατάρτισης. Ως φορείς δια βίου εκπαίδευσης ορίζονται τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας για άτομα υποχρεωτικής εκπαίδευσης, τα Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων, οι Νομαρχιακές Επιτροπές Λαϊκής Επιμόρφωσης για εκπαιδευόμενους/μενες ανεξαρτήτως επιπέδου εκπαίδευσης και ιδρύονται τα Ινστιτούτα Δια Βίου Εκπαίδευσης για τους αποφοίτους Ανώτατης Πανεπιστημιακής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης.

Με το άρθρο 9 του παρόντα νόμου ορίζονται τα εξής:

1. Σε κάθε ίδρυμα της ανώτατης εκπαίδευσης δίνεται η δυνατότητα ίδρυσης Ινστιτούτο Δια Βίου Εκπαίδευσης με διοικητική υπαγωγή στο οικείο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα. Η ίδρυση πραγματοποιείται με αποφάσεις των Υπουργείων Παιδείας και Οικονομικών και την σύμφωνη γνώμη της Συγκλήτου.
2. Τα Ινστιτούτα Δια Βίου Εκπαίδευσης είναι αρμόδια, στα πλαίσια του νόμου αυτού για την οργάνωση και λειτουργία των προγραμμάτων Δια βίου Εκπαίδευσης των Πανεπιστημίων και των Τ.Ε.Ι.
3. Τα Προγράμματα Σπουδών Επιλογής που λειτουργούν στα πανεπιστήμια, συνεχίζουν την λειτουργία τους ως το τέλος του ακαδημαϊκού έτος 2005-2006.

Ο ν. 3577/2007⁴⁶ αφορά στη «Δημιουργία Φορέα Διαχείρισης Ολοκληρωμένου Προγράμματος Δια Βίου Μάθησης» και στην εισηγητική έκθεσή του σημειώνεται ότι το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα έχει αναπτυχθεί ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια και περιλαμβάνει ένα σύνολο θεματικών που προκύπτουν από την εθνική, ευρωπαϊκή και διεθνή πραγματικότητα, στην οποία πορεύεται [...], η καθιέρωση ενός Ολοκληρωμένου Προγράμματος Δια Βίου Μάθησης το οποίο θα περιλαμβάνει ως «πλαίσιο» το σύνολο των διαφόρων προγραμμάτων που χρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, όπως π.χ. τα προγράμματα Socrates, Leonardo, Grundtvig, Erasmus, Jean Monnet κ.λπ., και αποτελεί βασική παράμετρο των τελευταίων εξελίξεων στον ευρωπαϊκό εκπαιδευτικό χώρο» (Ν. 3577/2007, Εισηγητική έκθεση:1). Στη συνέχεια έχουμε το Ν. 3669/2000 και συγκεκριμένα **το άρθρο 33** με το οποίο η Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων (ΓΓΕΕ) μετονομάζεται σε Γενική Γραμματεία Δια Βίου Μάθησης (ΓΓΔΒΜ) και, με αυτόν τον τρόπο, συμπληρώνεται και ολοκληρώνεται το θεσμικό πλαίσιο σε σχέση με τη δια βίου μάθηση στην Ελλάδα.

46. <http://www.edulll.gr/wp-content/uploads/2011/03/N.3577-2007.pdf>

Με την ψήφιση του Νόμου **3879/2010**⁴⁷ «Ανάπτυξη της Δια Βίου Μάθησης» τίθενται σε εφαρμογή οδηγίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για την ανάπτυξη της δια βίου μάθησης και συστηματοποιούνται οι φορείς και οι αρμοδιότητες του. Με τον εν λόγω νόμο, για πρώτη φορά, διαμορφώνεται στην Ελλάδα μία ενιαία στρατηγική Δια Βίου Μάθησης (ΔΒΜ). Στην κατεύθυνση αυτή συγκροτείται και το Εθνικό Δίκτυο Δια Βίου Μάθησης (ΕΔΔΒΜ), το οποίο απαρτίζεται από το σύνολο των φορέων διοίκησης και παροχής υπηρεσιών ΔΒΜ. Συγκεκριμένα στο άρθρο **3, παρ. 4** του νόμου **3879/2010** ορίζεται ότι «στο Εθνικό Δίκτυο Δια Βίου Μάθησης ανήκουν οι φορείς και οι δομές του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος κατά το μέρος που παρέχουν υπηρεσίες ή εφαρμόζουν προγράμματα δια βίου μάθησης όπως είναι τα ιδρύματα της Ανώτατης Εκπαίδευσης και τα Ινστιτούτα Δια Βίου Εκπαίδευσης των Ιδρυμάτων αυτών». Το Εθνικό Δίκτυο Δια Βίου Μάθησης απαρτίζεται από τους φορείς Διοίκησης και τους φορείς παροχής Υπηρεσιών. Στους φορείς Διοίκησης εντάσσονται όλοι οι δημόσιοι φορείς πιστοποίησης και παρακολούθησης των εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Στους δε φορείς παροχής Υπηρεσιών, αρχικής και συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης και γενικής εκπαίδευσης ενηλίκων ανήκουν:

- Τα Κέντρα Δια Βίου Μάθησης (ΚΔΒΜ) επιπέδου I και II
- Τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ)
- Οι Σχολές Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΣΕΚ)
- Κολλέγια
- Δημόσιες και ιδιωτικές σχολές επαγγελματικής κατάρτισης
- Το Ίδρυμα Νεολαίας και Δια Βίου Μάθησης (ΙΝΕΔΒΜ)
- Τα Ιδρύματα Ανώτατης Εκπαίδευσης,
- Οι φορείς παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών και υπηρεσιών επαγγελματικού προσανατολισμού
- Τα Κέντρα Προώθησης στην Απασχόληση (ΚΠΑ) κατά το μέρος που παρέχουν υπηρεσίες διά βίου συμβουλευτικής και επαγγελματικού προσανατολισμού
- Οι φορείς του δημόσιου και του ευρύτερου δημόσιου τομέα που παρέχουν μη τυπική εκπαίδευση στο ανθρώπινο δυναμικό του δημόσιου και του ευρύτερου δημόσιου τομέα, όπως είναι το Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (Ε.Κ.Δ.Δ.Α.), καθώς και οι φορείς που συνιστώνται από τις επαγγελματικές ενώσεις και τα επιμελητήρια και παρέχουν μη τυπική εκπαίδευση στα μέλη τους

47. http://www.edulll.gr/wp-content/uploads/2010/06/nomos_-3879_2010.pdf

- Οι φορείς δια βίου μάθησης που συνιστούν οι τριτοβάθμιες συνδικαλιστικές οργανώσεις εργαζομένων και εργοδοτών που συνυπογράφουν την εθνική συλλογική σύμβαση εργασίας
- Οι φορείς άτυπης μάθησης

Με το άρθρο 11, θεσμοθετείται το Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων και ιδρύεται ο Εθνικός Οργανισμός Πιστοποίησης Προσόντων, ορίζοντας τα πρότυπα και τα μέσα λειτουργίας του⁴⁸. Τέλος, με τον ν. 3879/2010 αναγνωρίζεται η διαπερατότητα ανάμεσα στην τυπική και μη τυπική εκπαίδευση αλλά πρακτικά δεν εφαρμόζεται (Ιωννίδου, Σταύρου 2013:7).

Ο νόμος **4009/2011** «Δομή, λειτουργία, διασφάλιση της ποιότητας των σπουδών και διεθνοποίηση των ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων» καθορίζει θέματα που σχετίζονται με τη λειτουργία των Πανεπιστημίων. Ιδιαίτερα **με το άρθρο 4, παρ.1β** αναγνωρίζεται ως αποστολή των ΑΕΙ και η δια βίου μάθηση: *«τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα έχουν ως αποστολή: να προσφέρουν ανώτατη εκπαίδευση και να συμβάλουν στη δια βίου μάθηση με σύγχρονες μεθόδους διδασκαλίας, περιλαμβανομένης και της διδασκαλίας από απόσταση, με βάση την επιστημονική και τεχνολογική έρευνα στο ανώτερο επίπεδο ποιότητας κατά τα διεθνώς αναγνωρισμένα κριτήρια»* και στην παρ.1ε αναδεικνύει την υποχρέωση των Πανεπιστημίων *«να προωθούν τη συνεργασία με άλλα εκπαιδευτικά ιδρύματα και ερευνητικούς φορείς στην ημεδαπή και την αλλοδαπή, την αποτελεσματική κινητικότητα του εκπαιδευτικού προσωπικού, των φοιτητών και των αποφοίτων τους, συμβάλλοντας στην οικοδόμηση του **Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης και Έρευνας**»*. Τέλος, ο νόμος με **το άρθρο 7, παρ. 5** προβλέπει τη συγκρότηση Σχολής δια βίου μάθησης, η οποία *«αποτελεί τη βασική διοικητική μονάδα που εξασφαλίζει το συντονισμό και τη διεπιστημονική συνεργασία στην ανάπτυξη προγραμμάτων δια βίου μάθησης. Η σχολή αυτή ιδρύεται με τον Οργανισμό του ιδρύματος»*.

Ο νόμος **4115/2013**⁴⁹ «Οργάνωση και λειτουργία Ιδρύματος Νεολαίας και δια Βίου Μάθησης και εθνικού οργανισμού προσόντων και Επαγγελματικού προσανατολισμού» έρχεται να ρυθμίσει θέματα σχετικά με τη λειτουργία του Ιδρύματος Νεολαίας και Δια Βίου Μάθησης (INEΔΙΒΙΜ), καθώς και με τη λειτουργία του Εθνικού Οργανισμού Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (ΕΟΠΠΕΠ).

48. https://www.kodiko.gr/nomologia/document_navigation/120922/nomos-4009-2011

49. <https://www.e-nomothesia.gr/kat-ekpaideuse/n-4115-2013.html>

Σύμφωνα με τον πρόσφατο νόμο **4485 /2017**⁵⁰ «Οργάνωση και λειτουργία της ανώτατης εκπαίδευσης, ρυθμίσεις για την έρευνα και άλλες διατάξεις» που ψηφίστηκε τον Αύγουστο του 2017, στο άρθρο 4 παρ. 1 ως αποστολή των ΑΕΙ καθορίζεται η εκπαίδευση, η έρευνα και η δια βίου μάθηση με σύγχρονες μεθόδους διδασκαλίας. Τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά ιδρύματα πρέπει να συμβάλλουν στην υλοποίηση της δια βίου μάθησης με σύγχρονες μεθόδους διδασκαλίας και με βάση την επιστημονική και τεχνολογική έρευνα. Συγκεκριμένα στο άρθρο 48 παρ. 3 αναφέρεται ότι με απόφαση του Υπουργού Παιδείας και μετά από πρόταση της Συγκλήτου του Α.Ε.Ι. ιδρύεται σε κάθε Α.Ε.Ι. Κέντρο Επιμόρφωσης και Δια Βίου Μάθησης (Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ.). Τα υφιστάμενα Ινστιτούτα δια βίου μάθησης και κέντρα επαγγελματικής κατάρτισης των ιδρυμάτων καταργούνται και ολοκληρώνονται υποχρεωτικά όλα τα προγράμματα σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 86 παρ. 1 για τα οποία είχε εκδοθεί πρόσκληση ενδιαφέροντος. Το Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ. είναι μονάδα του τριτοβάθμιου ιδρύματος στο οποίο έχει ιδρυθεί με σκοπό να εξασφαλίσει το συντονισμό και τη διεπιστημονική συνεργασία στην ανάπτυξη προγραμμάτων επιμόρφωσης, συνεχιζόμενης εκπαίδευσης και εν γένει δια βίου μάθησης.

Η δια βίου μάθηση εντάσσεται ρητά στην αποστολή Α.Ε.Ι. με τους νόμους **4009/2011 και 4485 /2017**, νόμοι που εκφράζουν την ελληνική πολιτική για την ανώτατη εκπαίδευση και την εφαρμογή της δια βίου μάθησης με στόχο την ενδυνάμωση της σχέσης εκπαίδευσης κατάρτισης και εργασίας. Η δια βίου μάθηση αποτελεί βασικό πυλώνα της Ευρωπαϊκής πολιτικής και κατ' επέκταση της Ελληνικής πολιτικής, τον Μάιο του 2009 εγκρίθηκε το νέο στρατηγικό πλαίσιο «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2020»⁵¹ πρώτος στόχος του προγράμματος ήταν η «υλοποίηση της δια βίου μάθησης και της κινητικότητας», η δια βίου μάθηση και η κινητικότητα συνδέονται με την απασχόληση και την αγορά εργασίας αλλά και με την κοινωνική ένταξη, την κοινωνική συνοχή και την ανάπτυξη της ιδιότητας του πολίτη. Η επίτευξη των προτεραιοτήτων που καθορίζονται στο στρατηγικό πλαίσιο «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2020» βασίζεται στην εκπαίδευση και κατάρτιση, με έναν από τους πρωταρχικούς στόχους της, τουλάχιστον το 40% των ατόμων ηλικίας 30-34 ετών να ολοκληρώσουν σπουδές επιπέδου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στο πλαίσιο συνεργασίας στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης έως το 2020 η δια βίου μάθηση καλύπτει όλα επίπεδα και τα είδη μάθησης .

50. <https://www.e-nomothesia.gr/kat-ekpaideuse/tritobathmia-ekpaideuse/nomos-4485-2017-fek-114a-4-8-2017.html>

⁵¹ Στρατηγικό πλαίσιο για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της Εκπαίδευσης και της Κατάρτισης, Επίσημη Εφημερίδα C119/2, 28.5.2009

2.5.1. Οργάνωση και λειτουργία του Κέντρου Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Η μεταπτυχιακή διατριβή εντάσσεται στο γνωστικό πεδίο της δια βίου μάθησης και πιο συγκεκριμένα στη λειτουργία του πανεπιστημίου ως φορέα δια βίου μάθησης. Το πανεπιστήμιο καλείται να παίξει σημαντικό ρόλο στις νέες εκπαιδευτικές και κοινωνικό-οικονομικές τάσεις της σύγχρονης εποχής. Το ελληνικό θεσμικό πλαίσιο δίνει τη δυνατότητα με τον νόμο 3369/2005 σε κάθε Πανεπιστήμιο να ιδρύει ένα Ινστιτούτο Δια Βίου Εκπαίδευσης και να παρέχει προγράμματα επιμόρφωσης σε ενήλικες.

Το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, δραστηριοποιείται στο χώρο της δια βίου μάθησης από το 2001 με την ίδρυση του Κέντρου Επαγγελματικής Κατάρτισης του ΕΚΠΑ⁵² το οποίο πιστοποιήθηκε σύμφωνα με τη σχετική νομοθεσία καταρχήν από το Εθνικό Κέντρο Πιστοποίησης (Ε.ΚΕ.ΠΙΣ.)⁵³ και στη συνέχεια από τον Εθνικό Οργανισμό Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π). Σε συνέχεια της πρώτης απόφασης πιστοποίησης, και σύμφωνα με τις προβλεπόμενες διαδικασίες σχετικά με την εφαρμογή του Συστήματος Παρακολούθησης και Αξιολόγησης, το Κέντρο Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης του Ε.Κ.Π.Α. λαμβάνει κάθε χρόνο βεβαίωση Ανανέωσης Πιστοποίησης. Από το 2011, ο Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. αποτελεί το διάδοχο φορέα της συγχώνευσης του Εθνικού Οργανισμού Πιστοποίησης Προσόντων (Ε.Ο.Π.Π.), του Εθνικού Κέντρου Πιστοποίησης Δομών Διά Βίου Μάθησης (Ε.Κ.Ε.Π.Ι.Σ.) και του Εθνικού Κέντρου Επαγγελματικού Προσανατολισμού (Ε.Κ.Ε.Π.) και είναι από τους πρώτους οργανισμούς του ευρύτερου δημόσιου τομέα (ΝΠΙΔ) που έχει λάβει Διάκριση Αριστείας, σύμφωνα με το διεθνώς αναγνωρισμένο μοντέλο Αριστείας EFQM (The European Foundation of Quality Management). Ο Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. έχει χορηγήσει στο Κέντρο Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης και Επιμόρφωσης του ΕΚΠΑ άδεια Κέντρου Δια Βίου Μάθησης 2 (ΚΔΒΜ2) με Ειδικό Κωδικό Αριθμό: 12151701. Το Κέντρο Επαγγελματικής Κατάρτισης με την επωνυμία Κ.Ε.Κ. Πανεπιστημίου Αθηνών και τον διακριτικό τίτλο Κ.Ε.Κ. Ε.Κ.Π.Α. ξεκίνησε την λειτουργία του σκοπό την υλοποίηση προγραμμάτων συνεχιζόμενης κατάρτισης σχεδιασμένα με βάση τις δεξιότητες που ζητούνται στην αγορά εργασίας σε εθνικό και διεθνές περιβάλλον και θεωρείται ως συνέχεια της υλοποίησης των προγραμμάτων του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων (ΕΠΕΑΕΚ Α' Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης και Συμπληρωματικής Εκπαίδευσης). Τα προγράμματα συμπληρωματικής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

⁵² Απόσπασμα πρακτικών Πρυτανικού Συμβουλίου ΕΚΠΑ 7ης Συνεδρίασης Ακ. Έτους 2000-2001, 7/12/2000, Θέμα 75

⁵³ Αριθμός πιστοποίησης Κ.Α.12151701

αποτελούσαν μέρος της εκπαιδευτικής προσπάθειας του ΕΚΠΑ ως απάντηση στις ανάγκες της κοινωνίας για γνώση (Μπουρλετίδης, Γκίοςος & Μαγκλογιάννης 2006:35)

Το νομοθετικό πλαίσιο διαμόρφωσης του Κ.Ε.Κ. Ε.Κ.Π.Α. βασίστηκε στη δυνατότητα που παρείχε η διάταξη εδ. δ' της παρ.3 του άρθρου 1 της Υ.Α. 11537/1994 του Υπουργού Εργασίας (ΦΕΚ Β' 854), σύμφωνα με την οποία κάθε Α.Ε.Ι ή Τ.Ε.Ι. μπορεί να συστήσει ένα Κέντρο Επαγγελματικής Κατάρτισης. Το Κ.Ε.Κ. Ε.Κ.Π.Α. εντάχθηκε κυρίως στην εκπαιδευτική προσπάθεια μέσω των προγραμμάτων Συμπληρωματικής εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης (e-learning). Το 1998 ξεκίνησαν σε πιλοτικό επίπεδο οι πρώτες προσπάθειες δραστηριότητας του Ε.Κ.Π.Α. σε προγράμματα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης με την μέθοδο e-learning,⁵⁴ το γνωστικό αντικείμενο του πιλοτικού προγράμματος αφορούσε θέματα Οικονομίας, Διοίκησης και Πληροφορικής και απευθυνόταν σε προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές διαφόρων ειδικοτήτων αλλά και σε εκπαιδευόμενους/μενες που επιθυμούσαν να αποκτήσουν τις απαραίτητες γνώσεις, ικανότητες και δεξιότητες στα συγκεκριμένα θέματα με την χρήση νέων τεχνολογιών. Η χρονική διάρκεια του πιλοτικού προγράμματος ήταν από 1/1/1998 έως 31/12/1999. Από τον Οκτώβριο του 2001 έως το Δεκέμβριο του 2006 είχαν προκηρυχθεί 11 κύκλοι σπουδών και διατεθεί πενήντα προγράμματα συμπληρωματικής εκπαίδευσης στις εξής κατευθύνσεις : *Χρηματοοικονομικά, Χρηματοπιστωτικά, Διοίκηση Επιχειρήσεων, Πωλήσεις Marketing, Επιχειρησιακός Σχεδιασμός και Ανάπτυξη, Λογιστικά, Πληροφορική, Δίκαιο, Ιστορία, Ιατρική και Χρήση Νέων τεχνολογιών*, χρονικής διάρκειας από δύο έως εννέα μήνες συμπληρωματικής εκπαίδευσης (Μπουρλετίδης, Γκίοςος & Μαγκλογιάννης 2006:36-37) . Τα προγράμματα του Κ.Ε.Κ. – Ε.Κ.Π.Α. όταν ξεκίνησαν το 2001 οδηγούσαν στην απόκτηση πιστοποιητικών εξειδίκευσης (επιμόρφωσης ή εξειδικευμένης Επιμόρφωσης) ή Βεβαίωση παρακολούθησης και το Κέντρο υπαγόταν διοικητικά στον Ειδικό Λογαριασμό Κονδυλίων Ερευνάς του Πανεπιστημίου Αθηνών (Εσωτερικός Κανονισμός Λειτουργίας ΚΕΚ –ΕΚΠΑ 2/12/2014).

Με την ψήφιση του νόμου 3879/2010, όπως αναφέραμε στην ανάλυση του νομοθετικού πλαισίου, δρομολογήθηκαν αλλαγές στον χώρο της δια βίου μάθησης ειδικότερα στην Συνεχιζόμενη Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση και στην Εκπαίδευση Ενηλίκων. Κατά συνέπεια αυτών των αλλαγών, το Πρυτανικό Συμβούλιο του ΕΚΠΑ⁵⁵ στη συνεδρίαση της 18/4/2011 προχώρησε στην πληρέστερη οργανωτική συγκρότηση του Κ.Ε.Κ. Ε.Κ.Π.Α. και στη μετονομασία του σε «Κέντρο Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης και Επιμόρφωσης». Το 2016 με

⁵⁴ Μπουρλετίδης, Κ. Γκίοςος, Γ. & Μαγκλογιάννης, Η.(2006) Η εκπαίδευση από απόσταση στο ΕΚΠΑ με τη χρήση Μεθοδολογίας e-learning . Βασιλάκης, Κ. & Καλογιαννάκης, Μ. (επιμ.) *Προσεγγίσεις της Εκπαίδευσης από Απόσταση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση*,35-49. Αθήνα : Ατραπός
⁵⁵ 18/4/2011 απόφαση Πρυτανικού Συμβουλίου ΕΚΠΑ

απόφαση Συγκλήτου⁵⁶ συγκροτήθηκε ως ανεξάρτητη ακαδημαϊκή μονάδα το «Κέντρο Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης»⁵⁷ του Ε.Κ.Π.Α. και στο οποίο εντάχθηκαν όλες οι προϋπάρχουσες δομές που είχαν ιδρυθεί με απόφαση του πρυτανικού Συμβουλίου το 2011. Η Σύγκλητος του ΕΚΠΑ στη συνεδρίαση της 31^{ης} -8-2017 αποφάσισε την ίδρυση Κέντρου Συνεχιζόμενης Επιμόρφωσης και Δια Βίου Μάθησης βάσει των διατάξεων των άρθρων 13 και 48 του ν. 4485/2017 και την ταυτόχρονη κατάργηση του Κέντρου Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης. Σύμφωνα με τον νόμο 4485/2017 μία από τις βασικές αποστολές των Α.Ε.Ι. είναι να συμβάλουν στη δια βίου μάθηση με την ίδρυση σε κάθε Α.Ε.Ι. Κέντρων Επιμόρφωσης και Δια βίου Μάθησης ως μονάδα του Ιδρύματος και η λειτουργία του Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ. είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με τη λειτουργία του Ε.Κ.Π.Α.

Το 2017 το σύνολο των διαθέσιμων προγραμμάτων είναι περισσότερα από 250 προγράμματα επιμόρφωσης και υλοποιούνται στους εξής τομείς: Οικονομία και Διοίκηση, Marketing και Πωλήσεις, Χρηματοοικονομική και Τραπεζική, Λογιστική, Παιδαγωγικά, Τουριστικά, Υγεία και Πρόνοια, Περιβάλλον, Πολιτισμός και Αθλητισμός, Πληροφορική και Τεχνολογία. Τα προγράμματα απευθύνονται σε απόφοιτους ΑΕΙ/ΑΤΕΙ και σε απόφοιτους δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με σχετική εργασιακή εμπειρία στο γνωστικό αντικείμενο του προγράμματος. Τα κριτήρια επιλογής των υποψηφίων,⁵⁸ όταν ο αριθμός των αιτούντων είναι μεγαλύτερος από τον αριθμό των θέσεων συμμετοχής, είναι ο Βαθμός πτυχίου ή Απολυτηρίου Λυκείου και οι επιπρόσθετες γνώσεις και ικανότητες. Το κόστος συμμετοχής στα προγράμματα, το 2001⁵⁹ - και ανάλογα με το πρόγραμμα και το χρονικό διάστημα που διαρκούσε- ξεκινούσε από τις 250.000 δρχ. έως τις 840.000 δρχ. ενώ το 2017 το κόστος είχε διαμορφωθεί από 500 έως 1500 ευρώ ανάλογα πάντα με το πρόγραμμα.

Η επιτυχής ολοκλήρωση των προγραμμάτων Επαγγελματικής Επιμόρφωσης και Κατάρτισης οδηγεί στη χορήγηση Πιστοποιητικού Εξειδικευμένης Επιμόρφωσης ή Επιμόρφωσης. Σύμφωνα με τον εσωτερικό κανονισμό του ΚΕΚ⁶⁰ του ΕΚΠΑ ισχύουν τα εξής: Διάρκεια προγράμματος 30 ωρών και άνω και επιτυχής ολοκλήρωση των εξετάσεων απονέμεται

56. 19/6/2016 απόφαση Συγκλήτου ΕΚΠΑ

57. Ν.4093/2012 «Έγκριση Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016» τα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης μετονομάστηκαν σε Κέντρα Δια Βίου Μάθησης επιπέδου 1 και επιπέδου 2. Το κέντρο Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης του ΕΚΠΑ λειτουργεί ως επιπέδου 2

58. Αναγράφονται στις προκηρύξεις των προγραμμάτων

59. Στοιχεία από Εφημερίδα τα Νέα 7/11/2001

60. Εσωτερικό Κανονισμός ΚΕΚ 2/12/2014

Πιστοποιητικό Επιμόρφωσης ή Εξειδικευμένης Επιμόρφωσης. Σε περίπτωση αποτυχίας στις εξετάσεις αξιολόγησης παρέχεται στο /στην εκπαιδευόμενο/μενη βεβαίωση παρακολούθησης. Διάρκεια προγράμματος μικρότερη των 30 ωρών και επιτυχής ολοκλήρωση των εξετάσεων αξιολόγησης του προγράμματος απονέμεται Βεβαίωση Επιτυχούς Παρακολούθησης. Η μη επιτυχής εξέταση αξιολόγησης οδηγεί σε Βεβαίωση Παρακολούθησης, υπάρχουν επίσης προγράμματα που παρέχονται από το Κ.Ε.Κ., για τα οποία δεν προβλέπεται τελική εξέταση αξιολόγησης, και χορηγείται στους συμμετέχοντες Βεβαίωση Παρακολούθησης. Η δομή των εξ αποστάσεως επαγγελματικής επιμόρφωσης και κατάρτισης προγραμμάτων σύμφωνα με τους οδηγούς σπουδών βασίζεται σε μαθήματα / θεματικές ενότητες. Κάθε πρόγραμμα που πραγματοποιείται συνοδεύεται από τον Οδηγό Σπουδών, ο οποίος περιλαμβάνει στοιχεία για το αντικείμενο των θεματικών εννοιών, τη διάρκεια του προγράμματος, το πιστοποιητικό που παρέχεται, τους διδάσκοντες και τον ακαδημαϊκό υπεύθυνο.

Σχετικά με το προφίλ των εκπαιδευομένων στα e-learning προγράμματα τα στοιχεία που αντλήσαμε είναι πολύ περιορισμένα και αφορούν το έτος 2001 και τα έτη 2001-2006. Θα παραθέσουμε πρώτα τα στοιχεία που αφορούν το προφίλ των εκπαιδευόμενων⁶¹ το 2001 στο ξεκίνημα των E-learning προγραμμάτων στο Ε.Κ.Π.Α., και είναι τα εξής: το μεγαλύτερο ποσοστό τους είναι δημόσιοι υπάλληλοι, τραπεζικοί ή λογιστές, αλλά υπάρχουν, επίσης, σύμβουλοι επιχειρήσεων, εκπαιδευτικοί, ερευνητές, χρηματιστές, δικηγόροι, μηχανικοί και άλλοι. Το 50% των εκπαιδευομένων είναι ηλικίας 16-30 ετών, ενώ η κατηγορία 31-35 ετών συγκεντρώνει το 24%. Ως προς τον τόπο κατοικίας, το 61% των εκπαιδευόμενων εντοπίζονται στην Αττική, ενώ το 39% προέρχεται από άλλες περιοχές της Ελλάδας. Ως προς το φύλο, το μεγαλύτερο ποσοστό των εκπαιδευόμενων είναι άνδρες (η αναλογία είναι επτά στους/στις 10).

Από το 2001 έως το 2006 το 60% των εκπαιδευομένων είναι άνδρες και το 40% είναι γυναίκες και η αναλογία αυτή παρουσιάζει πολύ μικρή απόκλιση κατά την διάρκεια των ετών. Το 56% των συμμετεχόντων είναι ηλικίας 25 έως 35 και 18 έως 24 το 10%, στις μεγαλύτερες ηλικίες υπάρχει μια φθίνουσα πορεία ως προς την συμμετοχή στα προγράμματα, που συνδέεται με τις οικογενειακές και επαγγελματικές υποχρεώσεις, τις κοινωνικές αντιλήψεις και τον ηλεκτρονικό αναλφαριθμητισμό των μεγαλύτερων ηλικιών.

⁶¹. Στοιχεία από Εφημερίδα *τα Νέα* 7/11/2001.

Σχετικά με την επαγγελματική κατάσταση των εκπαιδευομένων τα στοιχεία είναι τα εξής

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ
Δημόσιος Υπάλληλος	9,83%
Ιδιωτικός Υπάλληλος	46,06%
Στέλεχος Επιχείρησης	17,77%
Επιχειρηματίας	3,12
Ελεύθερος Επαγγελματίας	7,445
Εκπαιδευτικός	5,31%
Επιστημονικό προσωπικό	3,79%
Τεχνικό Προσωπικό	2,94%
Φοιτητής/τρια	1,60%
Άλλα Επαγγέλματα	2,13%
Σύνολο	100%

Πηγή :Στοιχεία ΚΕΚ ΕΚΠΑ, (Μπουρλετίδης, Γκιόσος & Μαγκλογιάννης 2006: 47)

Στη διάρκεια των 16 ετών λειτουργίας του το Πρόγραμμα Συμπληρωματικής εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης (E-Learning) έχει δεχτεί 75.000 αιτήσεις συμμετοχής από τις οποίες τα 45.000 άτομα συμμετείχαν σε προγράμματα και έχει πραγματοποιήσει αρκετά προγράμματα εταιρικής κατάρτισης, αλλά και προγράμματα σε συνεργασία με τρίτους φορείς και επιχειρήσεις. Το E-Learning του Κέντρου Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης και Επιμόρφωσης του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών μέσω των προγραμμάτων εξ αποστάσεως εκπαίδευσης έχει συνεργαστεί με 444 εταιρείες για την επιμόρφωση του προσωπικού τους. (<https://elearn.elke.uoa.gr/> & www.cce.uoa.gr/)

Τα προγράμματα Συμπληρωματικής Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης του Κέντρου Συνεχιζόμενης εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης του ΕΚΠΑ έχουν εναρμονιστεί με τις ευρωπαϊκές οδηγίες στα πλαίσια της «Στρατηγικής για την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση έως το 2020» και του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων για την εισαγωγή ενός συστήματος αναγνώρισης τίτλων σπουδών μεταξύ των χωρών της Ε.Ε.. Ένα εργαλείο για τη πραγματοποίηση αυτού του στόχου είναι το Ευρωπαϊκό Σύστημα Μεταφοράς Πιστωτικών Μονάδων (ECVET). Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Μεταφοράς Πιστωτικών Μονάδων στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση εισήχθηκε στην Ελλάδα το 2009 με την Ευρωπαϊκή οδηγία 2009/C 155/2 και αποτελεί ένα τεχνικό πλαίσιο για τη μεταφορά, την αναγνώριση και τη συσσώρευση των μαθησιακών αποτελεσμάτων ενός προσώπου με σκοπό την απόκτηση επαγγελματικού προσόντος. Η εφαρμογή του ECVET στο Κέντρο e-learning περιλαμβάνει:

- Την περιγραφή των τίτλων σπουδών σε ενότητες μαθησιακών αποτελεσμάτων με την απόδοση βαθμών ECVET.
- Τη διαδικασία μεταφοράς και συσσώρευσης πιστωτικών μονάδων. Σε κάθε ενότητα μαθησιακών αποτελεσμάτων αποδίδονται βαθμοί ECVET, με βάση τον εκτιμώμενο χρόνο ενασχόλησης του σπουδαστή με τα προγράμματα επαγγελματικής επιμόρφωσης και κατάρτισης. Η χρήση των πιστωτικών βαθμών ECVET επιτρέπει την αναγνώριση, μεταφορά και συσσώρευση πιστωτικών μονάδων μεταξύ προγραμμάτων από διαφορετικά εκπαιδευτικά κέντρα. Πρακτικά αυτό σημαίνει ότι οι σπουδαστές του Κέντρου, θα μπορούν να αναγνωρίσουν μαθήματα που έχουν ολοκληρώσει στα πλαίσια των προγραμμάτων επιμόρφωσης και εξειδίκευσης. Η αναγνώριση μαθημάτων προϋποθέτει τη σύναψη διμερών συμφωνιών μεταξύ του Κέντρου e-learning και εκπαιδευτικών φορέων του εξωτερικού και οι συμφωνίες ECVET που αφορούν την αναγνώριση και μεταφορά μαθημάτων θα ανακοινώνονται στην ιστοσελίδα του Κέντρου (<https://elearn.elke.uoa.gr/>).
- Το συμπλήρωμα πιστοποιητικού Europass το οποίο συνοδεύει το πιστοποιητικό επιμόρφωσης που απονέμεται με την ολοκλήρωση του προγράμματος και το οποίο περιγράφει αναλυτικά το πρόγραμμα επαγγελματικής επιμόρφωσης και κατάρτισης (μαθήματα, διάρκεια, βαθμοί ECVET, προϋποθέσεις εισαγωγής, διαδικασία αξιολόγησης). Το συμπλήρωμα πιστοποιητικού Europass συμβάλει στην αξία του χορηγούμενου πιστοποιητικού και μπορεί να χρησιμοποιηθεί από τους απόφοιτους για την εύρεση εργασίας ή τη συνέχιση των σπουδών τους.

Το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για τη Διασφάλιση της Ποιότητας (**EQAVET**)⁶² είναι προαιρετικό σύστημα και ως εργαλείο σκοπό έχει οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης να μπορούν να παρακολουθούν τη εξέλιξη των συστημάτων Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και κατάρτισης με βάση τους όρους αναφοράς που έχουν συμφωνηθεί. Το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για τη Διασφάλιση της Ποιότητας στην Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση δίνει την δυνατότητα οργάνωσης και κατεύθυνσης των συστημάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης των χωρών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης με στόχο τη δημιουργία ξεκάθαρων και μετρίσιμων στόχων.

Με βάση τα παραπάνω βλέπουμε λοιπόν ότι το Κέντρο Επιμόρφωσης και Δια Βίου Μάθησης του Ε.Κ.Π.Α. σταδιακά λειτούργησε ως μια μονάδα δια βίου μάθησης εντός του πανεπιστημιακού χώρου που δίνει την δυνατότητα σε φοιτητές /τριες μεγαλύτερης ηλικίας και διαφορετικού προφίλ να αποκτήσουν ή να επικεροποιήσουν γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες.

⁶² <https://elearn.elke.uoa.gr/>

Κεφάλαιο 3

Μεθοδολογία της Έρευνας

3.1. Λογική της Έρευνας

Η δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού χώρου δια βίου μάθησης και η αναγκαιότητα της συνεργασίας των ευρωπαϊκών πανεπιστημίων με την κοινωνία των πολιτών αναφέρεται ως σημαντικός στόχος στην Ανακοίνωση της Συνόδου⁶³ των Ευρωπαίων Υπουργών Παιδείας το 2001 στην Πράγα.

Αναμφισβήτητα το Ελληνικό Πανεπιστήμιο δεν έχει μείνει ανεπηρέαστο από τις ευρωπαϊκές εξελίξεις το ζητούμενο της Μεταπτυχιακής Διατριβής είναι να διερευνηθεί ο ρόλος του ελληνικού Πανεπιστημίου ως φορέας δια βίου μάθησης και η ανταπόκριση του στις ευρωπαϊκές πολιτικές δια βίου μάθησης, ιδιαίτερα να διερευνηθεί - καταγραφεί η παροχή της δια βίου μάθησης από το Ε.Κ.Π.Α., ως μέρος της εκπαιδευτικής του αποστολής.

Η διερεύνηση θα πραγματοποιηθεί, με την παρουσίαση του Κέντρου Επιμόρφωσης και Δια Βίου Μάθησης του Ε.Κ.Π.Α. αλλά και με την καταγραφή της άποψης των Ακαδημαϊκών Υπευθύνων των προγραμμάτων του Κέντρου Επιμόρφωσης και Δια Βίου Μάθησης.

Στις παραδοσιακές λειτουργίες του πανεπιστημίου που ήταν η απόκτηση της γνώσης μέσω της έρευνας και η διάδοση μέσω της πανεπιστημιακής διδασκαλίας εντάχθηκε και η παροχή επαγγελματικών εφοδίων και η επαγγελματική κατάρτιση. Την ανάγκη της κοινωνίας της γνώσης για επιστημονικά άρτια καταρτισμένους εργαζόμενους και ενημερωμένους πολίτες οφείλουν να καλύψουν τα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης και ιδιαίτερα τα Πανεπιστήμια, σε μια κοινωνία που η Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση έχει μαζικοποιηθεί (Σαμαρά 2013).

Μέσα σε αυτό το Ευρωπαϊκό και Διεθνές περιβάλλον ο ρόλος του Ε.Κ.Π.Α. ως πρώτου και αρχαιότερου Πανεπιστημίου στην Ελλάδα έχει διευρυνθεί, έχουν προστεθεί νέες λειτουργίες, λειτουργίες που συνδέουν περισσότερο τον θεσμό του Πανεπιστημίου με την κοινωνία και την οικονομία και διευρύνουν τον ρόλο του σε τομείς δραστηριοτήτων όπως αυτή της δια βίου

⁶³ [Prague Communiqué](#)

μάθησης. Το πρωτότυπο της έρευνας είναι το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών δεν έχει μελετηθεί ως φορέας δια βίου μάθησης, το στοιχείο προέκυψε μετά από βιβλιογραφική έρευνα και έρευνα στο διαδίκτυο άλλα και στο Ιδρυματικό Αποθετήριο *Πέργαμος* Ψηφιακή Βιβλιοθήκη ΕΚΠΑ όσο και στο Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης⁶⁴, για αυτούς τους λόγους η διερεύνηση της υλοποίησης της ιδέας της δια βίου από το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών έχει ιδιαίτερη σημασία.

3.2. Σκοποί και Στόχοι της Έρευνας

Ο Τσιώλης αναφέρει ότι σε μία ποιοτική έρευνα υπάρχει ένα μεγάλο ερώτημα, που έχει να κάνει με την διατύπωση του σκοπού και των στόχων της έρευνας. Δηλαδή κατά πόσο ο ερευνητής διατυπώνει ερευνητικά ερωτήματα και υποθέσεις που βρίσκονται σε τελικό στάδιο, η απάντηση που δίνει ο ίδιος είναι ότι τα ερωτήματα στην ποιοτική έρευνα διατυπώνονται σε αρχικό στάδιο και στην πορεία επαναπροσδιορίζονται με βάση τα δεδομένα που παράσχει το ερευνητικό πεδίο (Τσιώλης 2014). Στην ποιοτική έρευνα τα ερευνητικά ερωτήματα είναι ευρύτερα, ανοιχτά, ευέλικτα και μπορεί να επαναδιατυπωθούν κατά την διάρκεια της ερευνητικής διαδικασίας σε σχέση με τις υποθέσεις στην ποσοτική έρευνα. Βασιζόμενη σε αυτή την παραδοχή ο σκοπός και οι στόχοι της παρούσας έρευνας αποτυπώθηκαν ως ερωτήματα στον Οδηγό Συνέντευξης με σκοπό την επανεξέταση τους κατά την εξέλιξη της έρευνας.

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να αναδειχθεί ο τρόπος με τον οποίο το Ε.Κ.Π.Α. ως φορέας δια βίου μάθησης, υιοθετεί και υλοποιεί την δια βίου μάθηση ως κομμάτι της ευρύτερης αποστολής του και να ανιχνεύσει την στάση και τις αντιλήψεις των μελών ΔΕΠ ως Ακαδημαϊκών Υπευθύνων σε σχέση με αυτή την λειτουργία.

Η έρευνα θα κινηθεί σε τρεις άξονες

- Ο πρώτος θα είναι να σκιαγραφήσουμε τον τρόπο λειτουργίας του Κέντρου Επιμόρφωσης και Δια Βίου Μάθησης (Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ.) παρουσιάζοντας στοιχεία σε σχέση με το αντικείμενο των προγραμμάτων την διάθρωση των σπουδών, των αριθμών εκπαιδευόμενων και το χρόνο λειτουργίας τους καθώς και το νομοθετικό πλαίσιο.
- Ο δεύτερος η αποτύπωση του έντυπου υλικού που αποτελείται από τους οδηγούς σπουδών των προσφερόμενων προγραμμάτων του Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ.

⁶⁴ <http://web.ekt.gr/el/psifiaka-apothetiria/ethniko-arheio-didaktorikon-diatrivon>

- Ο τρίτος περιλαμβάνει συνεντεύξεις των Ακαδημαϊκών Υπευθύνων για το πανεπιστήμιο ως φορέας δια βίου μάθησης

Οι επιμέρους στόχοι της έρευνας είναι:

- Να διερευνηθεί άποψη των Ακαδημαϊκών Υπευθύνων για την σύνδεση του Πανεπιστημίου με τη δια βίου μάθηση και ειδικότερα με την παροχή πιστοποιημένων προγραμμάτων δια βίου μάθησης.
- Να εξεταστεί αν υπάρχουν παράγοντες που προτρέπουν ή αποτρέπουν τη δραστηριοποίηση των μελών Δ.Ε.Π. στον τομέα της δια βίου μάθησης.
- Να ανιχνευθούν οι παράγοντες που ενισχύουν ή δυσχεραίνουν την οργάνωση προγραμμάτων δια βίου μάθησης στο Ε.Κ.Π.Α.
- Να διερευνηθεί /ανιχνευθεί η δραστηριοποίηση κάθε σχολής του Ε.Κ.Π.Α. στο πεδίο της δια βίου μάθησης
- Να σκιαγραφήσουμε τον ρόλο του Πανεπιστημίου και τη προοπτική ανάπτυξης νέων δράσεων σε σχέση με την δια βίου μάθηση.
- Να καταγραφεί η εκπαιδευτική μεθοδολογία που εφαρμόζεται στα e-learning προγράμματα του Ε.Κ.Π.Α.

3.3. Μεθοδολογίας Έρευνας

Η παρούσα έρευνα έχει περιγραφικό και ανιχνευτικό χαρακτήρα. Σύμφωνα με τον Κελπανίδη (1999) μια τέτοια έρευνα δεν προσπαθεί να επιβεβαιώσει ερευνητικά μια συγκεκριμένη θεωρία αλλά μόνο να περιγράψει το θεσμό της δια βίου μάθησης στο Ε.Κ.Π.Α., σε αντίθεση με την μεθοδολογία της εμπειρικά θεμελιωμένης θεωρίας⁶⁵ αποσκοπούμε στην περιγραφική αποτύπωση του ερευνώμενου πεδίου και θα παραμείνουμε στην παραγωγή δεδομένων και όχι μετάβασης από τα εμπειρικά δεδομένα σε θεωρητικές έννοιες. Σύμφωνα με τον Τσιωλη (2014) η ποιοτική έρευνα ως προς την οπτική της μελετά το κοινωνικά φαινόμενα μέσω των δρώντων υποκειμένων καταγράφοντας τα δικά τους νοηματικά πλαίσια αναφοράς υιοθετώντας ευέλικτα ερευνητικά σχέδια και αξιοποιώντας διαφορετικές μεθόδους παραγωγής δεδομένων όπως η συνέντευξη και η ανάλυση δημοσίων εγγράφων. Ως προς την παρουσίαση κα ερμηνεία των δεδομένων χρησιμοποιεί μεθόδους που λαμβάνουν υπόψη τους

⁶⁵ Η θεωρία που προτάθηκε την δεκαετία το '60 από τους Anselm Strauss & Barney Glaser

την περιπλοκότητα και το πλαίσιο παραγωγής των δεδομένων, τα ερευνητικά μας εργαλεία θα είναι οι συνεντεύξεις και η ανάλυση έντυπου - ηλεκτρονικού υλικού

Ο σχεδιασμός της έρευνας αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την επιτυχία κάθε ερευνητικού εγχειρήματος θα παρουσιάσουμε την ανάλυση του Kvale για την συνέντευξη ως βασικό εργαλείο στην ποιοτική έρευνα και τις πρακτικές πτυχές της διαδικασίας και θα περιγράψουμε τα στάδια σχεδιασμού της έρευνας με συνεντεύξεις από την αρχή μέχρι και την ολοκλήρωση της . Σύμφωνα τον Kvale (1996) στον σχεδιασμό της έρευνας μπορούμε να διακρίνουμε επτά γενικά στάδια, τα στάδια είναι τα εξής και έχουν τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά :

Ερευνητικό πρόβλημα ή θεματική περιοχή (thematizing). Στο στάδιο αυτό διατυπώνεται το ερευνητικό πρόβλημα και σχηματίζονται οι ερευνητικές ερωτήσεις και οι υποθέσεις.

Σχεδιασμός (designing). Το στάδιο αυτό περιλαμβάνει τον σχεδιασμό του οδηγού συνέντευξης ο οποίος θα περιλαμβάνει ή μια σειρά θεματικών περιοχών ή μια σειρά ερωτήσεων ανάλογα με το είδος της συνέντευξης.

Πραγματοποίηση συνεντεύξεων (interviewing). Είναι το στάδιο υλοποίησης των συνεντεύξεων με στόχο την άντληση των πληροφοριών και των δεδομένων. Η εμπιστοσύνη που θα αναπτυχθεί μεταξύ ερευνητή/τριας και του/της ερωτώμενου/μενης είναι απαραίτητα στοιχείο για την πραγματοποίηση αυτού του σταδίου.

Απομαγνητοφώνηση υλικού για ανάλυση (transcribing). Η μετατροπή του προφορικού λόγου σε γραπτό κείμενο είναι το αντικείμενο αυτού του σταδίου

Ανάλυση (analyzing) Το στάδιο της ανάλυσης αφορά την επεξεργασία των δεδομένων με στόχο την απάντηση των ερευνητικών ερωτημάτων που είχαν τεθεί πριν από τις συνεντεύξεις είτε προέκυψαν κατά την διάρκεια των συνεντεύξεων

Έλεγχος (verifying) οι μέθοδοι και οι τεχνικές που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τον έλεγχο της εγκυρότητας των αποτελεσμάτων της έρευνας περιλαμβάνονται σε αυτό το στάδιο.

Δημοσιοποίηση (reporting) Η γνωστοποίηση των αποτελεσμάτων της έρευνας στην επιστημονική κοινότητα.

Ο Kvale δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα στην σχέση που αναπτύσσεται μεταξύ ερευνητή /τριας και ερωτώμενου /μενης θεωρώντας ότι είναι ένας καθοριστικός παράγοντας για την ποιότητα

των συνεντεύξεων καθώς και η εγγύηση της ανωνυμίας. Τα χαρακτηριστικά του πληθυσμού της έρευνας πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τον σχεδιασμό του οδηγού συνέντευξης, στην παρούσα έρευνα τα χαρακτηριστικά του ερωτώμενου πληθυσμού είναι τέτοια, (π.χ. υψηλό μορφωτικό επίπεδο αυξημένη δυνατότητα έκφρασης προσωπικής γνώμης κλπ) που απαιτούν καλύτερη προετοιμασία του συνεντευκτή και μεγαλύτερη δυνατότητα έκφρασης του/της ερωτώμενου /μένης μέσ τύπου ερωτήσεις.

Ο Ιωσηφίδης (2008) αναφέρει ότι στις ποιοτικές έρευνες δεν αποτελεί ζητούμενο η γενίκευση των αποτελεσμάτων αλλά η διερεύνηση των χαρακτηριστικών του συγκεκριμένου πληθυσμού, γιατί όπως έχουμε είδη αναφέρει σκοπός της έρευνας είναι η διερεύνηση και η περιγραφή. Σύμφωνα με τον Marshall ο όρος «πληθυσμός» αναφέρεται στο σύνολο των περιπτώσεων που μπορεί να ενδιαφέρουν τους ερευνητές, είτε πρόκειται για ανθρώπους, είτε για ομάδες, οργανισμούς, χώρες, ή ακόμη και για καταστάσεις, γεγονότα, χρονικές περιόδους ή κοινωνικό-πολιτισμικές διαδικασίες, κ.ά. (Marshall, 1996).

Ο πληθυσμός μας ήταν άμεσα εντοπισμός και αποτελείται από τους/τις Ακαδημαϊκούς/κες Υπεύθυνους/νες των e-learning προγραμμάτων που παρέχει το Κέντρο Επιμόρφωσης και Δια Βίου Μάθησης του ΕΚΠΑ, χρησιμοποιήσαμε «σκόπιμη δειγματοληψία» και στο δείγμα συμπεριλάβαμε όλο τον πληθυσμό (total population sampling) λόγω του μικρού αριθμού των μελών Δ.Ε.Π.. Η «συνολική δειγματοληψία»⁶⁶ πληθυσμού είναι ένας τύπος τεχνικής δειγματοληψίας όπου επιλέγετε να εξετασθεί το σύνολο του πληθυσμού που έχει συγκεκριμένα χαρακτηριστικά

Ο εντοπισμός και η προσέγγιση των ατόμων με τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά δεν ήταν δύσκολος λόγω της ύπαρξης των στοιχείων τους στο διαδίκτυο, στην συγκεκριμένη έρευνα ο πληθυσμός ορίζεται με βάση τα εξής χαρακτηριστικά:

- Ποιος είναι ο φορέας οργάνωσης των προγραμμάτων το Κέντρου Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης του Ε.Κ.Π.Α.
- ακαδημαϊκός /κη υπεύθυνος /νη προγράμματος,
- μέλος ΔΕΠ του ΕΚΠΑ,
- ακαδημαϊκό έτος 2017-2018,
- χορήγηση Πιστοποιητικού Επιμόρφωσης,

⁶⁶ https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/1297/1/02_chapter_01.pdf

- τρόπος υλοποίησης προγράμματος Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση.

Η ερευνά μας θα στηριχθεί στην χρήση ποιοτικών συνεντεύξεων για την παραγωγή δεδομένων και στην ανάλυση έντυπου - ηλεκτρονικού υλικού (πρωτογενές) το οποίο είναι σημαντικό για την αποτύπωση του φορέα που εξετάζουμε. Η συνδυαστική χρήση στηρίζεται στην τεχνική μέθοδο της τριγωνοποίησης. Ο Τσιώλης αναφερόμενος στη τριγωνοποίηση την ορίζει ως μέθοδος που χρησιμοποιείται για να μελετηθεί ένα φαινόμενο μέσα από διαφορετικές πηγές δεδομένων, με σκοπό την συλλογή στοιχείων για πληρέστερη παρουσίαση, χωρίς να θεωρείται δεδομένο ότι η μία πηγή θα επιβεβαιώσει στοιχεία της άλλης αλλά θα μπορούμε να έχουμε όσο το δυνατόν καλύτερη εικόνα για το αντικείμενο το οποίο ερευνάμε (Τσιώλης, 2011) Η Mason αναφέρει ότι το αντικείμενο της έρευνας και τα ερωτήματα που θέτει ο/η ερευνητής/τρια σε σχέση με αυτό τροφοδοτούν των συνδυασμό διαφορετικών μεθόδων, που ενώνονται όμως σε ένα ενιαίο σύνολο (Mason 2011).

Μια από τις πιο αναγνωρισμένες μορφές ποιοτικής ερευνητικής μεθόδου αποτελούν οι συνεντεύξεις. Στην ποιοτική έρευνα σύμφωνα με τον Ιωσηφίδη (2003), η συνέντευξη ως εργαλείο δίνει τη δυνατότητα στον ερευνητή να κατανοήσει κοινωνικές συμπεριφορές και αντιλήψεις των ερωτώμενων μέσα από τα δικά τους μάτια. Με τον όρο *ποιοτική συνέντευξη* εννοούμε τις συνεντεύξεις σε βάθος, τις ημιδομημένες ή χαλαρά δομημένες μορφές συνέντευξης, ανάλογα με τον βαθμό δόμησης της συνέντευξης, δηλαδή ανάλογα με το βαθμό τυποποίησης της από τον ερευνητή σύμφωνα με τον Robson μπορούμε να διακρίνουμε τρία βασικά είδη:

- Δομημένη,
- Ημιδομημένη,
- Μη Δομημένη.

Στη *Δομημένη Συνέντευξη* ο ερευνητής στηρίζεται σε ένα αυστηρά προκαθορισμένο σύνολο ερωτήσεων (κλειστού και ανοιχτού τύπου) και με συγκεκριμένη σειρά το οποίο τίθεται με τον ίδιο ενιαίο τρόπο σε όλους τους ερωτώμενους. Η δομημένη συνέντευξη μπορεί να έχει την μορφή ερωτηματολογίου και ο τύπος των ερωτήσεων κλειστών ή ανοιχτών είναι αυτό που διαφοροποιεί το ερευνητικό εργαλείο αν θα είναι δομημένη συνέντευξη ή ερωτηματολόγιο. (Robson, 2007).

Η *ημιδομημένη συνέντευξη* αποτελείται από ένα σύνολο προκαθορισμένων, ερωτήσεων και χρησιμοποιείται ως οδηγός από τους ερευνητές για τα ζητήματα που πρέπει να καλύψουν

στην συνέντευξη. Η ημιδομημένη συνέντευξη χαρακτηρίζεται από ευελιξία ως προς την σειρά των ερωτήσεων, την εμβάθυνση των ζητημάτων άλλα και ως προς την τροποποίηση των ερωτήσεων (Robson, 2007)

Η μη δομημένη συνέντευξη δεν περιλαμβάνει προκαθορισμένες ερωτήσεις, αλλά θεματικές ενότητες στις οποίες οι συμμετέχοντες καλούνται να τοποθετηθούν ελεύθερα. Ο / Η ερευνητής / τρία έχει σχεδιάσει έναν κατάλογο σημαντικών θεμάτων σε σχέση με την έρευνα και καλεί τους συμμετέχοντες να τοποθετηθούν. Στον συγκεκριμένο τύπο συνέντευξης σημαντικό στοιχείο αποτελεί η ανάδειξη νέων θεμάτων μέσα από την συζήτηση τα οποία δεν είχαν προκαθοριστεί από τους ερευνητές (Mason, 2009 & Robson, 2007)

Οι συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν είχαν ημιδομημένη μορφή δηλαδή υπήρχε το πλάνο συνέντευξης αλλά χαρακτηρίζονταν από ευελιξία σε σχέση με την δυναμική που είχε δημιουργηθεί κάθε φορά κατά την διάρκειά της. Η αίσθηση της ημιδομημένης συνέντευξης σύμφωνα με την Mason δίνει την εντύπωση της συζήτησης ακολουθώντας όμως ένα δομημένο οδηγό συνέντευξης με σκοπό να διερευνηθούν οι ιδιότητες της κοινωνικής πραγματικότητας (Mason 2011). Στην δική μας έρευνα η κοινωνική πραγματικότητα είναι το Κέντρο Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης του Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου άρα οι απόψεις των ανθρώπων που εμπλέκονται σε αυτή την κοινωνική πραγματικότητα θα μας βοηθήσουν στην σκιαγράφησή της. Τα δεδομένα μας δεν μπορεί να είναι διαθέσιμα σε εμάς με οποιαδήποτε άλλο τρόπο, ο μόνος τρόπος είναι να τα αναζητήσουμε μέσα από τις συνεντεύξεις, τα ερευνητικά μας ερωτήματα θα αποτελέσουν το βασικό σημείο αναφοράς στην ερευνητική διαδικασία που αφορά τις συνεντεύξεις με τους / τις Ακαδημαϊκούς / ες Υπευθύνους / ες των e-learning προγραμμάτων του ΕΚΠΑ.

Ο οδηγός συνέντευξης είναι έντυπο που απαρτίζεται από 18 ερωτήσεις και στο οποίο έχουμε μετατρέψει τους σκοπούς της έρευνας σε επιμέρους ερωτήσεις γνώμης και τύπου:

κλειστές ερωτήσεις (closed questions)

ανοιχτές ερωτήσεις (open questions)

Ο οδηγός συνέντευξης⁶⁷ αποτελείται από τις εξής ενότητες:

Η *πρώτη* Ενότητα περιλαμβάνει δημογραφικά στοιχεία και πληροφορίες σχετικές με την σχέση του/της ερωτώμενου/νης και την διάρκεια αυτής με το ΚΕΔΙΒΙΜ.

⁶⁷ Το ερωτηματολόγιο (οδηγός συνέντευξης) επισυνάπτεται στο Παράρτημα Β.

Η *δεύτερη* ενότητα περιλαμβάνει ερωτήσεις σε σχέση με την δια βίου μάθηση και την άποψη των μελών ΔΕΠ σε σχέση με αυτή. Ποιος είναι ο στόχος των προγραμμάτων δια βίου μάθησης, η λειτουργία τους καθώς και η καταλληλόλητα φορέα οργάνωσης

Η *τρίτη* ενότητα έχει ως αντικείμενο το πανεπιστήμιο ως φορέα δια βίου μάθησης. Περιλαμβάνει ανοιχτές ερωτήσεις για να διατυπώσουν τα μέλη ΔΕΠ την γνώμη τους για το πανεπιστήμιο ως φορέα οργάνωσης προγραμμάτων δια βίου μάθησης, τις επιπτώσεις στην λειτουργία του καθώς και τον ρόλο του στην σύγχρονη κοινωνία.

Η *τέταρτη* ενότητα έχει ως αντικείμενο το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών ως φορέα Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης Και Δια Βίου Μάθησης. Η πλειονότητα των ερωτήσεων στην τέταρτη ενότητα είναι ανοιχτές ερωτήσεις.

Πιλοτική Φάση

Στην επιστημονική έρευνα η πιλοτική φάση κρίνεται απαραίτητη για την λειτουργία – εφαρμογή του ερευνητικού εργαλείου. Πραγματοποιήσαμε μία πιλοτική συνέντευξη για να δούμε την ροή, κατανόηση και διάρκεια του ερωτηματολογίου. Δεν χρειάστηκε περαιτέρω επεξεργασία του ερωτηματολογίου αλλά η πιλοτική συνέντευξη βοήθησε την συνεντεύκτρια ώστε να αποκτήσει οικειότητα με την διαδικασία.

Όλες οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν στα γραφεία των μελών ΔΕΠ και η χρονική τους διάρκεια ήταν περίπου 30 λεπτά. Για την συλλογή στοιχείων επικοινωνίας, αξιοποιήσαμε τα στοιχεία από την ιστοσελίδα του e-learning του ΕΚΠΑ, αλλά και από τον οδηγό σπουδών κάθε προγράμματος, αντλήσαμε πληροφορίες για τον κανονισμό λειτουργίας, το πρόγραμμα σπουδών και πληροφορίες για τον/την Ακαδημαϊκό/κή Υπεύθυνο/νή. Δημιουργήσαμε ένα κατάλογο με το όνομα και το email του/της Ακαδημαϊκού/κης Υπευθύνου, με βάση αυτόν τον κατάλογο αποστείλαμε το αίτημα για συνέντευξη με ενημερωτικό email.⁶⁸ Η αποστολή του πρώτου email έγινε στις 14 Ιουλίου 2018, λόγω της καλοκαιρινής περιόδου κρίθηκε απαραίτητο να γίνει και δεύτερη αποστολή του μηνύματος στις 3 Σεπτεμβρίου 2018. Επτά μέλη ΔΕΠ απάντησαν θετικά στην διενέργεια συνεντεύξεων και ορίστηκαν ημερομηνίες. Οι συνεντεύξεις μαγνητοφωνήθηκαν και απομαγνητοφωνήθηκαν από την ερευνήτρια. Όσοι /ες συμμετείχαν σε αυτές υπέγραψαν παραχωρητήριο⁶⁹ συνέντευξης για την χρήση του υλικού.

⁶⁸ Επισυνάπτεται στο Παράρτημα Α

⁶⁹ Επισυνάπτεται στο Παράρτημα Α

3.4. Ανάλυση Δεδομένων

Οι συνεντεύξεις με τους Ακαδημαϊκούς Υπευθύνους των προγραμμάτων του Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ. μαγνητοφωνήθηκαν και αποθηκεύτηκαν με την μορφή ηχητικών αρχείων. Όταν ολοκληρώθηκε η απομαγνητοφώνηση των συνεντεύξεων από την ερευνήτρια στα κείμενα που δημιουργήθηκαν, δόθηκαν κωδικοί οι οποίοι αντιστοιχούν σε κάθε συνέντευξη. Οι κωδικοί μας είναι (ΚΣ1, ΚΣ2, ΚΣ3, ΚΣ4, ΚΣ5, ΚΣ6, ΚΣ7) ⁷⁰ και θα χρησιμοποιηθούν στην παρουσίαση, ανάλυση των δεδομένων της παρούσας έρευνας.

Το αντικείμενο που εξετάσαμε αποτελείται από σύνθετα στοιχεία και παράγοντες που σχετίζονται ποικιλοτρόπως, η απόλυτη οριοθέτηση των θεματικών ενότητων δεν είναι πάντα απόλυτα εφικτή, όπως θα δούμε στην παρουσία των στοιχείων οι θεματικές ενότητες και τα στοιχεία που παρουσιάζονται βρίσκονται σε μια αλληλεπίδραση μεταξύ τους. Τα κείμενα που έχουν προκύψει από την απομαγνητοφώνηση των ημιδομημένων συνεντεύξεων χαρακτηρίζεται από ελευθερία ως προς την διάταξη και την οργάνωση τους, η επεξεργασία και η ταξινόμηση αυτών των δεδομένων έγινε με μέθοδο προσέγγισης⁷¹ τη διατμηματική και κατηγορηματική ταξινόμηση. Η διατμηματική ταξινόμηση των δεδομένων απαιτεί ένα σύνολο κατηγοριών ταξινόμησης ομοιόμορφα δομημένο, οι κατηγορίες ταξινόμησης είναι οι θεματικές ενότητες του οδηγού συνέντευξης και οι επιμέρους ερωτήσεις κάθε θεματικής (Mason, 2011:200-201). Με αυτό τον τρόπο ταξινομήσαμε το υλικό που προέκυψε από την απομαγνητοφώνηση των συνεντεύξεων, χωρίς να υποστηρίζουμε ότι αποτελεί τη μόνη δυνατή εκδοχή ή μέθοδο οργάνωσης των δεδομένων, οι ερωτήσεις του οδηγού συνέντευξης αντιπροσωπεύουν για την παρούσα έρευνα δομικές εκφάνσεις του αντικείμενου μελέτης που είναι η λειτουργία του Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ. ως φορέα δια βίου μάθησης του Πανεπιστημίου.

Κατά την διάρκεια της διαδικασίας ανάπτυξης και εφαρμογής των κατηγοριών υπήρχε συνεχής διασταύρωση των δεδομένων με τα ερευνητικά ερωτήματα, η τεχνική που εφαρμόσαμε για την διατμηματική ταξινόμηση των ποιοτικών μας δεδομένων που βασίζονται στα απομαγνητοφωνημένα κείμενα των συνεντεύξεων αποτελείται από τα εξής βήματα (Mason 2011). Το πρώτο βήμα περιλαμβάνει το τι θεωρείται δεδομένο, στην συγκεκριμένη έρευνα δεδομένο θεωρούνται τα κείμενα που έχουν προκύψει από την απομαγνητοφώνηση των συνεντεύξεων τα οποία πληκτρολογήθηκαν απευθείας στον υπολογιστή. Στο δεύτερο βήμα υπάρχουν δύο στάδια. Το πρώτο στάδιο περιλαμβάνει το διάβασμα, την διεξοδική

⁷⁰ ΚΣ1 :Κωδικός Συνέντευξης 1 ...

⁷¹ Η Mason προτείνει τρεις τρόπους προσεγγίσεις και οργάνωσης των ποιοτικών δεδομένων. Τη διατμηματική και κατηγορηματική προσέγγιση, τη μη διατμηματική οργάνωση και τη χρήση διαγραμμάτων και πινάκων (Mason 2011:194)

εξέταση των δεδομένων, την ταξινόμηση και την εφαρμογή κωδικών στα κομμάτια του κειμένου. Στην συνέχεια το δεύτερο στάδιο περιλαμβάνει την ένταξη της κωδικοποίησης στη διαμόρφωση των θεματικών ενοτήτων. Στο τρίτο στάδιο περιλαμβάνει την ανάκτηση του οποιουδήποτε στοιχείου μέσα από το κείμενο και την περαιτέρω ανάλυση.

Ο σκοπός μας ήταν να μελετηθούν σε βάθος οι συνεντεύξεις ώστε να κατανοήσουμε την λειτουργία του πανεπιστημίου ως φορέα δια βίου μάθησης μέσω του Κέντρου Επιμόρφωσης και Δια Βίου Μάθησης του Ε.Κ.Π.Α.. Η σε βάθος περιγραφή των λίγων συνεντεύξεων μας επιτρέπει την ερμηνεία των δεδομένων του συγκεκριμένου αντικειμένου από την σκοπιά των υποκειμένων, η ερμηνεία των δεδομένων των συνεντεύξεων θα πραγματοποιηθεί με βάση το θεωρητικό πλαίσιο και τα ερευνητικά ερωτήματα της παρούσας έρευνας. Σε κάποιες περιπτώσεις ο δομημένος κατάλογος των ερωτήσεων μας ξεπερνούσε είτε γιατί ο ερωτώμενος μας είχε καλύψει και στην επόμενη ερώτηση είτε η τοποθέτησή του μας οδηγούσε σε άλλα ερωτήματα. Σε αυτή την περίπτωση έπρεπε να είμαστε προετοιμασμένοι για το πως θα συνεχιστεί η έρευνα με βάση τα ενδιαφέροντα της έρευνας.

Κεφάλαιο 4

Αποτελέσματα της Έρευνας

4.1. Ίδρυση και εξέλιξη του φορέα δια βίου μάθησης του Ε.Κ.Π.Α.

Το Ε.Κ.Π.Α. είναι το πρώτο πανεπιστημιακό ίδρυμα⁷² της Ελλάδας, ιδρύθηκε το 1837 και απαρτίζεται από 33 τμήματα που θεραπεύουν ένα μεγάλο εύρος επιστημών κατέχοντας εξέχουσα θέση στην Ελληνική και Ευρωπαϊκή πανεπιστημιακή κοινότητα, έχει καθιερώσει τη δική του διαδρομή στο χώρο των επιστημών και της δημιουργικής συμμετοχής στο κοινωνικό γίγνεσθαι. Το Πανεπιστήμιο Αθηνών θέλοντας να συνεισφέρει στην κοινωνική οικονομική και πολιτισμική ανάπτυξη της Ελλάδας δημιουργεί δεσμούς ανάμεσα στον κόσμο της παραγωγής και της κατανάλωσης της γνώσης (<https://www.uoa.gr>). Το επιστημονικό του κύρος, το εύρος των επιστημών που θεραπεύει και ο μεγάλος αριθμός φοιτητών/τριών και μελών Δ.Ε.Π., καθιστούν τη συμμετοχή του ιδιαίτερα σημαντική στην εκπαιδευτική πολιτική της χώρας μας. Άρα έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον να δούμε πως ανταποκρίνεται το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (Ε.Κ.Π.Α.) στη λογική της δια βίου μάθησης πέρα από τις δύο βασικές του λειτουργίες, της διδασκαλίας και της έρευνας στις οποίες έως πρότινος επικεντρωνόταν. Σύμφωνα με τον Robson 2007 το ερευνητικό ενδιαφέρον εστιάζεται σε ένα συγκεκριμένο αντικείμενο που μπορεί να είναι γεγονότα, ομάδες, άνθρωποι, εκπαιδευτικά ιδρύματα, φορείς ή προγράμματα τότε χρησιμοποιούμε την έννοια της μελέτης περίπτωση (Case Study) για να περιγράψουμε το ερευνητικό εργαλείο.

Η Μελέτη Περίπτωσης αποσκοπεί στην απεικόνιση της συνθετότητας των ρητών και άρρητων δομών και στην περιγραφή της λειτουργίας των δράσεων ενός συγκεκριμένου αντικείμενου μελέτης (Robson 2007) ως μεθοδολογικό εργαλείο αφορά την μελέτη μιας συγκεκριμένης μονάδας μέσα σε ένα συγκεκριμένο πλαίσιο.

⁷² Σύμφωνα με τα στοιχεία από την ιστοσελίδα του Ε.Κ.Π.Α. www.uoa.gr

Στην παρούσα έρευνα η Μελέτη Περίπτωσης είναι το Κέντρο Επιμόρφωσης και Δια Βίου Μάθησης (Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ.) του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών (Ε.Κ.Π.Α.). Το Ε.Κ.Π.Α. δραστηριοποιείται στον τομέα της δια βίου μάθησης από το 2001 έως το 2017 μέσω του Κέντρου Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης και από το 2018⁷³ έως σήμερα με το Κέντρο Επιμόρφωσης και Δια Βίου Μάθησης. Με απόφαση της Συγκλήτου (31/8/2017) του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών συγκροτήθηκε το Κέντρο Επιμόρφωσης και Δια Βίου Μάθησης (Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ.) του Πανεπιστημίου ως Ανεξάρτητη Ακαδημαϊκή Μονάδα. Στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης τεύχος Β4, με αριθμ. 229715/Ζ1 και ημερομηνία 05 Ιανουαρίου του 2018 (ΦΕΚ 229715/Ζ1/05-01-2018, τ. Β4) δημοσιεύτηκε η Υπουργική απόφαση ίδρυσης του Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ. με βάση δημοσιεύθηκε το εθνικό και ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο για τη Δια Βίου Μάθηση.

Το **Κέντρο Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης** του ΕΚΠΑ από το ξεκίνημα της λειτουργίας του το 2001 έως το 2017 παρέχει προγράμματα διδασκαλίας με την μέθοδο της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης, με το νέο νομοθετικό πλαίσιο (2017) μετονομάζεται σε **Κέντρο Επιμόρφωσης και Δια Βίου Μάθησης (Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ)** του Ε.Κ.Π.Α. και έχει την δυνατότητα να παρέχει προγράμματα των οποίων η οργάνωση και η Μέθοδο Υλοποίησης μπορεί να είναι :

- Δια ζώσης
- Εξ αποστάσεως
- Μικτό

Εμείς από τα προγράμματα επιλέξαμε αυτά που έχουν ως μέθοδο διδασκαλίας την Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση⁷⁴, για την καλύτερη διαχείριση του υλικού μας υιοθετούμε την ονομασία του κέντρου με βάση το Νόμο 4485/17 και το Αρθ. 48 δηλαδή θα αναφερόμαστε σε αυτό ως **Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ.**, παρόλο που αντιμετωπίσαμε το φαινόμενο στην έρευνα που πραγματοποιήσαμε την συγκεκριμένη χρονική περίοδο να συναντάμε και τις δύο ονομασίες. Από την έρευνα που πραγματοποιήσαμε στο διαδίκτυο και συγκεκριμένα στις ιστοσελίδες (<https://elearn.elke.uoa.gr/> και www.cce.uoa.gr/ στο Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ. του Ε.Κ.Π.Α. με την μέθοδο της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης (E-Learning) πραγματοποιούνται 322 προγράμματα, η

⁷³ Νόμο 4485/17

⁷⁴ Την περίοδο του 2017 που κατατέθηκε η πρόταση με το θέμα της διπλωματικής διατριβής και έως το Δεκέμβριο του 2018 όλα τα προγράμματα που παρείχε το Κέντρο Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης και Δια βίου μάθησης του ΕΚΠΑ ήταν με τη e-learning μέθοδο.

έρευνα πραγματοποιήθηκε στην Ιστοσελίδα του Κέντρου από τις 10 Ιουλίου έως στις 12 Ιουλίου του 2018.

Από τα 322 προγράμματα του Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ. τα 74 παρουσιάζονται στην ιστοσελίδα με αγγλικούς τίτλους. Από τα 74 προγράμματα με αγγλικούς τίτλους, σε 5 προγράμματα θεωρείται απαραίτητο προσόν των εκπαιδευομένων γνώση της Αγγλικής γλώσσας . Συγκεκριμένα σε όλα τα προγράμματα τα προαπαιτούμενα για την παρακολούθηση τους από τους εκπαιδευόμενους είναι :

- Πρόσβαση στο Διαδίκτυο
- Κατοχή προσωπικού e-mail
- Βασικές γνώσεις χειρισμού ηλεκτρονικών υπολογιστών

Στα πέντε προγράμματα αναφέρεται ως προαπαιτούμενο η καλή γνώση της Αγγλικής γλώσσας με την αιτιολόγηση ότι το υλικό και οι εξετάσεις είναι στα Αγγλικά.

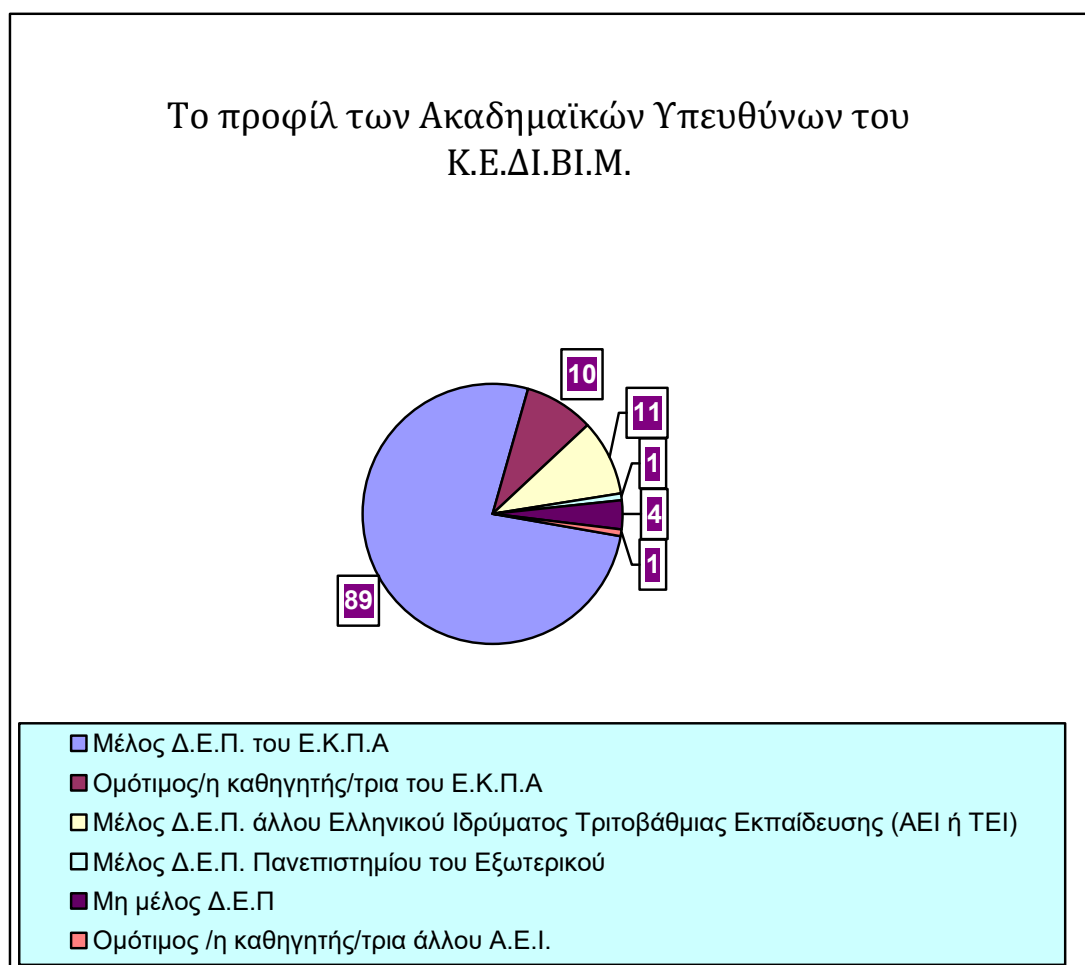
Το σύνολο των προγραμμάτων του Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ. εκπονούνται από 116 Ακαδημαϊκούς /κες Υπευθύνους /νες . Το προφίλ των Ακαδημαϊκών Υπευθύνων του κέντρου είναι το εξής, είναι μέλη Δ.Ε.Π. του ΕΚΠΑ, Ομότιμοι⁷⁵ καθηγητές /τριες του ΕΚΠΑ, μέλη Δ.Ε.Π. άλλου Πανεπιστημίου της Ελλάδας ή του Εξωτερικού καθώς και Σύμβουλοι ή Ερευνητές με εξειδικευμένη γνώση στο συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο που καλούνται να διδάσκουν.

Το προφίλ των Ακαδημαϊκών Υπευθύνων του Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ.			
A/A	Προφίλ	Αριθμός	Ποσοστό
1	Μέλος Δ.Ε.Π. του Ε.Κ.Π.Α.	89	76,7%
2	Ομότιμος/η καθηγητής/τρια του Ε.Κ.Π.Α	10	8,6%
3	Μέλος Δ.Ε.Π. άλλου Ελληνικού Ιδρύματος Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (ΑΕΙ ή ΤΕΙ)	11	9,4%
4	Μέλος Δ.Ε.Π. Πανεπιστημίου του Εξωτερικού	1	0,9%

⁷⁵ Ν.4386/2016 Δυνατότητα συμμετοχής Ομότιμων Καθηγητών /τριων σε διδακτικό ερευνητικό και εν γένει επιστημονικό έργο στα Α.Ε.Ι

5	Μη μέλος Δ.Ε.Π	4	3,4%
6	Ομότιμος /η καθηγητής/τρια άλλου Α.Ε.Ι.	1	0,9%
	Σύνολο	116	100,0%

Σχεδιάγραμμα 1

Θα θέλαμε εδώ να αναφέρουμε ότι στους κανονισμούς λειτουργίας των κέντρων είτε του Κέντρο Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης είτε του Κέντρου Επιμόρφωσης και Δια Βίου Μάθησης (Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ.) του Ε.Κ.Π.Α. δεν υπάρχει αναφορά στον αριθμό των προγραμμάτων στα οποία μπορούν να είναι Ακαδημαϊκοί Υπεύθυνοι τα μέλη Δ.Ε.Π.. Αυτό έχει

ως αποτέλεσμα να συναντάμε την περίπτωση οι συνεργάτες του Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ να μπορούν να είναι Ακαδημαϊκοί Υπεύθυνοι απο 1 έως 25 προγράμματα.⁷⁶

Από τους 116 Ακαδημαϊκούς /ες Υπευθύνους /ες επιλέξαμε αυτούς /ες που είναι μέλη Δ.Ε.Π. του Ε.Κ.Π.Α. και τους /τις Ομότιμους /μες Καθηγητές /τριες του Ε.Κ.Π.Α. για το λόγο ότι η Μελέτη Περίπτωσης αφορά το Ε.Κ.Π.Α. ως φορέα δια βίου μάθησης και μία από τις ενότητες των ερωτήσεων της συνέντευξης αφορά την αλληλεπίδραση του Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ και του ΕΚΠΑ, το σύνολο αυτών των Ακαδημαϊκών Υπευθύνων είναι 99.

Από το σύνολο των 89 Ακαδημαϊκών Υπευθύνων που είναι μέλη Δ.Ε.Π. η πλειοψηφία ανήκει στις βαθμίδες του/της Αναπληρωτή /τριας καθηγητή /τριας και Καθηγητή/τριας, έξι (6) ανήκουν στην βαθμίδα του Επίκουρου/ρης καθηγητή/γήτριας και ένας /μια Λέκτορας/ρισα, από την συσχέτιση των δεδομένων προκύπτει ότι υπάρχει σχέση μεταξύ βαθμίδας μέλους Δ.Ε.Π. και δραστηριοποίησης του σε προγράμματα συνεχιζόμενης εκπαίδευσης και δια βίου μάθησης. Οι Ακαδημαϊκοί/κες Υπεύθυνοι/νες εκτός από τον σχεδιασμό και την επιστημονική εποπτεία των προγραμμάτων συμμετέχουν και στην διδακτική διαδικασία άρα μπορούν να μας ενημερώσουν και για το επίπεδο των εκπαιδευομένων.

Το Ε.Κ.Π.Α. απαρτίζεται από τις εξής οκτώ Σχολές :Νομική Σχολή, Φιλοσοφική Σχολή, Θετικών Επιστημών, Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών, Επιστημών Υγείας, Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού, Επιστημών Αγωγής και οι σχολές αποτελούνται από 33 Τμήματα. Η κατανομή των 89 μελών Δ.Ε.Π. Ακαδημαϊκών Υπευθύνων στις επιμέρους σχολές είναι η εξής :

Νομική Σχολή: 2 , Φιλοσοφική Σχολή: 30, Θετικών Επιστημών: 12,

Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών:9, Επιστημών Υγείας:28

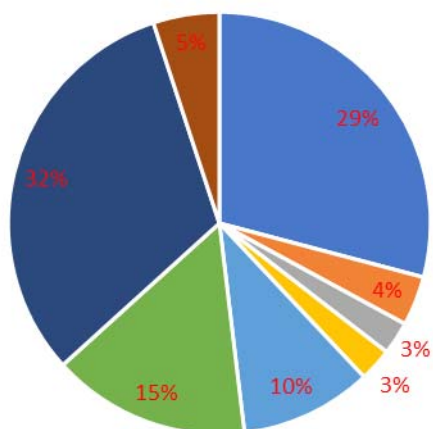
Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού:3, Επιστημών Αγωγής: 5

και απεικονίζεται στο **Σχεδιάγραμμα 2**.

⁷⁶ Στον κανονισμό λειτουργίας των e-learning προγραμμάτων του ΕΚΠΑ (Μάρτιος 2015) και στον κανονισμό λειτουργίας του Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ. δεν υπάρχει αναφορά στον αριθμό των προγραμμάτων που μπορεί να αναλάβει ένας Ακαδημαϊκός υπεύθυνος. Κανονισμοί λειτουργία <http://publicedu.elke.uoa.gr> και <http://www.cce.uoa.gr/to-kentro-k-e-di-bi-m/kanonismos-leitoyrgias.html>.

Το εύρος των αριθμών που αναγράφεται είναι αποτέλεσμα της έρευνας στην ιστοσελίδα του κέντρου στα προσφερόμενα προγράμματα την άνοιξη του 2018.

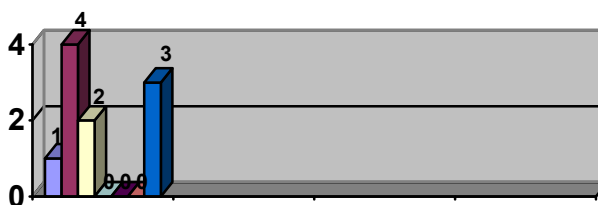
Ποσοστό συμμετοχής σχολών ΕΚΠΑ στα προγράμματα

- ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΥΓΕΙΑΣ
- ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
- ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
- ΝΟΜΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
- ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
- ΘΕΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
- ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
- ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ

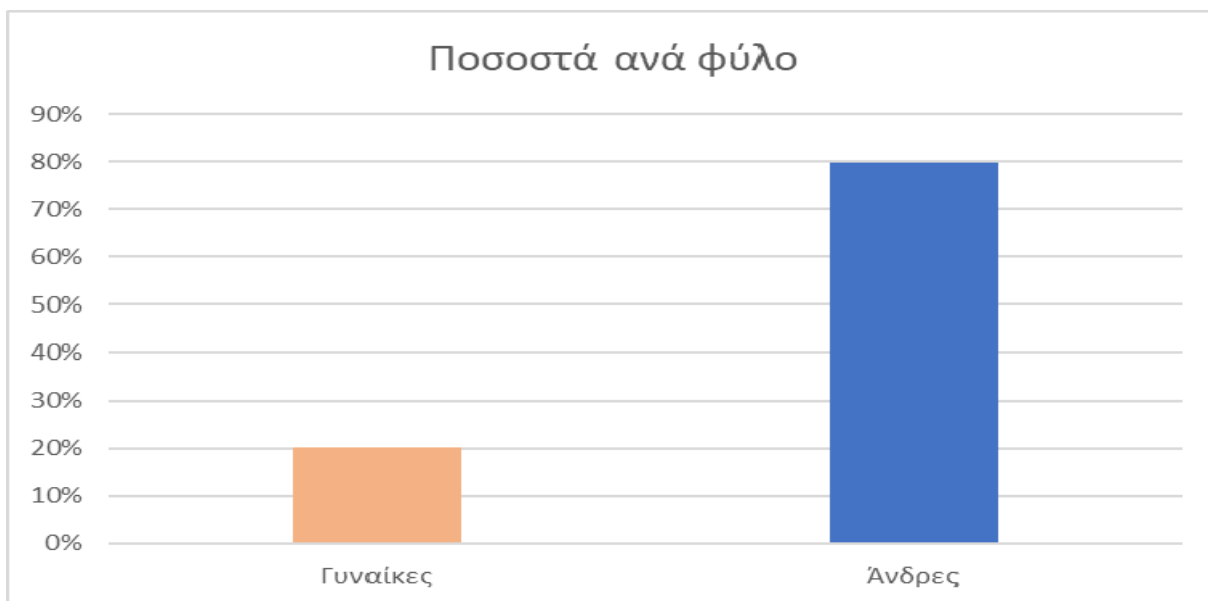
Το σώμα των Ομότιμων καθηγητών /τριών που συμμετέχουν στο Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ. του Ε.Κ.Π.Α. αποτελείται από 10 μέλη και η κατανομή τους ως προς την Σχολή την οποία προέρχονται είναι η εξής και αποτυπώνεται στο **Σχεδιάγραμμα 3**

Ομότιμοι Καθηγητές/τριες που συμμετέχουν στο Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ.

- Νομική Σχολή
- Φιλοσοφική Σχολή
- Θετικών Επιστημών
- Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών
- Επιστημών Υγείας
- Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού
- Επιστημών Αγωγής

Από τα 99 μέλη του Ε.Κ.Π.Α. (ΔΕΠ και Ομότιμοι καθηγητές /τριες) που δραστηριοποιούνται στο Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ. οι 30 είναι γυναίκες και οι υπόλοιποι 69 άνδρες η αποτύπωση των ποσοστών παρουσιάζεται στο **Σχεδιάγραμμα 4**.

Σύμφωνα με την ιστοσελίδα⁷⁷ του Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ. τα προγράμματα που παρέχει εντάσσονται σε 44 κατευθύνσεις και καλύπτουν ένα εύρος γνωστικών αντικειμένων. Η παρουσίαση των κατευθύνσεων σκοπό έχει την διατύπωση ενός προβληματισμού αφενός για τη μεταξύ τρόπου διδασκαλίας και γνωστικού αντικείμενου και αφετέρου γνωστικού αντικείμενου και εκπαιδευόμενων αλλά και τις συνεισφορές του πανεπιστημίου στην ευρύτερη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη.

<i>Οργάνωση και Διοίκηση Επιχειρήσεων</i>	<i>Γεωπολιτική της Ευρύτερης Μέσης Ανατολής και Τουρκίας</i>
<i>Business Management</i>	<i>Ειδικότητες με Επαγγελματική Αποκατάσταση - Έρευνα LinkedIn</i>
<i>Χρηματοοικονομική και Τραπεζική</i>	<i>Ξένες Γλώσσες - Μετάφραση</i>
<i>Επιχειρηματικότητα - Κοινωνική Επιχειρηματικότητα</i>	<i>Επαγγελματικές Δεξιότητες σε Τομείς Αιχμής</i>
<i>Marketing και Πωλήσεις</i>	<i>Δημόσιες Σχέσεις - Επικοινωνία</i>

⁷⁷<https://elearningekpa.gr/>

<i>Τουριστικά</i>	<i>Ναυτιλιακά</i>
<i>Διοίκηση Ανθρώπινου Δυναμικού</i>	<i>Θετικές Επιστήμες</i>
<i>Professional Skills and Competences</i>	<i>Δημιουργική Γραφή - Επιμέλεια Κειμένων</i>
<i>Λογιστική Κατεύθυνση</i>	<i>Κινηματογράφος - Θέατρο</i>
<i>Πληροφορική - Δίκτυα - Web Design - Μοντάζ</i>	<i>Προγράμματα με Διεθνή Πιστοποίηση</i>
<i>Ειδικότητες - Επαγγέλματα του Μέλλοντος</i>	<i>Προγράμματα σε Συνεργασία με άλλους Φορείς</i>
<i>Λογισμικές Εφαρμογές</i>	<i>Στατιστική</i>
<i>Περιβάλλον και Ανάπτυξη</i>	<i>Coaching</i>
<i>Παιδαγωγικά</i>	<i>Φωτογραφία</i>
<i>Ειδική Αγωγή</i>	<i>Γελοιογραφία - Σκίτσο - Κόμικ</i>
<i>Γονείς - Οικογένεια</i>	<i>Άλλοι Τομείς</i>
<i>Ψυχολογία - Ψυχιατρική</i>	<i>Επαγγελματικός προσανατολισμός</i>
<i>Υγεία</i>	<i>Real Estate</i>
<i>Διαιτολογία - Διατροφή</i>	<i>Στο εργαστήρι του Συγγραφέα</i>
<i>Πολιτισμός και Εξωστρέφεια</i>	<i>Νομικά</i>
<i>Προσωπικές Ικανότητες</i>	<i>Νοσηλευτική</i>
<i>Επιχειρησιακός Σχεδιασμός και Ανάπτυξη</i>	<i>Business Intelligence and Business Analytics</i>

Στη ποιοτική έρευνα μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε γραπτό υλικό παράλληλα με άλλες μεθόδους παραγωγής δεδομένων για να αποσαφηνίσουμε, σκιαγραφήσουμε, εμπλουτίσουμε

το πλαίσιο των δεδομένων που έχουν προκύψει από άλλες πηγές δεδομένων επί παραδείγματι συνεντεύξεις ή παρατηρήσεις (Mason 2011).

Η Mason (2011) θέτει το ερώτημα *Γιατί θέλω να χρησιμοποιήσω ή να παράγω τεκμήρια βασισμένα ή /και μη βασισμένα σε γραπτό υλικό;* η απάντηση μας είναι η εξής, έχοντας ως *οντολογική θέση* ότι ο γραπτός λόγος, τα κείμενα κ.λ.π., είναι σημαντικά στοιχεία του κοινωνικού κόσμου και ως *επιστημολογική θέση* ότι τα γραπτά κείμενα μπορούν να παρέχουν ή να λαμβάνονται ως αντικειμενικά στοιχεία μέσα από την ανάγνωση και την ερμηνεία τους αποφασίζουμε να χρησιμοποιήσουμε γραπτά κείμενα ως μέρος της έρευνας. Τα κείμενα που θα μελετήσουμε είναι οι Οδηγοί Σπουδών των E-learning προγραμμάτων του Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ. αξιοποιώντας ως μέθοδο έρευνας τη ανάλυση περιεχομένου. Η ανάλυση περιεχομένου ως μέθοδος έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες διαφέρει από μια απλή ανάγνωση των κειμένων, γιατί σχετίζεται με την ανάδειξη και την περιγραφή σημείων και τάσεων διαφόρων κοινωνιών θεσμών, ομάδων ή και ατόμων(Weber, 1990)

Επιχειρήσαμε να βρούμε κάποια απόφαση /οδηγία των πανεπιστημιακών οργάνων του Ε.Κ.Π.Α. σε σχέση με τη δομή, λειτουργία και σκοπό των Οδηγών Σπουδών, δεν το καταφέραμε, έτσι αποφασίσαμε να μελετήσουμε Οδηγούς Σπουδών Τμημάτων του Ε.Κ.Π.Α. και καταλήξαμε στην εξής διαπίστωση. Οι Οδηγοί Σπουδών των Τμημάτων προπτυχιακών ή μεταπτυχιακών σπουδών έχουν στόχο να παρουσιάσουν τις βασικότερες πτυχές της δομής, της λειτουργίας, της προσφοράς των Τμημάτων, αναφέρονται αναλυτικά στο πρόγραμμα σπουδών καθώς και σε κανόνες και υπηρεσίες προς τους φοιτητές. Η περιγραφή του προγράμματος σπουδών περιέχει αναλυτική παρουσίαση των μαθημάτων και τις βιβλιογραφίας αυτών.

Στην Διπλωματικής Διατριβή μας ενδιαφέρει να εξετάσουμε τους Οδηγούς Σπουδών των E-learning προγραμμάτων του Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ., τα δεδομένα που θα αντλήσουμε μέσα από την μελέτη των Οδηγών Σπουδών θα μας βοηθήσουν να καταγράψουμε τα τυπικά χαρακτηριστικά των προγραμμάτων σε θέματα ακαδημαϊκής οργάνωσης και μεθοδολογίας της διδασκαλίας και να συλλέξουμε δεδομένα σε σχέση με τις εξής ερωτήσεις:

- Ποίες πληροφορίες μας δίνει ο οδηγός σπουδών κάθε προγράμματος σε σχέση με την βιβλιογραφία του αντικειμένου
- Πόσο ολοκληρωμένα παρουσιάζεται η εικόνα των διδασκόντων κάθε προγράμματος

- Πως παρουσιάζεται το θέμα των εξετάσεων, της βαθμολογίας και του πιστοποιητικού σε κάθε πρόγραμμα.

Θα ξεκινήσουμε με την παρουσίαση μιας διατύπωσης σε σχέση με τη διάθρωση του περιεχομένου, σε όλους τους Οδηγούς Σπουδών το περιεχόμενο των συγκεκριμένων Θεματικών είναι ίδιο:

- ΕΙΣΑΓΩΓΗ
- ΔΙΑΠΙΣΤΕΥΣΕΙΣ : ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ Ε.ΚΕ.ΠΙΣ. – ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ DQS DIN EN ISO 9001:2008
- ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ECVET
- ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΥΠΟΨΗΦΙΩΝ ΠΟΥ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΔΕΚΤΟΙ ΣΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ –ΤΡΟΠΟΣ ΕΝΤΑΞΗΣ

Στην εισαγωγή των οδηγών Σπουδών αναφέρεται ότι γνώμονας για το σχεδιασμό αυτών των προγραμμάτων είναι η διασύνδεση της θεωρητικής με την πρακτική γνώση και η εφαρμοσμένη διάσταση των επιστημών στα αντίστοιχα επαγγέλματα.

Το Ε.Κ.Π.Α. παρέχει E-learning προγράμματα που πιστοποιήθηκαν για πρώτη φορά το 2001 και από το 2008 το Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ διαθέτει Πιστοποίηση Διαχείρισης Ποιότητας και την ικανότητα να παρέχει προγράμματα επαγγελματικής επιμόρφωσης και κατάρτιση. Οι Πιστοποιήσεις που έχει λάβει το Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ. είναι : Πιστοποίηση Ε.ΚΕ.ΠΙΣ., Πιστοποίηση DQS DIN EN ISO 9001: 2008 και Πιστοποίηση DQS σύμφωνα με τον πρότυπο DIN EN ISO 9001: 2008. Στο κείμενο που αφορά τα Συστήματα Μεταφοράς Πιστωτικών μονάδων ECVET (European Credit System for Vocational Education and Training) και δίνονται πληροφορίες σχετικά με την εφαρμογή του τεχνικού πλαισίου ECVET και σχετικά με το Συμπλήρωμα Πιστοποιητικού Europass που αφορά το πρόγραμμα επαγγελματικής κατάρτισης και επιμόρφωσης.

Οι κατηγορίες υποψηφίων που γίνονται δεκτές είναι οι ίδιες για όλα τα τα E-learning προγράμματα :

- Αποφοίτοι Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι. της ημεδαπής και της αλλοδαπής
- Αποφοίτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με συναφή στο αντικείμενο εργασιακή εμπειρία

Στο κείμενο σχετικά με τον **ΣΚΟΠΟ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ** αναφέρεται το αντικείμενο του συγκεκριμένου προγράμματος και οι σκοποί, κωδικοποιώντας παράλληλα τα ελληνικά και τα ευρωπαϊκά ή διεθνή πρότυπα.

ΧΡΟΝΙΚΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ, ΒΑΘΜΟΙ ECVET ΚΑΙ ΚΟΣΤΟΣ : η χρονική διάρκεια των προγραμμάτων ποικίλη από 3 έως 12 μήνες, ο απαιτούμενος χρόνος ενασχόλησης εκτιμάται σε ώρες και αντιστοιχεί σε βαθμούς ECVET, θα αναφέρουμε ένα παράδειγμα : Η χρονική διάρκεια του προγράμματος είναι **τρεις (3) μήνες** και ο απαιτούμενος χρόνος ενασχόλησης εκτιμάται στις **50 ώρες** και αντιστοιχεί σε **4,17** βαθμούς ECVET⁷⁸

Με βάση την βιβλιογραφία η Θεματική Ενότητα αποτελεί βασική λειτουργία για την Ανοικτή και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, καλύπτει πλήρως ένα γνωστικό αντικείμενο και διαρκεί συνήθως ένα ακαδημαϊκό έτος (Λυκουργιώτης 1999: 82-83). Η ύπαρξη ενός μόνο τύπου Θεματικής Ενότητας βοηθάει πολύ την οργάνωση των σπουδών στην Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, αν και σε αρκετές περιπτώσεις χρειάζεται συνδυασμός θεματικών ενοτήτων για να διδαχθεί ένα γνωστικό αντικείμενο (Λυκουργιώτης 1999:93-94). Η οργάνωση σπουδών των E-learning προγράμματα του Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ. με βάση τα στοιχεία των Οδηγών Σπουδών, στηρίζεται σε μαθήματα /Θεματικές Ενότητες, κάθε Θεματική Ενότητα αποτελείται από συγκεκριμένες διδακτικές ενότητες και ο χρόνος διδασκαλίας μπορεί να κυμαίνεται από 3εως 12 μήνες, αυτό μπορεί να συμβεί γιατί τα συγκεκριμένα E-learning προγράμματα του Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ συνιστούν μορφές επαγγελματικής επιμόρφωσης και κατάρτισης μικρής διάρκειας με γνώμονα την διεύρυνση και εφαρμογή των γνώσεων σε επαγγελματικό πεδίο.

Σε σχέση με την χρονική διάρκεια των E-learning προγραμμάτων πραγματοποιήσαμε μια αναζήτηση στους Οδηγούς Σπουδών και συλλέξαμε τα εξής στοιχεία. Όπως αναφέραμε η χρονική διάρκεια των προγραμμάτων του Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ. κυμαίνεται από τρεις (3) έως δώδεκα (12) μήνες και άρα τα προγράμματα μπορούν να προσφερθούν μέσα στο έτος ανάλογα με την διάρκειά τους από 1 έως 4 φορές,⁷⁹ η πλειονότητα των προγραμμάτων έχει χρονική διάρκεια 3 μηνών και ακολουθούν με φθίνουσα σειρά τα προγράμματα διάρκειας 4 μηνών, 5 μηνών, 6 μηνών, 7 μηνών, 2 μηνών, 8 μηνών, 9 μηνών, 10 μηνών, 12 μηνών και έχουμε ένα πρόγραμμα διάρκειας 9 εβδομάδων και ένα πρόγραμμα διάρκειας 10 εβδομάδων.

⁷⁸ Οδηγός Σπουδών Προγράμματος : Σύγχρονες Διεθνείς Εκπαιδευτικές Πολιτικές και Πρακτικές, Η Σημασία τους για την Ελληνική Εκπαίδευση και το Εκπαιδευτικό, copyright 2016

⁷⁹ <https://elearn.elke.uoa.gr>

ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ

Τα προαπαιτούμενα για την παρακολούθηση όλων των προγραμμάτων του Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ. είναι

- Πρόσβαση στο διαδίκτυο
- Κατοχή προσωπικού email
- Βασικές γνώσεις ηλεκτρονικών υπολογιστών
- Σε κάποια προγράμματα απαιτείται και η καλή γνώση της Αγγλικής γλώσσας

Η παράγραφος που αφορά το **ΧΟΡΗΓΟΥΜΕΝΟ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΟ** είναι η ίδια σε όλους τους Οδηγούς Σπουδών με μόνη διαφοροποίηση των αριθμό των θεματικών Ενοτήτων που περιλαμβάνει το πρόγραμμα η επιτυχής ολοκλήρωση των οποίων οδηγεί στη χορήγηση Πιστοποιητικού Επιμόρφωσης⁸⁰ το οποίο συνοδεύεται από το *Συμπλήρωμα Πιστοποιητικού Europass*.

ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ ΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ

Το περιεχόμενο της συγκεκριμένης παραγράφου είναι το ίδιο σε όλα τα προγράμματα και αναφέρεται στο περιεχόμενο της δομής κάθε θεματικής ενότητας που σκοπό έχει την καλύτερη εμπέδωση της θεωρίας σε συνδυασμό με το κατάλληλο εκπαιδευτικό υλικό

ΠΩΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΝΕΤΑΙ Η ΥΛΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Σε αυτή την θεματική του Οδηγού Σπουδών έχουμε παρουσίαση των Μαθημάτων /Θεματικών Ενοτήτων με βάση τον τίτλο κάθε μαθήματος καθώς και τον τίτλο και τον αριθμό των διδακτικών ενοτήτων που αντιστοιχούν σε αυτό το Μάθημα.

ΤΡΟΠΟΣ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Σε αυτή την παράγραφο (κοινή σε όλους τους οδηγούς σπουδών) δίνονται πληροφορίες για τον τρόπο υποστήριξης της εκπαιδευτικής διαδικασίας Η διεξαγωγή των προγραμμάτων γίνεται μέσω διαδικτύου και αναλύεται ο τρόπος οργάνωσης του εκπαιδευτικού υλικού και της εκπαιδευτικής υποστήριξης.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Η εκπαίδευση στα προγράμματα του Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ. υλοποιείται με την μέθοδο της Ανοικτής και Εξ αποστάσεως Εκπαίδευσης με την χρήση **εκπαιδευτικής πλατφόρμας** που αξιοποιεί όλες τις νέες τεχνολογίες για την καλύτερη επικοινωνία εκπαιδευτή και εκπαιδευόμενου. Το εκπαιδευτικό υλικό ανάλογα με το γνωστικό αντικείμενο το οποίο διαπραγματεύεται

⁸⁰ Το Πιστοποιητικό Επιμόρφωσης που χορηγεί το Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ. παρουσιάζεται στο παράρτημα

περιλαμβάνει τη θεωρία του αντικειμένου, παραδείγματα, υποδειγματικές ασκήσεις, μελέτες περίπτωσης, βιβλιογραφία, ασκήσεις αυτοαξιολόγησης, videos με διαλέξεις καθηγητών/τριων. Η διανομή του εκπαιδευτικού υλικού (έντυπου και ηλεκτρονικού) γίνεται ανά διδακτική ενότητα, μέσω ειδικά διαμορφωμένων ηλεκτρονικών τάξεων, σύμφωνα με τους κανονισμούς λειτουργίας του e-learning οι Ακαδημαϊκοί/κες Υπεύθυνοι/νες των προγραμμάτων ελέγχουν την πρωτοτυπία και την αυθεντικότητα του εκπαιδευτικού υλικού. Οι εκπαιδευόμενοι έχουν την δυνατότητα μέσω της σύγχρονης (real time) εξ αποστάσεως εκπαίδευση (live streaming) και του υπολογιστή τους να έχουν ήχο και εικόνα και να μπορούν να υποβάλλουν ερωτήσεις είτε φωνητικά είτε γραπτά και να λάβουν απάντηση μέσω αμφίδρομης επικοινωνίας με κάμερα και μικρόφωνο.

Η δομή της Εξ Αποστάσεως Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης είναι οργανωμένη και βασίζεται σε Θεματικές Ενότητες / Μαθήματα, κάθε Θεματική Ενότητα κατανέμεται σε διδακτικές ενότητες, στον οδηγό σπουδών κάθε προγράμματος αναγράφονται /περιγράφονται οι Θεματικές Ενότητες και οι διδακτικές ενότητες. Σύμφωνα με τον κανονισμό λειτουργίας του E-Learning⁸¹, σε κάθε διδακτική ενότητα ο εκπαιδευόμενος πρέπει να λύει και να υποβάλλει ηλεκτρονικά στα χρονικά πλαίσια που του έχουν δοθεί από τον εκπαιδευτή τα αντίστοιχα τεστ. Όπου εκπονείται τελική εργασία, η βαθμολογία της διδακτικής ενότητας προκύπτει κατά 60% από τις ασκήσεις αξιολόγησης τεστ και κατά το υπόλοιπο 40% από την τελική εργασία. Στις διδακτικές ενότητες που δεν υπάρχει τελική εργασία η βαθμολογία προκύπτει από το μέσο όρο των τεστ.

ΤΡΟΠΟΣ ΕΞΕΤΑΣΗΣ ΚΑΙ ΒΑΘΜΟΛΟΓΗΣΗΣ

Σε αυτή την παράγραφο δεν εξειδικεύεται ο τρόπος εξέτασης και βαθμολόγησης του συγκεκριμένου προγράμματος αλλά αναφέρεται η γενική τοποθέτηση του Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ. σχετικά με τον τρόπο εξέτασης και βαθμολόγησης. Θα θέλαμε εδώ να αναφέρουμε ότι παρόλο την δυνατότητα τελικής εργασίας όλα τα προγράμματα έχουν επιλέξει ως τρόπο εξέτασης τις ασκήσεις αξιολόγησης (τεστ). Η βαθμολογία ανά θεματική ενότητα προκύπτει από τον μέσο όρο των ασκήσεων αξιολόγησης ανά διδακτική ενότητα. Η χορήγηση του τίτλου σπουδών πραγματοποιείται όταν ο εκπαιδευόμενος λάβει σε όλα τα μαθήματα/Θεματικές Ενότητες του προγράμματος βαθμό μεγαλύτερο ή ίσο του 50%.

⁸¹ Μελέτη του Κανονισμού λειτουργίας E-Learning 2014, από την ιστοσελίδα του E-Learning

Ο τρόπος εξέτασης και βαθμολόγησης σύμφωνα και με τον κανονισμό λειτουργίας του E-Learning,⁸² δίνει και την δυνατότητα εκπόνησης τελικής εργασίας, η βαθμολογία της διδακτικής ενότητας προκύπτει κατά 60% από τις ασκήσεις αξιολόγησης τεστ και κατά το υπόλοιπο 40% από την τελική εργασία. Στις διδακτικές ενότητες που δεν υπάρχει τελική εργασία η βαθμολογία προκύπτει από το μέσο όρο των τεστ, εδώ πρέπει να αναφέρουμε ότι παρόλο την δυνατότητα τελικής εργασίας όλα τα προγράμματα έχουν επιλέξει ως τρόπο εξέτασης τις ασκήσεις αξιολόγησης (τεστ)

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ (HELP DESK) :Ενημέρωση για την εκπαιδευτική πλατφόρμα επικοινωνίας και υποστήριξης των εκπαιδευομένων

ΛΟΙΠΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΟΜΕΝΩΝ - ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΧΟΡΗΓΗΣΗΣ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΟΥ

Οι λοιπές υποχρεώσεις των εκπαιδευομένων ισχύουν για όλα τα προγράμματα και είναι οι εξής:

- Συμμετοχή του εκπαιδευόμενου στη διαδικασία Δειγματοληπτικού Ελέγχου Ταυτοποίησης με στόχο την διασφάλιση ποιότητας των παρεχόμενων εκπαιδευτικών υπηρεσιών.
- Συμμετοχή του εκπαιδευόμενου στο Δειγματοληπτικό έλεγχο εγγράφων. Ο εκπαιδευόμενος κατά τη διαδικασία του Δειγματοληπτικού Ελέγχου Εγγράφων υποχρεούνται να προσκομίσει τα απαραίτητα δικαιολογητικά, σε περίπτωση μη συμμετοχής η μη ύπαρξης των δικαιολογητικών δεν χορηγείται πιστοποιητικό.
- Αποπληρωμή του συνόλου των διδάκτρων
- Ο εκπαιδευόμενος πρέπει να συμμετέχει στη διαδικασία προτεινόμενων προγραμμάτων επαγγελματικής επιμόρφωσης και κατάρτισης με στόχο τον σχεδιασμό ενεργειών προς την κάλυψη πραγματικών εκπαιδευτικών αναγκών από το Πρόγραμμα E-learning του Ε.Κ.Π.Α.
- Ο εκπαιδευόμενος υποχρεούται να συμμετέχει στη διαδικασία αξιολόγησης της αποτελεσματικότητας και των παρεχόμενων υπηρεσιών των προγραμμάτων επαγγελματικής επιμόρφωσης και κατάρτισης.

⁸² Μελέτη του Κανονισμού λειτουργίας E-Learning 2014, από την ιστοσελίδα του E-Learning

- Ο εκπαιδευόμενος έχει την δυνατότητα να αξιολογήσει ανώνυμα μέσω συγκεκριμένου δικτυακού τόπου τους εκπαιδευτές. Σε σκοπό την συλλογή στοιχείων για το επίπεδο και την ποιότητα των εκπαιδευτικών υπηρεσιών

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

Δεν αναφέρονται ονόματα συγγραφέων και τίτλοι συγγραμμάτων αλλά υπάρχει μια γενική περιγραφή του εκπαιδευτικού προφίλ των συγγραφέων με σκοπό να προβληθεί η επιστημονική αρτιότητα του εκπαιδευτικού υλικού. Οι συγγραφείς του εκπαιδευτικού υλικού αναλαμβάνουν την ευθύνη για την μετατροπή σε e-learning του εκπαιδευτικού υλικού.

Ο ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ

Στο σημείο αυτό αναφέρεται το όνομα του Ακαδημαϊκού Υπευθύνου του προγράμματος καθώς και η αρμοδιότητες του οι οποίες είναι η ευθύνη και ο σχεδιασμός η υλοποίηση και η παρακολούθηση της ακαδημαϊκής διαδικασίας. Αυτές οι αρμοδιότητες θεωρούμε ότι καθιστούν του Ακαδημαϊκούς Υπευθύνους το πιο αντιπροσωπευτικό εργαλείο για την μελέτη του Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ.

ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΧΟΡΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΟΥ⁸³

Σε κάθε Οδηγό Σπουδών παρουσιάζεται η φόρμα του Πιστοποιητικού Επιμόρφωσης.

Το εκπαιδευτικό υλικό παίζει σημαντικό ρόλο στην Ανοιχτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση ανεξάρτητα από την μορφή με την οποία παρουσιάζεται, ο τρόπος που είναι σχεδιασμένο θα πρέπει εξασφαλίζει την δυνατότητα στον/στην φοιτητή/τρια να επιλέξει τον τόπο τον χρόνο και τον ρυθμό της μελέτης, και το υλικό να μπορεί να προσαρμοστεί στις ανάγκες ορισμένων κατηγοριών εκπαιδευόμενων (Μαρταλής 1999:48-52). Στους Οδηγούς Σπουδών των E-learning προγραμμάτων γίνεται αναφορά στο διδακτικό υλικό και μια γενική περιγραφή των διαφόρων μέσων διδασκαλίας καθώς και με την σημείωση ότι είναι προσαρμοσμένο στα χαρακτηριστικά της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Θεωρούμε ότι η αναφορά στο εκπαιδευτικό /διδακτικό υλικό θα έπρεπε να ήταν αναλυτικότερη για την καλύτερη ενημέρωση των εκπαιδευομένων και τη διευκόλυνση της οργάνωσης της μελέτης τους.

Μια πρόσθετη απαίτηση αλλά και προϋπόθεση από το εκπαιδευτικό υλικό θα έπρεπε να είναι η παρουσίαση τουλάχιστον μιας κύρια βιβλιογραφία σε κάθε Οδηγό Σπουδών σε σχέση με το γνωστικό αντικείμενο διδασκαλίας του προγράμματος. Στον Οδηγό Σπουδών κάθε e-learning πρόγραμματος έχουμε σαφή εικόνα του Ακαδημαϊκού Υπευθύνου ο οποίος έχει την ευθύνη

⁸³ Το υπόδειγμα του χορηγούμενου πιστοποιητικού παρατίθεται στο Παράρτημα Α

για την ακαδημαϊκή διαδικασία, δεν έχουμε όμως παρουσίαση των υπόλοιπων διδασκόντων του προγράμματος του ακαδημαϊκού τους προφίλ αλλά και της διαδικασίας επιλογής.

4.2. Κ.Ε.ΔΙ.Β.Μ. : Δημογραφικά στοιχεία και προφίλ συμμετεχόντων

Η μαζική αποστολή δύο φορές του e-mail είχε σαν αποτέλεσμα να ανταποκριθούν επτά Ακαδημαϊκοί /κες Υπεύθυνοι /νες των προγραμμάτων δεδομένης της ποιοτικής προσέγγισης της έρευνας ο μικρός αριθμός των συνεντεύξεων δεν μας δημιουργεί πρόβλημα. Το προφίλ των συμμετεχόντων στις συνεντεύξεις αποτυπώνεται στους επόμενους Πίνακες.

Πίνακας α

Βαθμίδα	Σύνολο
Καθηγητής/ τρια	3
Αναπληρωτής /τρια	2
Ομότιμος /μη	2

Πίνακας β

Φύλο	Σύνολο
Άνδρας	5
Γυναίκα	2

Η ηλικιακή σύνθεση των συμμετεχόντων είναι η εξής :

Πίνακας γ

Ηλικία	Σύνολο
46-55	2
56 - 67	3
68 -	2

Οι Ακαδημαϊκοί/ κες Υπεύθυνοι /νες των υψηλότερων βαθμίδων και οι μεγαλύτεροι σε ηλικία επέδειξαν μεγαλύτερη συμμετοχή στην έρευνα. Όπως προκύπτει από τα δεδομένα το

μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων στην έρευνα προέρχεται από την Φιλοσοφική Σχολή με 3 Ακαδημαϊκούς Υπευθύνους ακολουθεί η Σχολή Επιστημών Αγωγής με 2 Ακαδημαϊκούς Υπευθύνους, στην συνέχεια η Σχολή Πολιτικών και Οικονομικών Επιστημών και η σχολή Επιστημών Υγείας με 1 ένα Ακαδημαϊκό Υπεύθυνο ανά σχολή.

Ένας από τους στόχους της έρευνας ήταν να αποτυπωθεί η εικόνα της δραστηριοποίησης των μελών Δ.Ε.Π. του Ε.Κ.Π.Α. στην Συνεχιζόμενη Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση για αυτό τέθηκαν τρία ερωτήματα που αφορούσαν αυτή την δραστηριοποίηση. Το πρώτο ερώτημα αφορούσε το πότε ξεκίνησαν να συμμετέχουν στα προγράμματα του Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ., το δεύτερο αφορούσε τον αριθμό των προγραμμάτων των οποίων ήταν Ακαδημαϊκοί Υπεύθυνοι και το τρίτο ερώτημα την συμμετοχή τους σε προγράμματα δια βίου μάθησης άλλου φορέα. Προκύπτει ότι οι σχεδόν οι μισοί συμμετέχοντες (τέσσερις συμμετέχοντες) δραστηριοποιήθηκαν στα προγράμματα του Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ. το 2015 και οι υπόλοιποι τρεις το 2016. Το σύνολο των ερωτηθέντων δραστηριοποιείται σε ένα με δύο προγράμματα εκτός μιας περίπτωσης που δραστηριοποιείται ως Ακαδημαϊκός/κη Υπεύθυνος/νη σε τέσσερα προγράμματα μαζί με άλλα τρία μέλη Δ.Ε.Π. δηλαδή εδώ έχουμε την περίπτωση προγράμματος με τέσσερις Ακαδημαϊκούς Υπευθύνους.

Όλοι οι συμμετέχοντες έχουν δραστηριοποιηθεί σε προγράμματα Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης και Δια Βίου μάθησης άλλου φορέα, η πλειοψηφία σε προγράμματα του Ε.Α.Π., και ένας/μια σε Επιμορφωτικά Προγράμματα, στα πλαίσια της συνέντευξης διευκρινίσθηκε από όλους τους συμμετέχοντες ότι αυτή η δραστηριοποίηση ίσχυε πριν την ενασχόληση τους με το Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ. και ότι η προηγούμενη συμμετοχή τους λειτούργησε θετικά ως προς την συμμετοχή τους στα προγράμματα του Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ..

Η διαπίστωση αυτή συμφωνεί με στοιχεία ερευνών (Ross 1999) ότι οι πανεπιστημιακοί δάσκαλοι που έχουν έρθει σε επαφή με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι θετικοί ως προς την μεθοδολογία της εκπαίδευσης και ποιο συνεργάσιμοι στο να συμμετάσχουν ξανά και άρα η συμμετοχή τους σε προγράμματα δια βίου μάθησης συνδέεται περισσότερο με την αντίληψη που έχουν για την δια βίου μάθηση και λιγότερο με ακαδημαϊκά χαρακτηριστικά. Βλέπουμε ότι η κουλτούρα της δια βίου μάθησης είναι διαδεδομένη μεταξύ του ακαδημαϊκού προσωπικού του Ε.Κ.Π.Α. και ότι η δραστηριοποίηση του στη δια βίου μάθηση δεν σχετίζεται με χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων όπως είναι η ηλικία το φύλο ή η βαθμίδα.

4.3. Ερευνητικά Δεδομένα των Συνεντεύξεων

4.3.1 Στόχοι των προγραμμάτων δια βίου μάθησης

Ένας από τους στόχους της παρούσας έρευνας είναι να διερευνηθούν οι αντιλήψεις των ακαδημαϊκών δασκάλων (μέλη Δ.Ε.Π. και Ομότιμοι /μες Καθηγητές /τριες) του Ε.Κ.Π.Α. σχετικά με τους στόχους και τους φορείς οργάνωσης της δια βίου μάθησης. Η διερεύνηση αυτή θα μας βοηθήσει να κατανοήσουμε την λειτουργία του Ε.Κ.Π.Α. ως φορέα συνεχιζόμενης εκπαίδευσης και δια βίου μάθησης σκιαγραφώντας τις αντιλήψεις των άμεσα εμπλεκόμενων που είναι ακαδημαϊκοί δάσκαλοι του Ε.Κ.Π.Α. άλλα και Ακαδημαϊκοί Υπεύθυνοι των προγραμμάτων του Κ.Ε.Β.ΔΙ.Μ.

Το σύνολο των ερωτηθέντων υιοθέτησε την άποψη ότι στόχος της δια βίου μάθησης είναι η *«επικαιροποίηση των γνώσεων και των δεξιοτήτων των εκπαιδευόμενων»*. Η δεύτερη πιο συχνή απάντηση είναι η *«επαγγελματική εξέλιξη των εκπαιδευόμενων και η τρίτη πιο συχνή απάντηση «η κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας»*.

Στο ανοιχτό σκέλος της ερώτησης αναφέρθηκαν οι εξής πρόσθετοι στόχοι της δια βίου μάθησης: *«η επαγγελματική αποτελεσματικότητα», «οι καινούργιες γνώσεις που θα αποκτήσουν οι εκπαιδευόμενοι», «καθώς και η μόρφωση του μέσου έλληνα»*. Σχετικά με την μόρφωση του μέσου έλληνα ο συγκεκριμένος ερωτώμενος αναφέρει *«Η χώρα έχει ανάγκη τη δια βίου μάθηση γιατί η παιδεία υστερεί, είναι πολύ σημαντικό να ανεβάσουμε το επίπεδο του μέσου έλληνα, θέλουμε να ανέβει μορφωτικά το επίπεδο της χώρας» (ΚΣ2)* και εκφράζει την άποψη *« ότι η δια βίου μάθηση δεν πρέπει να ασχολείται μόνο με την επιμόρφωση και την επικαιροποίηση των γνώσεων αλλά με την μόρφωση και την παιδεία των ελλήνων πολιτών. Η διάχυση της γνώσης σε όλη τη κοινωνία για την ανάπτυξη της προσωπικότητας των πολιτών πρέπει να είναι στόχος της δια βίου μάθησης»*. Το μεγαλύτερο ποσοστό των απαντήσεων προσδίδουν στην δια βίου μάθηση την χρηστική αξία της εκπαίδευσης μέσω ποικίλων μεθόδων μάθησης, αναγνωρίζοντας έτσι την αυξημένη σημασία της δια βίου μάθησης στις σύγχρονες κοινωνίες. Τα εύρημα αυτό συμφωνεί με την διαπίστωση του Jarvis (2004) σχετικά με τους στόχους της δια βίου μάθησης οι οποίοι είναι : Η απασχολησιμότητα - Η ενεργός ιδιότητα του πολίτη - Η κοινωνική ένταξη και προσωπική ολοκλήρωση των πολιτών.

4.3.2. Φορείς οργάνωσης προγραμμάτων δια βίου μάθησης

Στην συνέχεια ζητήθηκε από τους /τις συμμετέχοντες /ουσες να αναφέρουν ποιον φορέα θεωρούν κατάλληλο για την οργάνωση προγραμμάτων δια βίου μάθησης. Η ερώτηση ήταν

κλειστή δίνοντας την δυνατότητα επιλογής φορέα μέσα από έναν συγκεκριμένο κατάλογο. Οι συμμετέχοντες/ουσες είχαν και την δυνατότητα ανοιχτής απάντησης, δηλαδή να αναφέρουν άλλον ή άλλους φορέα /ρείς, δεν υπήρχε όριο στον αριθμό των απαντήσεων. Για την σύνταξη του καταλόγου με φορείς που υλοποιούν προγράμματα δια βίου μάθησης και απευθύνονται σε απόφοιτους δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανατρέξαμε στο Νόμο 3369/2005 «Συστηματοποίηση της δια βίου μάθησης» και στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης 2007-2013» και καταλήξαμε στον εξής κατάλογο :

- Το Ε.Α.Π.
- Τα Ιδρύματα Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης
- Οι Τριτοβάθμιες Συνδικαλιστικές Οργανώσεις
- Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης και Τοπικής Αυτοδιοίκησης
- Ιδιωτικός Εκπαιδευτικός Τομέας

Η σειρά των φορέων στον Οδηγό Συνέντευξης ήταν τυχαία και είχαν δικαίωμα για πολλαπλές τεκμηριωμένες απαντήσεις ο κατάλογος κάλυψε τους ερωτώμενους και δεν λάβαμε προτάσεις εκτός αυτού. Κατά την διάρκεια των συνεντεύξεων ζητήθηκε μια φορά διευκρίνηση γιατί το Ε.Α.Π. είναι σε άλλη κατηγορία από τα ΑΕΙ και η απάντηση μας ήταν γιατί είναι Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα και συγκεκριμένα το 22ο σήμερα Ελληνικό Α.Ε.Ι., διαφοροποιείται όμως ως προς τον τρόπο εισαγωγής των φοιτητών/τριων, τον τρόπο διδασκαλίας και εξέτασης, είναι ένα ανοικτό σύστημα εκπαίδευσης. Η διαφοροποίηση αυτή έχει να κάνει με την δια βίου μάθηση και την ίδρυση του Ε.Α.Π. ([N.2552/97](#)) που ήταν η απάντηση της ανώτατης εκπαίδευσης στις σύγχρονες εξελίξεις στην οικονομία, στις κοινωνικές δομές και στην τεχνολογία που ευνοούν την ανάπτυξη ανοικτών συστημάτων εκπαίδευσης. Το Ε.Α.Π. διαφοροποιείται από τους άλλους φορείς δια βίου μάθησης και με βάση το νομοθετικό πλαίσιο.

Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων επέλεξε ως αρμόδιους φορείς τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, και το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο τεκμηριώνοντας την απάντηση τους ως εξής : *Τα Α.Ε.Ι. και το Ε.Α.Π. έχουν καλύτερη οργάνωση παρέχουν ποιοτικά καλύτερη γνώση και διδασκαλία*

Από τους συμμετέχοντες που είχαν επιλέξει τα ΑΕΙ και το Ε.Α.Π. ως αρμόδιους φορείς ένας πρόσθεσε και τις Συνδικαλιστικές Οργανώσεις υποστηρίζοντας ότι « *έχουν ειδικευμένη θεώρηση και αρκετή γνώση του αντικειμένου και άρα θα μπορούσαν να προσφέρουν προγράμματα που άπτονται του αντικειμένου τους*» (ΚΣ3).

Ένας μόνο Ακαδημαϊκός Υπεύθυνος υποστήριξε την άποψη « ότι όλοι οι αναφερόμενοι φορείς είναι κατάλληλοι να δραστηριοποιηθούν ως φορείς προγραμμάτων δια βίου μάθησης γιατί υπάρχει ευρεία ανάγκη στην ελληνική κοινωνία όμως η εύρυθμη λειτουργία τους πρέπει να καθοδηγείται και να ελέγχεται από συγκεκριμένο νομικό πλαίσιο» (ΚΣ2).

Διαπιστώνουμε ότι η πλειοψηφία των συμμετεχόντων θεωρεί τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά ιδρύματα ως τον αρμοδιότερο φορέα παροχής δια βίου μάθησης σε απόφοιτους δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευση, τεκμηριώνοντας την επιλογή τους βασιζόμενη στο «ακαδημαϊκό κύρος της παρεχόμενης γνώσης και διδασκαλίας άλλα και στην διοικητική υποδομή των ιδρυμάτων».

Οι στόχοι της δια βίου μάθησης για τους ακαδημαϊκούς δασκάλους συνδέονται με ακαδημαϊκά κριτήρια γνώσης και διδασκαλίας αλλά και διοικητικής υποστήριξης, το πανεπιστήμιο ως φορέας δια βίου μάθησης μπορεί και πρέπει να παρέχει υψηλό επίπεδο επιμόρφωσης. «Το πανεπιστήμιο παρέχοντας προγράμματα δια βίου μάθησης αναβαθμίζει τον ρόλο της δια βίου μάθησης τονίζοντας το ακαδημαϊκό στοιχείο και όχι το επαγγελματικό» (ΚΣ4), «Ακόμα και συνάδελφοι που υποστηρίζουν ότι η παροχή προγραμμάτων δια βίου μάθησης είναι δευτερευούσης σημαίας για το πανεπιστήμιο, δέχονται όμως την συμβολή του πανεπιστημίου στην ακαδημαϊκή αναβάθμιση των προγραμμάτων δια βίου μάθησης» (ΚΣ7), Τα μέλη ΔΕΠ οφείλουν να ανταποκριθούν στο νέο ρόλο του Πανεπιστημίου γιατί έχουν τα απαιτούμενα προσόντα γι' αυτό» (ΚΣ6)

Το σύνολο των απαντήσεων επιβεβαιώνει την διαγραφόμενη τάση στην σχετική βιβλιογραφία ότι ανάμεσα στους φορείς δια βίου μάθησης το Πανεπιστήμιο διαθέτει χαρακτηριστικά που λειτουργούν ως πλεονέκτημα για την ανάπτυξη της δια βίου μάθησης. Αξίζει, να σημειωθεί ότι από τις δύο προηγούμενες τοποθετήσεις των συμμετεχόντων προκύπτει ότι όσοι αποδίδουν μεγαλύτερη σημασία στη δια βίου μάθηση είναι και πιο θετικοί ως προς την λειτουργία του πανεπιστημίου ως φορέα δια βίου μάθησης.

4.3.3. Το πανεπιστήμιο ως φορέας δια βίου μάθησης .

- **Ποιος κατά την γνώμη σας είναι ο ρόλος του πανεπιστημίου στην σημερινή εποχή**

Η ερώτηση έχει σκοπό να σκιαγραφήσει τις απόψεις των ακαδημαϊκών για το ρόλο του πανεπιστημίου στην σύγχρονη εποχή και τις νέες συνθήκες που μεταβάλουν συνεχώς τα

κοινωνικά δεδομένα. Όλοι οι συμμετέχοντες επισήμαναν ότι η αποστολή του πανεπιστημίου στο πέρασμα των χρόνων παραμένει η παραγωγή και διάδοση της γνώσης, η διδασκαλία και η έρευνα, επισημαίνοντας όμως ως καινούργιο στοιχείο την σύνδεση με την κοινωνία. Το πανεπιστήμιο ως αναπόσπαστος θεσμός ενός ζωντανού και εξελισσόμενου οργανισμού όπως είναι η κοινωνία οφείλει να επαναπροσδιορίζει τις λειτουργίες του υπηρετώντας πάντα την παραγωγή και τη διάδοση της γνώσης. Ενδεικτικά διατύπωσαν τις απόψεις « Ο ρόλος του πανεπιστημίου δεν έχει αλλάξει πάντα είναι η παραγωγή νέας γνώσης και η διάδοση της γνώσης. Η παιδεία των νέων ανθρώπων και γενικά η παιδεία της χώρας , «Ο ρόλος του πανεπιστημίου είναι να προχωράει την επιστήμη παρακάτω και να βοηθάει τις κοινωνίες να ωριμάζουν πολιτικά και κοινωνικά» (ΚΣ2) και συνεχίζει «Ο ρόλος του πανεπιστημίου πρέπει να είναι η καλλιέργεια της επιστήμης με τρόπο που θα ανταποκρίνεται άμεσα και θα υπηρετεί την ελληνική κοινωνία.. θα την στηρίζει είτε διοχετεύοντας επικυρωποιημένη γνώση, είτε δίνοντας καλά καταρτισμένα στελέχη, είτε συμμετέχοντας στα κοινωνικά προβλήματα και τους κοινωνικούς προβληματισμούς. Ο χώρος του πανεπιστημίου δεν θα πρέπει να είναι μόνο θεωρητικός αλλά και να έχει και πρακτικότητα (ΚΣ2).

Ένας ερωτώμενος απάντησε λέγοντας ότι ο ρόλος του πανεπιστημίου σήμερα πρέπει είναι αυτό ο οποίος περιγράφεται στον Νόμο 4485/ 2017 και συγκεκριμένα στο Άρθρο 4 Αποστολή των Α.Ε.Ι. ζητώντας να το καταγράψουμε αναλυτικά.

Άρθρο 1. Τα Α.Ε.Ι. έχουν ως αποστολή: **α)** να παράγουν και να μεταδίδουν τη γνώση με την έρευνα και τη διδασκαλία, να προετοιμάζουν τους φοιτητές για την εφαρμογή της και να καλλιεργούν τις τέχνες και τον πολιτισμό, **β)** να συμβάλουν στη διά βίου μάθηση με σύγχρονες μεθόδους διδασκαλίας, περιλαμβανομένης και της διδασκαλίας από απόσταση σύμφωνα με τα διεθνώς αναγνωρισμένα κριτήρια **γ)** να αναπτύσσουν την κριτική ικανότητα και τις δεξιότητες των φοιτητών, να διαμορφώνουν τις απαραίτητες συνθήκες για την ανάδειξη νέων ερευνητών και να παρέχουν τις απαραίτητες γνώσεις και εφόδια στους αποφοίτους τους για την επιστημονική και επαγγελματική τους σταδιοδρομία, **δ)** να ανταποκρίνονται στις αναπτυξιακές ανάγκες της χώρας, να προωθούν τη διάχυση της γνώσης και την ανάπτυξη των τεχνών, την αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της έρευνας, καθώς και την καινοτομία, με προσήλωση στις αρχές της επιστημονικής δεοντολογίας, της βιώσιμης ανάπτυξης και της κοινωνικής συνοχής, καθώς και να συμβάλουν στο εθνικό σχέδιο για την παραγωγική ανασυγκρότηση της χώρας στην κατεύθυνση της αειφορίας, **ε)** να προωθούν τη συνεργασία με άλλα εκπαιδευτικά Ιδρύματα και ερευνητικούς φορείς στην ημεδαπή και στην αλλοδαπή, την αποτελεσματική κινητικότητα του εκπαιδευτικού προσωπικού, των φοιτητών και των αποφοίτων τους,

συμμετέχοντας στην ευρωπαϊκή και στη διεθνή ακαδημαϊκή κοινότητα, **στ)** να συμβάλουν στη διαμόρφωση υπεύθυνων πολιτών, ικανών να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις όλων των πεδίων των ανθρώπινων δραστηριοτήτων με επιστημονική, επαγγελματική και πολιτιστική επάρκεια και υπευθυνότητα και με σεβασμό στις αξίες της κοινωνικής δικαιοσύνης, της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της κοινωνικής αλληλεγγύης, της ειρήνης και της ισότητας, **ζ)** να αναπτύσσουν κοινούς, ανοικτούς πόρους στην εκπαίδευση, την έρευνα, την τεχνολογία και τον πολιτισμό (ΚΣ3).

Σύμφωνα με τις απαντήσεις ο ρόλος του πανεπιστημίου στην σημερινή εποχή δεν έχει μεταβληθεί οι λειτουργίες του όμως επαναπροσδιορίστηκαν συνδέοντάς το περισσότερο με την κοινωνία. Οι απαντήσεις σε αυτή την ερώτηση μας δίνουν στοιχεία που συνδέονται με την επόμενη ερώτηση με την οποία κρίθηκε σκόπιμο να διερευνηθεί η άποψη των ακαδημαϊκών δασκάλων για τη σχέση του ελληνικού πανεπιστημίου με την κοινωνία και την αγορά εργασίας.

4.3.4 Ποια η γνώμη σας για τη σχέση του ελληνικού πανεπιστημίου με την κοινωνία και την αγορά εργασίας

Η ερώτηση είχε σκοπό να καταγράψει την άποψη των ερωτηθέντων για την σχέση του ελληνικού πανεπιστημίου με την κοινωνία και την αγορά εργασίας στο πλαίσιο των σύγχρονων προκλήσεων που διαμορφώνουν η παγκοσμιοποίηση και η κοινωνία της γνώσης. Όπως προκύπτει από τις απαντήσεις και οι επτά θεωρούν ότι το ελληνικό πανεπιστήμιο πρέπει να ενισχύσει τον κοινωνικό του ρόλο τονίζοντας ότι χρέος και ρόλος του πανεπιστημίου είναι η σύνδεση με την κοινωνία.

Τεκμηριώνουν την θέση τους οι συμμετέχοντες λέγοντας : « Η υψηλή ακαδημαϊκή έρευνα και διδασκαλία που χαρακτηρίζει το ελληνικό πανεπιστήμιο δεν αντιβαίνει με τον ρόλο του στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη»(ΚΣ2), «Το πανεπιστήμιο πρέπει να ακολουθεί τον ακαδημαϊκό του δρόμο αλλά επίσης να βοηθάει στην άνοδο της κοινωνίας» (ΚΣ4), «είναι χρέος του πανεπιστημίου συνδεθεί με την ελληνική κοινωνία γιατί αυτή το χρηματοδοτεί» (ΚΣ5), «η γνώση του πανεπιστημίου πρέπει να βγει προς τα έξω»(ΚΣ6), «το ελληνικό πανεπιστήμιο πρέπει να βγει στην κοινωνία, πρέπει να χαρακτηρίζεται από περισσότερη εξωστρέφεια (ΚΣ7).

Στην πλειοψηφία τους διατύπωσαν προτάσεις σύνδεσης με την κοινωνία μέσω συγκεκριμένων δράσεων πέρα της δια βίου μάθησης, όπως δωρεάν κατάρτιση σε συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες π.χ. άνεργοι, μετανάστες.

Στο δεύτερο σκέλος της ερώτησης που έχει να κάνει με την σύνδεση πανεπιστημίου και αγορά εργασίας διατυπώθηκαν προβληματισμοί και δισταγμοί. Όλοι οι ερωτώμενοι συμφώνησαν στο ότι η αγορά εργασίας έχει δυο σκέλη που αφορούν το πανεπιστήμιο. Το ένα έχει να κάνει με την συνεργασία-χρηματοδότηση προγραμμάτων που υλοποιούνται από το πανεπιστήμιο άλλα χρηματοδοτούνται από ιδιωτικούς φορείς και το άλλο σχετίζεται με την κάλυψη των αναγκών της αγοράς εργασίας με εξειδικευμένα προγράμματα. Πιο συγκεκριμένα όλοι οι συμμετέχοντες /ουσές συμφώνησαν στην στενότερη συνεργασία του πανεπιστημίου με την αγορά εργασίας με την δημιουργία εξειδικευμένων προγραμμάτων, λαμβάνοντας υπόψη του τις τρέχουσες ανάγκες στην αγορά εργασίας κάτι που είδη πραγματοποιείτε με τα προγράμματα δια βίου μάθησης, διαφώνησαν όμως ως προς την χρηματοδότηση του πανεπιστημίου από την αγορά εργασίας. Ένα μικρό ποσοστό των ερωτώμενων δύο από τις επτά απαντήσεις συμφώνησε στην δημιουργία συνεργασιών πανεπιστημίου και ως προς τις δύο διαστάσεις της αγοράς εργασίας. Θα αναφέρουμε ενδεικτικά κάποιες απαντήσεις : *«Ο ακαδημαϊκός χαρακτήρας του πανεπιστημίου δεν μειώνεται όταν προσφέρει προγράμματα προσαρμοσμένα στην αγορά εργασίας αλλά όταν χρηματοδοτείται από την με την αγορά εργασίας γιατί έχει τις γνώσεις αλλά και τα μέσα» (ΚΣ4)*

Δύο από τους ερωτώμενους αφού τοποθετήθηκαν στα πλαίσια της ερώτησης εξέφρασαν και τις ακόλουθες σκέψεις: *«Το ελληνικό πανεπιστήμιο προσπαθεί να βρεθεί κοντά στην αγορά εργασίας και τις ανάγκες της άλλα ταυτόχρονα απομακρύνεται από τα κοινωνικά και πολιτικά προβλήματα της κοινωνίας που το περιβάλλει. Σε σχέση όμως με αυτό που θα μπορούσαμε να ονομάζουμε Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο είναι πιο κοινωνικοποιημένο και πολιτικοποιημένο τα Ευρωπαϊκά πανεπιστήμια είναι πιο αποστασιοποιημένα από την κοινωνική πραγματικότητα» (ΚΣ1, «Υπάρχουν πολλά επίπεδα σε αυτό που ονομάζουμε ελληνικό πανεπιστήμιο, υπάρχουν πολλών επιπέδων πανεπιστημιακά εκπαιδευτικά ιδρύματα το να είναι κάποιος καθηγητής δεν σημαίνει ότι είναι (ΚΣ2)*

- **Πιστεύετε ότι το Πανεπιστήμιο εκτός από τον παραδοσιακό του ρόλο θα ήταν καλό να δείξει μια μεγαλύτερη εξωστρέφεια προς την κοινωνία και να συνεργαστεί με άλλους φορείς, π.χ. επιμελητήρια, επαγγελματικές ενώσεις, επιχειρήσεις στην οργάνωση προγραμμάτων Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης.**

Η ερώτηση είχε ως στόχο να τοποθετηθούν οι συμμετέχοντες/ουσες σε σχέση με την εξωστρέφεια του πανεπιστημίου και πιο συγκεκριμένα για την συνεργασία του με άλλους φορείς για την οργάνωση προγραμμάτων συνεχιζόμενης εκπαίδευσης και δια βίου μάθησης

Η πλειοψηφία ορίζει την εξωστρέφεια ως άνοιγμα του πανεπιστημίου στην κοινωνία προσφέροντας τις γνώσεις του σε τομείς έρευνας, τεχνολογίας, επιτευγμάτων και στήριξης του κοινωνικού ιστού. Οι πέντε από τους επτά συμμετέχοντες/ουσες υποστηρίζει ότι η κοινωνία αποκομίζει περισσότερα οφέλη από την εξωστρέφεια του πανεπιστημίου απ' ότι το πανεπιστήμιο ενώ οι δύο πιστεύουν ότι η εξωστρέφεια του πανεπιστημίου ωφελεί και το ίδιο και την κοινωνία. Σε σχέση με την συνεργασία με άλλους φορείς το σύνολο των απαντήσεων ήταν θετικό (ναι στην συνεργασία με άλλους φορείς) αλλά να πραγματοποιείται μέσα σε ένα θεσμικό πλαίσιο με ακαδημαϊκά κριτήρια. Ενδεικτικές απαντήσεις είναι : *«εξωστρέφεια είναι θέμα ανταποδοτικότητας και όχι επικοινωνίας. Εξωστρέφεια για μένα είναι η πραγματική ενασχόληση του πανεπιστημίου με θέματα της κοινωνίας, στήριξης του κοινωνικού ιστού και της κοινωνικής δομής στα πλαίσια αυτά μπορεί να υπάρχει συνεργασία με άλλους φορείς με σκοπό να δοθεί ένας ποιος εφαρμοσμένος χαρακτήρας σε ένα θεωρητικό μοντέλο»*(ΚΣ4), *«Απόλυτα πιστεύω ότι το πανεπιστήμιο πρέπει να συνεργαστεί και με άλλους φορείς, επιμελητήρια, επαγγελματικές ενώσεις επιχειρήσεις στην οργάνωση δια βίου μάθησης. Γιατί πρέπει να παρέχει γνώση η οποία να είναι εφαρμοσμένη αλλά και να φέρει τους φοιτητές /τριες σε επαφή με τον χώρο εργασίας ώστε όταν τελειώνουν τις σπουδές τους να έχουν μια ολοκληρωμένη γνώση {εννοεί την πρακτική άσκηση}*»(ΚΣ3), *«Η εξωστρέφεια του πανεπιστημίου καθορίζεται από τον νόμο της προσφοράς και της ζήτησης»*(ΚΣ7), *«Η εξωστρέφεια του πανεπιστημίου να καθορίζεται από επιστημονικά κριτήρια και όχι οικονομικά, δηλαδή η συνεργασία με άλλους φορείς να πραγματοποιείται στην βάση της διάδοσης της γνώσης»*(ΚΣ5)&(ΚΣ6), *«στα ξένα πανεπιστήμια η εξωστρέφεια είναι στοιχείο της κουλτούρας τους, το ελληνικό πανεπιστήμιο λειτουργούσε κλειστά, προστατευμένα, τα τελευταία χρόνια έχουμε δείγματα εξωστρέφειάς του και η συνεργασία με φορείς για την οργάνωση προγραμμάτων δια βίου μάθησης θα το βοηθήσει»*. (ΚΣ2)

- **Ανταποκρίνεται το πανεπιστήμιο στον ρόλο του ως φορέα Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης**

Ένας από τους βασικούς στόχους της έρευνας ήταν να διερευνηθεί ο ρόλος του ελληνικού πανεπιστημίου ως φορέα συνεχιζόμενης εκπαίδευσης και δια βίου μάθησης καθώς και η σχέση του με την ελληνική κοινωνία. Τις απόψεις σε σχέση με την ελληνική κοινωνία και την αγορά εργασίας τις παρουσιάσαμε στις δύο προηγούμενες ερωτήσεις αυτής της θεματικής, σε αυτή και την επόμενη ερώτηση θα παρουσιάσουμε τις απόψεις για τον ρόλο του πανεπιστημίου ως φορέα δια βίου μάθησης. Οι ερωτήσεις ήταν ανοικτές και είχαμε τις εξής απαντήσεις. Στην ερώτηση αν το πανεπιστήμιο ανταποκρίνεται στον ρόλο του ως φορέας δια

βίου μάθησης :**Τέσσερις** συμμετέχοντες/ουσες υποστήριξαν « ότι το *Ε.Α.Π.* ανταποκρίνεται πλήρως στον ρόλο του ως φορέα δια βίου μάθησης τα υπόλοιπα *Α.Ε.Ι.* είναι ακόμα πίσω ». **Τρεις** «ότι ο ρόλος του πανεπιστημίου ως φορέα συνεχιζόμενης εκπαίδευσης και δια βίου μάθησης ήρθε ως απάντηση στην κοινωνική απαίτηση το πανεπιστήμιο πήρε το μήνυμα της κοινωνικής επιταγής και ανταποκρίθηκε με την δημιουργία δομών όπως το *Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ.* που βρίσκεται σε διαδικασία εξέλιξης σε όλα τα *ΑΕΙ*, η ανταπόκριση δεν έχει ολοκληρωθεί τον τελευταίο καιρό γίνεται μια ποιο οργανωμένη προσπάθεια από τα πανεπιστήμια αλλά υπάρχουν περιθώρια» (ΚΣ4)

«*Η έλλειψη διοικητικού προσωπικού και μελών Δ.Ε.Π. επηρεάζει αυτόν τον ρόλο των πανεπιστημίων*»(ΚΣ2)

«*Η κοινωνική επιταγή συνδυάστηκε και με τη ευρωπαϊκή επιταγή που εντάχθηκε στον νόμο πλαίσιο λειτουργίας του πανεπιστημίου και οι δύο επιταγές λειτούργησαν αλληλοδραστικά και οδήγησαν στον νέο ρόλο του*» (ΚΣ3)

- **Η λειτουργία του πανεπιστημίου ως φορέα δια βίου μάθησης μπορεί να επηρεάσει την λειτουργία του πανεπιστημίου**

Ζητήσαμε την άποψη των Ακαδημαϊκών Υπευθύνων αναφορικά με τη δραστηριοποίηση του Πανεπιστημίου στο τομέα της δια βίου μάθησης και κατά πόσο αυτή επηρεάζει την λειτουργία του. Για το σύνολο των ερωτηθέντων η λειτουργία του πανεπιστημίου είναι η διδασκαλία και η έρευνα, ο τομέας της δια βίου μάθησης εντάσσεται στην διδασκαλία και αυτή η εξέλιξη θεωρείται από όλους/λες αποδεκτή και αναπόσπαστο κομμάτι ενός ζωντανού οργανισμού όπως το Πανεπιστήμιο.

Το σύνολο των απαντήσεων θεωρούσαν θετικές τις επιπτώσεις του ανοίγματος πανεπιστημίου στην. Συγκεκριμένα η πλειοψηφία απάντησε ότι το πανεπιστήμιο έχει επηρεαστεί θετικά από την λειτουργία του ως φορέα δια βίου μάθησης θα παραθέσουμε όλες τις απαντήσεις για υπάρχει ολοκληρωμένη εικόνα : «*Δεν την επηρεάζει και αν υπήρχε περίπτωση επηρεασμού αυτή θα ήταν μόνο θετικά*»(ΚΣ7)&(ΚΣ1)

«*Η λειτουργία του πανεπιστημίου υποστηρίζεται θετικά από την λειτουργία του ως φορέας δια βίου μάθησης μέσω του ανοίγματος στην κοινωνία και της αλληλόδρασης του εκπαιδευτή με τον εκπαιδευόμενο, εμένα προσωπικά μου έχει δημιουργήσει ερωτήματα και επιστημονικούς προβληματισμούς για να μπορέσω να πάω λίγο πιο βαθιά στο γνωστικό μου αντικείμενα και αυτό μετά να το μεταφέρω στους προπτυχιακούς μου φοιτητές /τριες*» (ΚΣ4)& (ΚΣ2)&(ΚΣ6).

«Μέσα από τα προγράμματα δια βίου μάθησης το πανεπιστήμιο αναβαθμίζει τον ρόλο του και στηρίζει την διάχυση της γνώσης. Μόνο θετικά μπορεί να επηρεάσει την λειτουργία του» (ΚΣ3).

«Αυτή η σχέση μεταξύ διδασκόμενου και διδάσκοντα επηρεάζει θετικά τον διδάσκοντα και αυτό μεταφέρεται και στο προπτυχιακό επίπεδο, τα προγράμματα δια βίου μάθησης δίνουν την δυνατότητα στο πανεπιστήμιο να έρθει σε επαφή με νέο εκπαιδευτικό κοινό»(ΚΣ2).

Λαμβάνοντας υπόψη τους την δικιά τους εμπειρία τέσσερις συμμετέχοντες στην διάρκεια της συζήτησης τόνισαν τα οφέλη που αποκομίζουν ως διδάσκοντες στα συγκεκριμένα προγράμματα κυρίως όταν η ηλικία των εκπαιδευομένων είναι άνω των 25 ετών από την δημιουργία ερεθισμάτων και εμπλουτισμού του διδακτικού τους έργου. Η ανατροφοδότηση που λαμβάνει ο/η διδάσκων /ουσα σε προγράμματα δια βίου μάθησης επιδρά θετικά στο έργο τους ως μέλη Δ.Ε.Π. άρα επηρεάζει θετικά και την συνολική λειτουργία του πανεπιστημίου κυρίως στο διδακτικό και ερευνητικό έργο.

Αξίζει να αναφερθεί ότι στα πλαίσια της συζήτησης εκφράστηκε ο προβληματισμός για την ενασχόληση κάποιων μελών Δ.Ε.Π. με γνώμονα μόνο το προσωπικό οικονομικό κέρδος. Επίσης αναφέρθηκε η επιβάρυνση διοικητικής εργασίας των Ακαδημαϊκών Υπευθύνων λόγω έλλειψης διοικητικού προσωπικού. Συγκεκριμένα υπήρξε μια απάντηση ότι *«η λειτουργία του πανεπιστημίου επηρεάζεται καθοριστικά γιατί με γνώμονα το κέρδος τα μέλη ΔΕΠ στρέφονται στα προγράμματα δια βίου μάθησης στερώντας ανθρώπινο δυναμικό από τα προπτυχιακά προγράμματα »(ΚΣ7)* και ότι *«Αρνητικά επηρεάζεται η λειτουργία του πανεπιστημίου ως φορέας δια βίου μάθησης γιατί δεν υπάρχει αρκετό διοικητικό προσωπικό να κάνει αυτή την δουλειά αλλά και περισσότερα διαθέσιμα μέλη ΔΕΠ.» (ΚΣ1)*

- **Η Συνεχιζόμενη Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση ως πηγή εσόδων του Πανεπιστημίου**

Η λειτουργία και η αποτελεσματικότητα του φορέα Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης εξαρτάται από την ακαδημαϊκή και διοικητική του στελέχωση αλλά και από τις δυνατότητες χρηματοδότησης του.

Οι συμμετέχοντες/ουσες στην έρευνα υποστήριξαν ότι τα προγράμματα Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης μπορούν να είναι πηγή εσόδων για το Πανεπιστήμιο όχι όμως αυτοσκοπός. Πρέπει να σημειωθεί ότι η συγκεκριμένη ερώτηση δημιούργησε ένα προβληματισμό που είχε να κάνει περισσότερο με το νομικό /θεσμικό πλαίσιο καταβολής και διαχείρισης των διδάκτρων παρά με την καταβολή των διδάκτρων. Οι απαντήσεις που πήραμε σε αυτή την ερώτηση είναι οι εξής: *«Τα έσοδα δεν είναι το ζητούμενο για το*

πανεπιστήμιο, η δια βίου μάθηση είναι πλέον πραγματικότητα και το πανεπιστήμιο πρέπει να συμβάλλει στην επίτευξη μιας «νέας ισορροπίας» ανάμεσα σε υπαρκτές και πραγματικές ανάγκες για την εκπαίδευση» (ΚΣ7), «Δεν παρέχουμε προγράμματα δια βίου μάθησης με σκοπό το κέρδος αλλά με κριτήριο τις ανάγκες της κοινωνίας, της ομάδας στόχου και την εκπαιδευτική ποιότητα εάν υπάρχουν έσοδα κάτω από αυτές τις συνθήκες δεν υπάρχει πρόβλημα, θέμα υπάρχει όταν το πανεπιστήμιο λειτουργεί ως επιχείρηση» (ΚΣ2), «τα προγράμματα δια βίου μάθησης μπορεί να είναι πηγή εσόδων όχι όμως κερδοσκοπικές δραστηριότητες»(ΚΣ4),(ΚΣ3)

- **Σύνδεση του Πανεπιστημίου με την ελληνική κοινωνία και την αγορά εργασίας**

Η ερώτηση ήταν ανοιχτή και είχε σαν στόχο να εκμαιεύσει αιτιολογημένες προτάσεις και τρόπους σύνδεσης του πανεπιστημίου με την ελληνική κοινωνία και την αγορά εργασίας. Όλοι οι συμμετέχοντες/ουσες πιστεύουν ότι το πανεπιστήμιο πρέπει να συνδεθεί με την ελληνική κοινωνία και την αγορά εργασίας.

Οι απαντήσεις που πήραμε ως αιτιολόγηση είναι : «αυτή την σύνδεση την έχουν ανάγκη οι συμμετέχοντες δηλαδή και η κοινωνία και το πανεπιστήμιο», «η σύνδεση του πανεπιστημίου με την κοινωνία και την αγορά εργασίας είναι το μέλλον της εκπαίδευσης», «Η σύνδεση του πανεπιστημίου με την ελληνική κοινωνία και την αγορά εργασίας ενισχύει τον θεσμικό του ρόλο», «Η διασύνδεση είναι υποχρέωση των πανεπιστημίων και πρέπει να γίνει με όρους σοβαρότητας, η σοβαρότητα έχει να κάνει με τον τρόπο οργάνωσης των προγραμμάτων όχι προγράμματα που ολοκληρώνονται σε δύο Σάββατα με την δικαιολογία ότι είναι προς όφελος των εργαζομένων», «Τα ίδια τα πανεπιστήμια να εννοούν την σύνδεση ως τρόπο επικοινωνίας των ίδιων με την κοινωνία ως τοποθέτηση, προβληματισμό ως παρουσία γιατί αυτός είναι ο ρόλος τους»,

Ως τρόπος σύνδεσης του πανεπιστημίου γενικά και πιο ειδικά του Ε.Κ.Π.Α. με την κοινωνία , η πλειοψηφία προτείνει τα προγράμματα συνεχιζόμενης εκπαίδευσης και δια βίου μάθησης αλλά έχουμε και την πρόταση από δύο εκπροσώπους των ανθρωπιστικών σπουδών για την οργάνωση προγραμμάτων αντιστοίχισης και αναφοράς από τμήματα των πανεπιστημίων αρμόδια για διάφορες επαγγελματικές ομάδες. Ένας ερωτώμενος (ΚΣ1) ανέφερε ότι η οργάνωση και λειτουργία της *Ακαδημία Πλάτωνος* από το ΕΚΠΑ ήταν μια σοβαρή προσπάθεια σύνδεσης του πανεπιστημίου με την κοινωνία. Η δράση *Ακαδημία Πλάτωνος*⁸⁴ διοργανώθηκε από το ΕΚΠΑ και υλοποιήθηκε στα πλαίσια του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση

και Δια Βίου Μάθηση» που συγχρηματοδοτούνταν από την Ευρωπαϊκή Ένωση και Εθνικούς πόρους(ΕΣΠΑ 2007-2013). Τα Εκπαιδευτικά Προγράμματα που παρείχε το ΕΚΠΑ στα πλαίσια της δράσης ήταν δωρεάν, απευθύνονται σε απόφοιτους Ανώτατης Εκπαίδευσης και σε Ενήλικους Πολίτες με στόχο την συμπλήρωση των γνώσεων, την ανάπτυξη των δεξιοτήτων και την καλλιέργεια της ιδιότητας του πολίτη.

4. 3.5. Η λειτουργία του Κέντρου Επιμόρφωσης και Δια Βίου Μάθησης του Ε.Κ.Π.Α. ως φορέα δια βίου μάθησης.

Σε αυτή την θεματική ενότητα μας απασχόλησε η λειτουργία του Κέντρου Επιμόρφωσης και Δια Βίου μάθησης του Ε.Κ.Π.Α, οι δύο πρώτες ερωτήσεις σχετίζονται με την μέθοδο υλοποίησης των προγραμμάτων δια βίου μάθησης.

- **Προγράμματα Δια Βίου Μάθησης με μέθοδο Ανοικτής και εξ Αποστάσεως Ηλεκτρονική μάθηση**

Η ερώτηση έχει σαν στόχο την καταγραφή της γνώμης των συμμετεχόντων /ουσων για την μέθοδο της Ανοικτής και εξ Αποστάσεως Ηλεκτρονικής Μάθησης. Η πλειοψηφία απάντησε ότι η Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι «*το μέλλον της εκπαίδευσης*». Όλοι /ες υποστήριξαν ότι τα προγράμματα που απευθύνονται σε ενήλικες πρέπει να υλοποιούνται στηριζόμενα στις αρχές της Ανοικτής Εκπαίδευσης και της Εκπαίδευσης Ενηλίκων.

Οι συμμετέχοντες /ουσες στα πλαίσια της συζήτησης αναφέρθηκαν στο σημαντικό ρόλο που διαδραματίζει το εκπαιδευτικό υλικό συγκεκριμένα ειπώθηκε : «*Στην ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση εκτός από τον εκπαιδευτή και τον εκπαιδευόμενο έχουμε και το εκπαιδευτικό υλικό το οποίο ανατροφοδοτεί αυτή την σχέση και λαμβάνει σημαντικό ρόλο στην μεθοδολογία*» (ΚΣ6)

- **Ποια είναι η γνώμη σας για την μεθοδολογία υλοποίησης των προγραμμάτων του Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ. του Ε.Κ.Π.Α.**

Ένας από τους στόχους της έρευνας ήταν να καταγράψουμε την εκπαιδευτική μεθοδολογία που εφαρμόζεται στα προγράμματα δια βίου μάθησης του Κ.Ε.ΔΙ.Β.Μ. του Ε.Κ.Π.Α.. Η καταγραφή πραγματοποιήθηκε με την μελέτη των οδηγιών σπουδών των προγραμμάτων, η συγκεκριμένη ερώτηση έχει διπλό στόχο και την αναφορά στην μέθοδο αλλά και την κριτική τοποθέτηση των άμεσα εμπλεκόμενων σε σχέση με αυτή. Η πλειοψηφία υποστήριξε ως μεθοδολογία υλοποίησης των προγραμμάτων ένα Μικτό σύστημα που θα συνδυάζει εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και δια ζώσης εκπαίδευση. Η συγγραφή της εργασίας να είναι

υποχρεωτική και να υπάρχει συνεχής επικαιροποίηση του εκπαιδευτικού υλικού και των εξετάσεων. Παραθέτουμε ενδεικτικές απαντήσεις : «Πιστεύω ότι η μεθοδολογία των προγραμμάτων θα πρέπει να στηριχθεί σε ένα μεικτό σύστημα με συνδυασμό εξ αποστάσεως εκπαίδευση και δια ζώσης. Το σύστημα αυτό θα ευνοήσει και τους εκπαιδευτές και τους εκπαιδευόμενους γιατί θα υπάρχει αλληλόδραση οι ρόλοι θα εναλλάσσονται και ο εκπαιδευτής γίνεται εκπαιδευόμενος και ο εκπαιδευόμενος εκπαιδευτής» (ΚΣ5).

«Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι μια μέθοδος που στηρίζει κυρίως αυτούς που βρίσκονται εκτός Αθηνών αλλά υπάρχουν και άλλοι μέθοδοι προσωπικά πιστεύω ότι ένα μεικτό σύστημα με δια ζώσης συναντήσεις θα ήταν ποιο αποτελεσματικό για όλους»(ΚΣ4),

«Δεν πιστεύω ότι τα προγράμματα δια βίου μάθησης με μέθοδο εξ αποστάσεως διδασκαλία θα πρέπει να αναπτυχθούν περισσότερο υπάρχει θέμα ποιότητας των προγραμμάτων»(ΚΣ6),

«Η ύπαρξη γραπτής εργασίας στο τέλος κάθε ενότητας πρέπει να είναι υποχρεωτική και να υπάρχει μια τουλάχιστον δια ζώσης συνάντηση σε κάθε ενότητα»(ΚΣ1) &(ΚΣ3),

«Θα μπορούσε να υπάρχουν (όπως υπάρχουν) προγράμματα διαφόρων επιπέδων 2μηνών,6 μηνών, ή 1 έτους οι εξετάσεις γίνονται ηλεκτρονικά και αυτό είναι ικανοποιητικό γιατί πιστεύω ότι κάποιος που κάνει ένα τέτοιο πρόγραμμα δεν θέλει να κοροϊδέψει πάει να μάθει ακόμα και αν στο σπίτι του βγάλει τα βιβλία και συμπληρώσει το τεστ και πάλι όφελος έχει»(ΚΣ2)

- **Η λειτουργία του Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ. μπορεί να επηρεάσει τη λειτουργία του ΕΚΠΑ**

Ζητήσαμε την γνώμη των ακαδημαϊκών δασκάλων του Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ. για το αν η λειτουργία του επηρεάζει την λειτουργία του Ε.Κ.Π.Α. Οι τοποθετήσεις που λάβαμε είχαν πολλά κοινά με αυτές στη ερώτηση 8.3.7., η λειτουργία του Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ. χαρακτηρίζεται θετική σε ατομικό επίπεδο αλλά και σε συλλογικό δηλαδή ως προς το Ε.Κ.Π.Α..

«Η λειτουργία του Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ. επιδρά θετικά στο Ε.Κ.Π.Α. όταν κριτήριο είναι η προαγωγή της επιστήμης και η γνώση. Η εξωστρέφεια του Ε.Κ.Π.Α. στην κοινωνία έχει εκφραστεί μέσω της λειτουργίας του Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ. . Αν το κριτήριο για την λειτουργία των προγραμμάτων είναι τα έσοδα δεν το γνωρίζω αλλά και πάλι η ύπαρξη των προγραμμάτων λειτουργεί θετικά ως προς το πανεπιστήμιο»(ΚΣ2)

«Θετικά σε επίπεδο της διασποράς της γνώσης στην βελτίωση του διδάσκαλου και του διδασκόμενου, στα οικονομικά μπορεί να έχει μια διοικητική βοήθεια με χρήματα του ίδιου του προγράμματος» (ΚΣ3) & (ΚΣ4)

«Η διάχυση της γνώσης και η εξωστρέφεια λειτουργούν θετικά» (ΚΣ5) & (ΚΣ7)

«Το αρνητικό είναι ότι μεγάλο μέρος της διοίκησης του Ε.Κ.Π.Α. διεκπεραιώνει αυτά τα προγράμματα με αποτέλεσμα να δημιουργείτε ένα διοικητικό βάρος ει βάρος άλλων λειτουργιών / ενεργειών του Ε.Κ.Π.Α.» (ΚΣ1)

- **Ποια είναι η άποψη σας για το επίπεδο των εκπαιδευομένων στα προγράμματα του Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ.**

Σε αυτό το σημείο θα θέλαμε να αναφέρουμε την έλλειψη επαρκών στοιχείων για το επίπεδο των εκπαιδευομένων στο Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ. λόγο άρνησης του φορέα να μας παρέχει πληροφορίες με αιτιολογία την προστασίας των προσωπικών δεδομένων. Θα καταγράψουμε τις γενικές πληροφορίες που λάβαμε από τους /τις συμμετέχοντες /ουσε στην έρευνα. Όλοι και όλες αναφέρθηκαν στο αρκετά υψηλό επίπεδο των εκπαιδευομένων το μεγαλύτερο ποσοστό των οποίων αποτελείται από πτυχιούχους και μεταπτυχιακούς φοιτητές/τριες.

Ενδεικτικές απαντήσεις : «Αρκετά υψηλό με πτυχίο και μεταπτυχιακό »(ΚΣ1) &(ΚΣ5)

«Λόγο του αντικειμένου του προγράμματος που ήταν πολύ στοχευόμενο (...) εξαιρετικό επίπεδο ανθρώπων οι οποίοι γνώριζαν και ήρθαν να επικαιροποιήσουν τις γνώσεις τους, ή δεν γνώριζαν και ήρθαν να μάθουν και αυτό που μάθαιναν την άλλη μέρα το πήγαίνα στην εκπαιδευτική τάξη άρα είχα ένα κοινό ειδημόνων και ταυτοποιημένων με το αντικείμενο» (ΚΣ4,

«Πολύ καλό επίπεδο το μεγαλύτερο ποσοστό με πτυχίο και 25% με απολυτήριο Λυκείου»(ΚΣ3)

«Πολύ καλό επίπεδο, φοιτητές και φοιτήτριες που ξέρουν τι θέλουν και έχουν και την κινητοποίηση που χρειάζεται για να προχωρήσουν και να μάθουν περισσότερα»(ΚΣ2)

- **Ποιοι είναι οι παράγοντες που ενθαρρύνουν ή αποτρέπουν τα μέλη Δ.Ε.Π. να δραστηριοποιηθούν κατά την γνώμη σας στην οργάνωση / διδασκαλία προγραμμάτων δια βίου μάθησης του Κ.Ε.ΒΙ.ΔΙ.Μ..**

Ένας από τους στόχους της έρευνας είναι η διερεύνηση του ρόλου κα της αντίληψης των ακαδημαϊκών δασκάλων σχετικά με την ιδιότητα τους και την συμμετοχή τους στην υλοποίηση των προγραμμάτων συνεχιζόμενης εκπαίδευσης και δια βίου μάθησης.

Η πλειοψηφία των Ακαδημαϊκών Υπευθύνων που συμμετείχαν στην έρευνα απάντησαν ότι κινητοποιείται από τον ρόλο τους ως δάσκαλοι για να συμμετέχουν στην υλοποίηση των προγραμμάτων, όπως αναφέρουν η διδασκαλία που απαιτείται στα προγράμματα

συνεχιζόμενης εκπαίδευσης και δια βίου μάθησης χαρακτηρίζεται από συστηματικότητα και αφοσίωση.

Όσοι/σες Ακαδημαϊκοί/κες Υπεύθυνοι έχουν εργασθεί στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο ή συμμετείχαν σε άλλα προγράμματα δια βίου μάθησης δηλώνουν ότι αυτή η θετική εμπειρία της προσφορά τους, ως υπηρεσία προς την κοινωνία αλλά και η επαγγελματική ικανοποίηση που άντλησαν από αυτήν ήταν λόγος δραστηριοποίησης στο Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ.. Η συγκεκριμένη διαπίστωση συμφωνεί με το ερευνητικό άρθρο του (Ross 1999) ότι η εμπειρία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης αυξάνει το ενδιαφέρον για παροχή εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, η γνώση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης ενισχύει την πίστη στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

Στα πλαίσια των συνεντεύξεων έγινε αναφορά στην συμμετοχή μελών Δ.Ε.Π. του Ε.Κ.Π.Α. σε προγράμματα δια βίου μάθησης που οργανώνουν άλλοι φορείς λόγω των καλύτερων οικονομικών απολαβών και της καλύτερης οργάνωσης των προγραμμάτων, τέσσερις συμμετέχοντες /ουσες αναφέρθηκαν με αρνητικό πρόσημο στο παράγοντα κέρδος που κινητοποιεί άλλα μέλη Δ.Ε.Π. να ασχοληθούν με την παροχή προγραμμάτων δια βίου μάθησης.

Η αίσθηση της προσφοράς, η ανανέωση των γνώσεων και η ικανοποίηση από την διδασκαλία αποτελούν κίνητρα για την συμμετοχή σε προγράμματα συνεχιζόμενης εκπαίδευσης και δια βίου μάθησης. Παραθέτουμε ενδεικτικές τοποθετήσεις: *«Κυρίως το κάνουν γιατί είναι δάσκαλοι στις περιπτώσεις που γνωρίζω εγώ η συμμετοχή των μελών Δ.Ε.Π. είναι αποτέλεσμα δικής του κινητοποίησης και ενδιαφέροντος Η δια βίου μάθηση σου δίνει την δυνατότητα να μάθεις σε οποιαδήποτε στιγμή της ζωής σου εγώ που είμαι καθηγητής στο αντικείμενο μου θα ήθελα να μπορώ να παρακολουθήσω ένα πρόγραμμα για κάτι που με ενδιαφέρει ή έχει σχέση με την επιστήμη μου αυτό που θέλω να πω είναι ότι αυτές οι αποφάσεις είναι ατομικές εγώ αναγνωρίζω την δυναμική της δια βίου μάθησης για αυτό συμμετέχω, και θα ήθελα να υπάρχει πρόγραμμα που να μπορώ να συμμετέχω και ως εκπαιδευόμενος» (ΚΣ4)*

«Κυρίως οι συνάδερφοι στο Ε.Κ.Π.Α. κινητοποιούνται από το κέρδος και όχι από την λογική της δια βίου μάθησης»(ΚΣ1) &(ΚΣ5)

Δυο ερωτώμενοι ανέφεραν την εμπειρία από την συνεργασία τους με το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο ως κινητήρια δύναμη για την συμμετοχή τους στα προγράμματα δια βίου μάθησης του ΕΚΠΑ, *«Έχω την εμπειρία του Ε.Α.Π. και καταλαβαίνω την προσφορά την σοβαρότητα και την συστηματικότητα που απαιτεί η δια βίου μάθηση» (ΚΣ1)*

«Η εμπειρία μου από το Ε.Α.Π. με έκανε να πιστεύω ότι η γνώση πρέπει να διαχυθεί και να καλύψει τις ανάγκες της ελληνικής κοινωνίας κυρίως μετά την κρίση του 2015 αλλά και η άποψη

μου για το μεταναστευτικό με οδήγησαν στην δημιουργία του συγκεκριμένου προγράμματος»(ΚΣ3)

«Οι παράγοντες που θα μπορούσαν να αποτρέψουν τους συναδέλφους να ασχοληθούν με την δια βίου μάθηση μπορεί να είναι η έλλειψη χρόνου, η μη ενημέρωση, ο φόρτος εργασίας. Εμένα προσωπικά αυτό που με έκανε δεν είχε καμιά ωφελμιστική διάσταση για μένα το κίνητρο ήταν ως γνώστης του αντικειμένου μου να βοηθήσω /στηρίξω την επιμόρφωση του κλάδου μου. Η αλληλόδραση που δημιουργείται μεταξύ εκπαιδευτή και εκπαιδευόμενου στα προγράμματα δια βίου μάθησης μου δημιουργεί ερωτήματα, επιστημονικούς προβληματισμούς για να μπορέσω να πάω λίγο πιο βαθιά και μετά αυτό να το φέρω και στο επίπεδο το πανεπιστημιακό στους φοιτητές μου» (ΚΣ2).

Ένας παράγοντας που επηρεάζει αρνητικά τα μέλη ΔΕ.Π. να ασχοληθούν με τη παροχή δια βίου μάθησης στο Ε.Κ.Π.Α. είναι η έλλειψη ενημέρωσης από το πανεπιστήμιο προς την πανεπιστημιακή κοινότητα κάτι που διαπιστώνουν οι συμμετέχοντες /ουσες στην έρευνα σε συζητήσεις τους με άλλα μέλη Δ.Ε.Π. του Ε.Κ.Π.Α..

- **Πιστεύετε ότι η αποτελεσματικότητα του Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ. ως φορέας Δια Βίου Μάθησης του Ε.Κ.Π.Α. έχει να κάνει με το κύρος, την διοικητική υποδομή και το επίπεδο των μελών του Ε.Κ.Π.Α.**

Όταν ξεκίνησε το Ε.Κ.Π.Α. το 2001 να δραστηριοποιείται ως φορέας συνεχιζόμενης εκπαίδευσης και δια βίου μάθησης όπως αναφέρουμε αναλυτικά στην προηγούμενη ενότητα παρείχε προγράμματα συμπληρωματικής εκπαίδευσης σε έξι αντικείμενα κυρίως του χρηματοοικονομικού τομέα, το 2018 παρέχει πάνω από 250 προγράμματα που καλύπτουν ένα μεγάλο εύρος γνωστικών αντικειμένων, επιχειρήσαμε να σκιαγραφήσουμε τους παράγοντες που οδήγησαν σε αυτή την ανάπτυξη και αν είναι συνυφασμένη με το κύρος που διαθέτει ο φορέας δια βίου μάθησης.

Όλοι οι ερωτώμενοι /νες συμφώνησαν ότι το κύρος του Ε.Κ.Π.Α. ως πανεπιστημίου η εμπειρία της διοικητικής του υποδομής και το ακαδημαϊκό επίπεδο των μελών Δ.Ε.Π. λειτουργούν θετικά ως προς την επιλογή των προγραμμάτων του Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ. από την ελληνική κοινωνία. Το επιστημονικό δυναμικό του Ε.Κ.Π.Α. θεωρείται πλεονέκτημα ως προς την οργάνωση προγραμμάτων που καλύπτουν μεγάλο εύρος γνωστικών αντικειμένων σε ακαδημαϊκό επίπεδο. Στα πλαίσια των συνεντεύξεων αναφέρθηκε και το γεγονός ότι άλλοι φορείς που δραστηριοποιούνται σε προγράμματα δια βίου μάθησης απευθύνονται σε μέλη Δ.Ε.Π. του Ε.Κ.Π.Α. για την στελέχωσή τους.

«Την φήμη του το ΕΚΠΑ την αντλεί από το επίπεδο των μελών ΔΕΠ και όχι από τις διοικητικές υπηρεσίες είναι το πρώτο πανεπιστήμιο στην Ελλάδα αυτή η φήμη επηρεάζει την επιλογή των εκπαιδευομένων» (ΚΣ2)

«Το κύρος του πανεπιστημίου είναι κριτήριο επιλογής για τους υποψηφίους των προγραμμάτων» (ΚΣ1)

Τα ευρήματα της έρευνας συμφωνούν με την άποψη που υπάρχει στη βιβλιογραφία όπου αρκετοί συγγραφείς όπως (Cervero 1988, Teichler 1999, Jonasson 1999 κ.ά), υποστηρίζουν ότι τα Πανεπιστήμια διαθέτουν χαρακτηριστικά που τα κάνουν να υπερτερούν και τα συνδέουν άμεσα με τη δια βίου μάθηση σε σχέση με άλλους φορείς. Η επιστημονική επάρκεια, το ανθρώπινο δυναμικό, η ερευνητική δραστηριότητα και η καλλιέργεια της κριτικής σκέψης ευνοούν τη λειτουργία του Πανεπιστημίου ως φορέας δια βίου μάθησης. Το διδακτικό προσωπικό των πανεπιστημίων θεωρείται το πιο κατάλληλο για την διδασκαλία σε προγράμματα δια βίου μάθησης ακόμα και όταν τα προγράμματα παρέχονται από άλλους φορείς.

Κεφάλαιο 5

Συμπεράσματα

Βασικός στόχος της έρευνας ήταν να διερευνηθεί ο ρόλος και η συμβολή του Πανεπιστημίου και ειδικά του Ε.Κ.Π.Α. ως φορέα δια βίου μάθησης στην κοινωνία, μέσα από τη καταγραφή των απόψεων των Ακαδημαϊκών Υπεύθυνων (μελών Δ.Ε.Π. του ΕΚΠΑ) των Προγραμμάτων συνεχιζόμενης εκπαίδευσης και δια βίου μάθησης. Στα πλαίσια της έρευνας πρόεκυψαν στοιχεία για την δραστηριοποίηση και τις αντιλήψεις των μελών Δ.Ε.Π. και των Ομότιμων Καθηγητών/τριών του ΕΚΠΑ σχετικά με την λειτουργία του Πανεπιστημίου ως φορέας δια βίου μάθησης και καταγράφηκαν οι παράγοντες που δρουν ανασταλτικά ή ενισχυτικά σε αυτή την λειτουργία.

Το Πανεπιστήμιο ως φορέας δια βίου μάθησης του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος επικεντρώνεται στην εκπαίδευση ενηλίκων διευρύνοντας τον ρόλο του (Rogers 1999). Η διεύρυνση του ρόλου του Πανεπιστημίου όπως αναφέραμε είναι αποτέλεσμα της αυξανόμενης σημασίας του στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης και του διεθνούς ανταγωνισμού. Το άνοιγμα του Πανεπιστημίου στην κοινωνία και η επέκταση των λειτουργιών του κρίνεται θετικά από το σύνολο των Ακαδημαϊκών Υπευθύνων που συμμετείχαν στην ποιοτική έρευνα.

Η λειτουργία του Πανεπιστημίου ως φορέα δια βίου μάθησης κρίνεται θετικά υποστηρίζοντας την παραγωγή και την διάδοση της γνώσης μέσω της δια βίου μάθησης στα πλαίσια ενός σταθερού νομοθετικού πλαισίου. Οι πανεπιστημιακοί δάσκαλοι δεν αναγνωρίζουν την παροχή δια βίου μάθησης ως δευτερεύουσας σημασίας λειτουργία αλλά την εντάσσουν στις λειτουργίες του Πανεπιστημίου την διδασκαλία την έρευνα και την διάδοση της γνώσης.

Στο θεωρητικό κομμάτι της Διπλωματικής Διατριβής παρουσιάσαμε την ευρωπαϊκή εκπαιδευτική πολιτική σε σχέση με την προώθηση της δια βίου μάθησης και την σύνδεσή της με τα Πανεπιστήμια. Η ελληνική εκπαιδευτική πολιτική υιοθετεί την ευρωπαϊκή εκπαιδευτική πολιτική με την ενσωμάτωση των ευρωπαϊκών οδηγιών που σχετίζονται με τη δια βίου μάθηση και το Πανεπιστήμιο στην ελληνική νομοθεσία. Στον πρόσφατο νόμο **4485 /2017** «Οργάνωση και λειτουργία της ανώτατης εκπαίδευσης, ρυθμίσεις για την έρευνα και άλλες διατάξεις» αναφέρεται ως μία από τις βασικές αποστολές των Α.Ε.Ι. είναι να συμβάλουν στη

δια βίου μάθηση, με την ίδρυση σε κάθε Α.Ε.Ι. Κέντρου Δια Βίου Μάθησης ως αυτόνομη διοικητική μονάδα. Στον νόμο 4485 /2017 στηρίχθηκε και η αναδιοργάνωση και η πληρέστερη οργανωτική συγκρότηση του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών ως φορέας δια βίου μάθησης με την λειτουργία του Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ.. Με βάση τα δεδομένα της έρευνας η καλύτερη θεσμική οργάνωση του Πανεπιστημίου κρίνεται απαραίτητη για την λειτουργία των Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ. με όρους διαφάνειας και ενημέρωσης.

Τα ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αποτελούν τους καταλληλότερους φορείς υλοποίησης της δια βίου μάθησης και εφαρμογής της ευρωπαϊκής και εθνικής εκπαιδευτικής πολιτικής, με αυτό τον τρόπο ο ρόλος των Πανεπιστημίων διευρύνεται και καθώς αποτελούν την σημαντικότερη πηγή γνώσης καλούνται να επεκτείνουν τις ακαδημαϊκές τους δραστηριότητες. Στην έρευνα (kokosalakis & Kogan 2000) υπάρχει η διαπίστωση για έλλειψη εκπαιδευτικής στρατηγικής στα ελληνικά πανεπιστήμια σε σχέση με την δια βίου μάθηση, η ψήφιση του νόμου 4485 /2017 και η λειτουργία του Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ. του Ε.Κ.Π.Α. ανατρέπουν εν μέρη αυτή την έλλειψη γιατί εντάσσουν την δια βίου μάθηση στο Πανεπιστήμιο. Μια από τις βασικές αποστολές των Πανεπιστημίων είναι η δια βίου μάθηση με σύγχρονες μεθόδους διδασκαλίας με βάση την επιστημονική και τεχνολογική έρευνα σε ανώτερο επίπεδο ποιότητας σύμφωνα με τα διεθνώς αναγνωρισμένα κριτήρια⁸⁵

Στο κρίσιμο ερώτημα για τον ρόλο του Πανεπιστημίου στην σημερινή εποχή προκύπτει η ανάγκη για διεύρυνση του ρόλου του και σύνδεση με την κοινωνία και με την ευρύτερη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη. Αποστολή του Πανεπιστημίου είναι η παραγωγή και μετάδοση της γνώσης με την διδασκαλία και την έρευνα αλλά και η συμμετοχή στην διαρκή επιμόρφωση ανθρώπινου δυναμικού και στην ανάπτυξη της ιδιότητας του πολίτη. Το Πανεπιστήμιο μπορεί να ανταποκριθεί στον νέο του ρόλο με την λειτουργία των Κέντρων Επιμόρφωσης και Δια Βίου Μάθησης ως ακαδημαϊκές δομές. Το πανεπιστήμιο πρέπει να δείξει μεγαλύτερη εξωστρέφεια ως προνομιακός χώρος παραγωγής γνώσης διευρύνοντας τα προγράμματα δια βίου μάθησης.

Στην έρευνα εξετάστηκε και το πως αντιλαμβάνονται τον ρόλο τους οι πανεπιστημιακοί δάσκαλοι. Το διδακτικό προσωπικό του Πανεπιστημίου εστιάζει στην διδασκαλία ως αναπόσπαστο στοιχείο της ακαδημαϊκής του ιδιότητας μαζί με την έρευνα. Το σύνολο των μελών Δ.Ε.Π. στην έρευνα τονίζει ότι η διδασκαλία στα προγράμματα δια βίου μάθησης και η ανατροφοδότηση των ερωτημάτων και των προβληματισμών μεταξύ εκπαιδευομένων και εκπαιδευτών έχει οδηγήσει αρκετές φορές σε εμπλουτισμό των προπτυχιακών τους

⁸⁵ Απόφαση Συγκλήτου ΕΚΠΑ 31^{ης} - 8- 2017

διαλέξεων. Τα μέλη Δ.Ε.Π. και οι ομότιμοι καθηγητές/τριες δραστηριοποιούνται στα προγράμματα δια βίου μάθησης αποδίδοντας σημασία στην διάδοση της γνώσης και στην προσφορά τους στην κοινωνία και όπως χαρακτηριστικά αναφέρουν είναι προσωπική τους επιλογή αυτή συμμετοχή. Η συμμετοχή των ακαδημαϊκών δασκάλων σε προγράμματα δια βίου μάθησης δεν μπορεί να επιβληθεί μπορεί όμως να καλλιεργηθεί με την ενημέρωση και την στήριξη των μελών Δ.Ε.Π.

Αρκετοί πανεπιστημιακοί δάσκαλοι μπορεί να συμμετέχουν σε προγράμματα δια βίου μάθησης του Πανεπιστημίου τους με κίνητρο τις οικονομικές απολαβές, το κίνητρο αυτό δεν εγγυάται την διάθεση προσφοράς και την αίσθηση του καθήκοντος που πρέπει να χαρακτηρίζουν την συμμετοχή σε προγράμματα δια βίου μάθησης. Ένα στοιχείο της έρευνας είναι ότι οι πανεπιστημιακοί δάσκαλοι που έχουν έρθει σε επαφή με μορφές εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, εκφράζονται και λειτουργούν πιο θετικά σχετικά με τη λειτουργία του Πανεπιστημίου ως φορέα δια βίου μάθησης. Άρα θα μπορούσαμε να πούμε ότι η επιμόρφωση των Πανεπιστημιακών δασκάλων και η ενημέρωσή τους για την ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση άλλα και για τις αρχές που διέπουν τη δια βίου μάθηση μπορεί να λειτουργήσει θετικά για το ρόλο του πανεπιστημίου ως φορέα δια βίου μάθησης.

Σύμφωνα με την έρευνα ένα στοιχείο που διαφοροποιεί το Πανεπιστήμιο ως φορέα δια βίου μάθησης και του προσδίδει θετικό πρόσημο σε σχέση με τους άλλους φορείς δια βίου μάθησης είναι το επιστημονικό του προσωπικό, το επιστημονικό κύρος των διδασκόντων και η γνώση της μεθοδολογίας εκπαίδευσης της δια βίου μάθησης θεωρούνται σημαντικά για την αποτελεσματικότητα και την οργάνωση του φορέα δια βίου μάθησης. Ένα πολύ σημαντικό στοιχείο για την απεικόνιση των e-learning προγραμμάτων του Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ. είναι το υψηλό επίπεδο των φοιτητών/τριών το οποίο συνδέεται με το ακαδημαϊκό κύρος των διδασκόντων στα προγράμματα.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

Ηλεκτρονικά συνοδευτικά μήνυμα και Παραχωρητήριο Συνέντευξης

Ηλεκτρονικό μήνυμα αποστολή 4/7/2018

Θέμα: Συνέντευξη από Ακαδημαϊκούς/κές Υπευθύνους των e-learning προγραμμάτων του Ε ΚΠΑ

Από: "Theodora Theodosopoulou" <thetheod@pspa.uoa.gr>

Ημερομηνία: 14/7/2018, 8:13 μ.μ.

Προς: "traparrig@med.uoa.gr emavrikaki@primedu.uoa.gr msantam@phys.uoa.gr dpanagio@phed.uoa.gr dkoutsou@phed.uoa.gr asantoni@hol.gr domini@isll.uoa.gr lsakel@enl.uoa.gr ckartali@phys.uoa.gr ikarali@arch.uoa.gr evelpidou@geol.uoa.gr" <ytountas@med.uoa.gr>

Ονομάζομαι Θεοδώρα Θεοδοσοπούλου και είμαι ΕΔΙΠ στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης της Σχολής ΟΠΑ του ΕΚΠΑ. Παράλληλα είμαι Μεταπτυχιακή φοιτήτρια στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών «Συνεχιζόμενη Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου. Θα ήθελα να μου παραχωρήσετε μία συνέντευξη για τις ερευνητικές ανάγκες της Διπλωματικής μου Εργασίας με θέμα: Το Πανεπιστήμιο ως φορέας Δια Βίου Μάθησης. Μελέτη περίπτωσης: Το Κέντρο Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών (επιβλέπουσα Αντωνία Σαμαρά). Η συνέντευξη είναι διάρκειας μισής ώρας και ως εργαλείο επιλέχθηκε η ημιδομημένη συνέντευξη. Η συνέντευξη μπορεί να είναι τηλεφωνική ή/και διαπροσωπική.

Τα στοιχεία των Ακαδημαϊκών Υπευθύνων των e-Learning προγραμμάτων αντλήθηκαν από την ιστοσελίδα του Κέντρου Συνεχιζόμενης και Δια Βίου Μάθησης του ΕΚΠΑ. Εάν επιθυμείτε να συμμετέχετε στην έρευνα μπορείτε να απαντήσετε θετικά στο email καθορίζοντας συγκεκριμένη μέρα και ώρα συνέντευξης. Για περισσότερες διευκρινήσεις σε σχέση με την έρευνα καθώς και για πρόσθετες πληροφορίες μπορείτε να επικοινωνήσετε στον αριθμό 6978252797

Ευχαριστώ εκ των προτέρων για την συνεργασία

Με εκτίμηση,

Θεοδώρα Θεοδοσοπούλου

ΕΔΙΠ Τμήματος ΠΕΔΔ

Email: thetheod@pspa.uoa.gr

Τηλέφωνο Επικοινωνίας: 6978252797

Ηλεκτρονικό μήνυμα αποστολή 3/9/2018

Θέμα: Συνέντευξη από Ακαδημαϊκούς/κές Υπευθύνους των e-learning προγραμμάτων του Ε.ΚΠΑ

Από: "Theodora Theodosopoulou" <thetheod@pspa.uoa.gr>

Ημερομηνία: 3/9/2018, 9:13 μ.μ.

Προς: "apechlib@med.uoa.gr marvlas@med.uoa.gr frgonid@med.uoa.gr thandouz@med.uoa.gr stathise@med.uoa.gr alazaris@med.uoa.gr fbacopoulou@med.uoa.gr kmakrila@med.uoa.gr karabinis291@hotmail.com mkoutsil@med.uoa.gr serafimnanas@med.uoa.gr" <vpitiriga@med.uoa.gr>

Κοινοποίηση: ppetrak@econ.uoa.gr

Ονομάζομαι Θεοδώρα Θεοδοσοπούλου και είμαι ΕΔΙΠ στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης της Σχολής ΟΠΑ του ΕΚΠΑ. Παράλληλα είμαι Μεταπτυχιακή φοιτήτρια στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών «Συνεχιζόμενη Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου.

Θα ήθελα να μου παραχωρήσετε μία συνέντευξη για τις ερευνητικές ανάγκες της Διπλωματικής μου Εργασίας με θέμα: Το Πανεπιστήμιο ως φορέας Δια Βίου Μάθησης. Μελέτη περίπτωσης: Το Κέντρο Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών (επιβλέπουσα Αντωνία Σαμαρά). Η συνέντευξη είναι διάρκειας μισής ώρας και ως εργαλείο επιλέχθηκε η ημιδομημένη συνέντευξη. Η συνέντευξη μπορεί να είναι τηλεφωνική ή/και διαπροσωπική.

Τα στοιχεία των Ακαδημαϊκών Υπευθύνων των e-Learning προγραμμάτων αντλήθηκαν από την ιστοσελίδα του Κέντρου Συνεχιζόμενης και Δια Βίου Μάθησης του ΕΚΠΑ. Εάν επιθυμείτε να συμμετέχετε στην έρευνα μπορείτε να απαντήσετε θετικά στο email καθορίζοντας συγκεκριμένη μέρα και ώρα συνέντευξης. Για περισσότερες διευκρινήσεις σε σχέση με την έρευνα καθώς και για πρόσθετες πληροφορίες μπορείτε να επικοινωνήσετε στον αριθμό 6978252797

Ευχαριστώ εκ των προτέρων για την συνεργασία

Με εκτίμηση,

Θεοδώρα Θεοδοσοπούλου

ΕΔΙΠ Τμήματος ΠΕΔΔ

Email: thetheod@pspa.uoa.gr

ΠΑΡΑΧΩΡΗΤΗΡΙΟ

Παραχωρώ στην κα **Θεοδώρα Θεοδοσοπούλου**, ΕΔΙΠ του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Δημοσίας Διοίκησης του ΕΚΠΑ και Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «**Συνεχιζόμενη Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση**» του ΑΠΚΥ την ηχογραφημένη συνέντευξη, ως Ακαδημαϊκός/κή Υπεύθυνος/η σε e learning πρόγραμμα/τα του Κέντρου Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης του ΕΚΠΑ.

Η συνέντευξη παραχωρείται για ερευνητικούς λόγους στα πλαίσια της Μεταπτυχιακής Εργασίας με θέμα :*Το Πανεπιστήμιο ως φορέας Δια Βίου Μάθησης. Μελέτη περίπτωσης το Κέντρο Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης και Δια Βίου μάθησης του ΕΚΠΑ.*

Επιτρέπω τη χρησιμοποίησή της για ερευνητικούς και εκπαιδευτικούς σκοπούς.

Περιορισμοί

- Κανένας προσωπικός περιορισμός
- Επιθυμώ να διασφαλιστεί η ανωνυμία μου
-

Όνοματεπώνυμο Συνεντευξιζόμενου/ης	Όνοματεπώνυμο Συνεντεύκτριας
Διεύθυνση και τηλ. Συνεντευξιζόμενου/ης	
Υπογραφή	Υπογραφή
Τόπος:.....	Ημερομηνία:

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

Οδηγός Συνέντευξης και Πιστοποιητικό Ειδικευμένης Επιμόρφωσης

Οδηγός Συνέντευξης

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ

I. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ - ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Φύλο : Άνδρας

Γυναίκα

Ηλικία 30 - 45

45 - 55

55 - 67

68

Βαθμίδα ΔΕΠ: Επίκουρος/ρη καθηγητής/τρια

Αναπληρωτής/τρια καθηγητής/τρια

Καθηγητής/τρια

Ομότιμος/μη καθηγητής/τρια

Σχολή:.....

Τμήμα:.....

1. Πότε ξεκινήσατε να συμμετέχετε στα προγράμματα του Κέντρου Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης του ΕΚΠΑ

.....

2. Σε πόσα προγράμματα του Κέντρου Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης του Ε.Κ.Π.Α. συμμετείχατε στην οργάνωση ή στη διδασκαλία

Σε ποιο/α :

.....
3. Έχετε συμμετάσχει στην οργάνωση ή στην διδασκαλία προγράμματος Δια Βίου Μάθησης άλλου φορέα εκτός Ε.Κ.Π.Α.

ΝΑΙ

ΟΧΙ

Αν ΝΑΙ ποιού φορέα:

II. ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ

1. Ποιος κατά την γνώμη σας θα μπορούσε να είναι ο βασικός στόχος των προγραμμάτων Δια Βίου Μάθησης :

επικαιροποίησης των γνώσεων/ των δεξιοτήτων των εκπαιδευόμενων

εξειδίκευσης σε κάποιο γνωστικό αντικείμενο των εκπαιδευόμενων

επαγγελματικής εξέλιξης των εκπαιδευομένων

αντιμετώπισης της ανεργίας

κοινωνικής –οικονομικής ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας

άλλο

2. Ποιον φορέα θεωρείται πιο κατάλληλο για την οργάνωση προγραμμάτων Δια Βίου Μάθησης για τους αποφοίτους των ΑΕΙ, ΤΕΙ και Λυκείου:

Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα

Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης και Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Τεχνολογικά Ιδρύματα

Τριτοβάθμιες Συνδικαλιστές Οργανώσεις

Ιδιωτικός εκπαιδευτικός τομέας

Άλλος.....

Γιατί.....

III. ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΩΣ ΦΟΡΕΑΣ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ

1. Ποιος είναι κατά την γνώμη σας ο ρόλος του πανεπιστημίου στην σημερινή εποχή

2. Ποια είναι η γνώμη σας για τη σχέση του ελληνικού πανεπιστημίου με την κοινωνία και την αγορά εργασίας και αν έχει μεταβληθεί από τις προηγούμενες δεκαετίες

3. Πιστεύετε ότι το Πανεπιστήμιο εκτός από τον παραδοσιακό του ρόλο θα ήταν καλό να δείξει μια μεγαλύτερη εξωστρέφεια προς την κοινωνία και να συνεργαστεί με άλλους φορείς, π.χ., επιμελητήρια, επαγγελματικές ενώσεις, επιχειρήσεις στην οργάνωση προγραμμάτων Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης
4. Πιστεύετε ότι το Ελληνικό Πανεπιστήμιο ανταποκρίνεται στο ρόλο του ως φορέας Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης
5. Πιστεύετε ότι η λειτουργία των προγραμμάτων Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης μπορεί να επηρεάσει την λειτουργία του Πανεπιστημίου
6. Τα προγράμματα Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης μπορούν να λειτουργούν ως πηγή εσόδων για το Πανεπιστήμιο
7. Το πανεπιστήμιο θα πρέπει να συνδεθεί περισσότερο με την ελληνική κοινωνία και την αγορά εργασίας

Αν Ναι πιστεύετε ότι η Συνεχιζόμενη Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση είναι ένας τρόπος σύνδεσης του πανεπιστημίου με την κοινωνία

IV.ΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΣΥΝΕΧΙΖΟΜΕΝΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΤΟΥ Ε.Κ.Π.Α. ΩΣ ΦΟΡΕΑΣ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ

1. Πιστεύετε ότι τα προγράμματα Δια βίου μάθησης με μέθοδο υλοποίησης την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Ηλεκτρονική μάθηση θα πρέπει να αναπτυχθούν περαιτέρω στο Ε.Κ.Π.Α..
2. Ποια είναι η γνώμη σας για τη Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Ηλεκτρονική μάθηση των προγραμμάτων του ΚΕΔΙΒΙΜ.
3. Η λειτουργία του Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ. πιστεύετε ότι μπορεί να επηρεάσει τη λειτουργία του Πανεπιστημίου (θετική ή αρνητική και σε ποια επίπεδα)
4. Ποια είναι η άποψή σας για το επίπεδο των εκπαιδευομένων στα προγράμματα του Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ. του Ε.Κ.Π.Α..
5. Ποιοι είναι οι παράγοντες που ενθαρρύνουν ή αποτρέπουν τα μέλη ΔΕΠ να δραστηριοποιηθούν κατά την Γνώμη σας στην οργάνωση / διδασκαλία προγραμμάτων Δια Βίου Μάθησης του Κ.Ε.ΒΙ.ΔΙ.Μ.

Τι είναι αυτό που εσάς προσωπικά σας έκανε ασχοληθείτε με την Δια Βίου Μάθηση

6. Πιστεύετε ότι η αποτελεσματικότητα του Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ. ως φορέας Δια Βίου Μάθησης του Ε.Κ.Π.Α. έχει να κάνει με το κύρος την διοικητική υποδομή και το επίπεδο των μελών του Ε.Κ.Π.Α.

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ

ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΟ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΗΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ

Η/Ο ΤΟΥ

παρακολούθησε επιτυχώς το εκπαιδευτικό πρόγραμμα με τίτλο:

.....
που διοργανώθηκε από το Κέντρο Επιμόρφωσης και Δια Βίου Μάθησης του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ 20... - 20...

Διάρκεια: .. μήνες/.. ώρες
Μέθοδος Υλοποίησης: Εξ αποστάσεως (E-Learning)

Αθήνα, Ημέρα Μήνας Έτος

Ο Πρόεδρος του Κέντρου

Ο Διευθυντής του Κέντρου

Ο Ακαδημαϊκός Υπεύθυνος
του Προγράμματος

Βιβλιογραφία

Αναστασιάδης, Π. (2008) *Η Τηλεδιάσκεψη στην Υπηρεσία της Δια Βίου Μάθησης και της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης*. Αθήνα : Gutenderg

Βεργίδης, Δ., Λιοναράκης, Α., Λυκουργιώτης, Α., Μαρκάκης, Β., & Μαρταλής, Χ. (1998, 1999) *Ανοικτή και εξ Αποστάσεως εκπαίδευση Θεσμοί και λειτουργίες* Τόμος Α. Πάτρα: Ε.Α.Π.

Βεργίδης, Δ. (2002) Ομιλία στη Διεθνή Συνδιάσκεψη για την Εκπαίδευση Ενηλίκων. Κόκκος, Α.,(επιμ.): *Διεθνής Συνδιάσκεψη για την Εκπαίδευση Ενηλίκων*. Αθήνα: Μεταίχμιο, 243-245.

Βεργίδης, Δ. (2001) Δια βίου εκπαίδευση και εκπαιδευτική πολιτική. Χάρης, Π., Πετρουλάκης, Ν. & Νικόδημος, Σ. (επιμ.) *Συνεχιζόμενη Εκπαίδευση και Δια βίου Μάθηση*. Αθήνα: Ατραπός, 127-144.

Βεργίδης, Δ. (1997) *Εκπαίδευση Ενηλίκων : θεωρητικό πλαίσιο, σχεδιασμός προγραμμάτων, ερευνητικά δεδομένα*. Πάτρα: Πανεπιστήμιο Πατρών.

Βρυσιώτη, Κ., & Κελπανίδης, Μ. (2004) *Δια βίου Μάθηση. Κοινωνικές Προϋποθέσεις και Λειτουργίες. Δεδομένα και Διαπιστώσεις*. Αθήνα : Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα.

Cohen,L., Manion, L.,& Morrison. K. (2008) *Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Coombs, P. & Amhed, M. (1974) *Attacking Rural Poverty: How Non-formal Education Can Help*. Baltimore: John Hopkins University Press.

Cervero,R.M., (1988) *Effective continuing education for professionals*. San Francisco : Jossey - Bass

Dave, R. H. (1976) *Foundations of Lifelong Education*. Hamburg: UNESCO Institute for Education.

Drucker, F.P. (1969) *The Age of Discontinuity. Guidelines to Our Changing Society*. Butterzorth-Heinemann

Delors, J. J. (1996) *Learning: The Treasure Within*. Report to UNESCO of the International Commission on Education for the Twenty- first Century/Highlights. Paris, UNESCO publishing.

European Commission (1994) *Growth, Competitiveness, Employment, Luxembourg, Office for Official Publication* Brussels :16,136.

European Commission (1995). White Paper “*Teaching and Learning- Towards the Learning Society*”, Brussels

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1999) *Πέντε έτη κοινωνικής πολιτικής*. Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Λουξεμβούργο

Ευρωπαϊκή Ένωση (1999) The Bologna declaration of June 1999 *Towards the European Higher Education Area*

Ευρωπαϊκή Ένωση (2000^α) *Συμπεράσματα της Προεδρίας, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας*, 23-24 Μαρτίου 2000

Ευρωπαϊκή Επιτροπή(2000) *Υπόμνημα σχετικά με την Δια Βίου Μάθηση*, 9/11/2000

European Commission (2000). *A Memorandum on Lifelong Learning*, Brussels

European Commission (2001a). Communication from the Commission. *Making a European Area of Lifelong Learning a Reality*, Brussels

European Commission (2001b). *Draft detailed work programme for the follow-up of the report on the concrete objectives of education and training systems*, Brussels 327

European Commission Improving Human Research Potential & the Socio-economic Knowledge Base (2001). *Lifelong Learning: Implications for Universities. New Perspectives for Learning* – Briefing Paper 20

Ευρωπαϊκή Επιτροπή(2002) *Πραγμάτωση μιας Ευρωπαϊκής περιοχής δια βίου μάθησης* COM(2001) 678 – C5-0165/2002 – 2002/2073(COS)

EURYDICE, (2000) *the Information Network on Education in Europe. Lifelong Learning: the contribution of education systems in the Member States of the European Union*, Brussels: EURYDICE

EURYDICE (2001) *the Information Network EURYDICE on Education in Europe. National actions to implement lifelong learning in Europe*, Brussels: EURYDICE

EURYDICE (2008) *Διακυβέρνηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ευρώπη: πολιτικές, δομές, χρηματοδότηση και ακαδημαϊκό προσωπικό*, Brussels: EURYDICE

European University Association (2008) *European Universities' Charter on Lifelong Learning*, Brussels: E.U.A.

Ιωσηφίδης, Θ. (2008) *Ποιοτικές Μέθοδοι Έρευνας στις Κοινωνικές Επιστήμες*. Αθήνα: Κριτική

Jarvis, P. (1995) *Adult and Continuing Education: theory and practice*. London: Routledg.

Jarvis, P. (1999). Global Trends in Lifelong Learning and the Response of the Universities. *Comparative Education*. Vol 35, No 2, pp.249-257

Jarvis P. (2004). *Συνεχιζόμενη εκπαίδευση και κατάρτιση: Θεωρία και πράξη* (μτφρ. Α. Μανιάτη). Αθήνα: Μεταίχμιο.

Jonasson, J.T.(1999). Is Traditional University Education responding fast enough to a society in a rapid transition?, Speech in 17th EUCEN. Conference Learning from each other;the European Dimension in U.C.E., Reykjavik 24-27/6/1999

Καραλής, Θ. (2010). Η εξέλιξη της Εκπαίδευσης Ενηλίκων στην Ελλάδα. Στο Βεργίδης, Δ. & Κόκκος, Α. (Επιμ.) *Εκπαίδευση Ενηλίκων, διεθνείς προσεγγίσεις και ελληνικές διαδρομές* (σσ. 17-42). Αθήνα: Μεταίχμιο.

Καραλής, Θ. (2008) *Προδιαγραφές, κριτήρια και μεθοδολογία εφαρμογής και ενσωμάτωσης ολοκληρωμένων συστημάτων Διά Βίου Μάθησης*. Μελέτη που εκπονήθηκε στο πλαίσιο του Θεματικού Εργαστηρίου III της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας EQUAL (β' κύκλος).

Καραντινός, Δ. (2010) Συμμετοχή στη δια βίου μάθηση: τάσεις και προοπτικές. Βεργίδης, Δ., & Α. Κόκκος, (επιμ.), *Εκπαίδευση Ενηλίκων. Διεθνείς προσεγγίσεις και ελληνικές διαδρομές*. Αθήνα: Μεταίχμιο, 43-62.

Καριπίδου, Ε. (2012) *Το Πανεπιστήμιο ως φορέας συνεχιζόμενης επαγγελματικής εκπαίδευσης: Θεωρητική και εμπειρική προσέγγιση*. Θεσσαλονίκη : Διατριβή

Καψάλης, Α., & Παπασταμάτης, Α. (2013) *Εκπαίδευση ενηλίκων. Γενικά εισαγωγικά θέματα*. Αθήνα : Ι. Σιδέρη.

Κόκκος, Α. (2011) (επιμ.) *Εκπαίδευση Ενηλίκων: διεθνείς προσεγγίσεις και ελληνικές διαδρομές*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Κόκκος, Α. (2005) *Εκπαίδευση Ενηλίκων. Ανιχνεύοντας το πεδίο*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Kogan, M. (2000) *Lifelong Learning in the U.K.*, European Journal of Education, vol.35, No 3.

kokosalakis, N. (2001) "Lifelong learning in Greek Universities : the state of the art, European Journal of Education, 36 (3)

Kokosalakis, N., & Kogan, M (2001) *Lifelong Learning: the implications for the universities in the EU*. European Union Project Report Project No 980025.

Kvale, S. (1996) *Inter Views. An Introduction to Qualitative Research Interviewing..* London: Sage Publications.

Kerr, C. (2001) *The Uses of the University* (fifty edition) Cambridge, Massachusetts : Harvard University Press

Keegan, D. (2001) *Οι Βασικές Αρχές της Ανοικτής και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης* Αθήνα: Μεταίχμιο.

Καζαμίας, Α. (1999). Η Παγκόσμια Κρίση στην εκπαίδευση : Εννοιολογικές Διασαφηνίσεις και Προβληματισμοί. Στο: *Παγκόσμια κρίση και εκπαίδευση* (σελ.14-42). Αθήνα: Γρηγόρης.

Κανελλοπούλου Α. & Σωτηροπούλου Ι., Εκπαιδευτική Πολιτική και η σύνδεσή της με την αγορά εργασίας, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο-ΔΑΣΤΑ. Μελέτη διαθέσιμη στο διαδίκτυο:

<http://dasta.eap.gr/files>.

Lionarakis, A. (2003) A preliminary framework for a theory of Open and Distance Learning – the evolution of its complexity, in Andras Szucs & Erwin Wagner (Eds). *The Quality Dialogue, Integrating Quality Cultures in Flexible, Distance and eLearning*. Proceedings of the 2003 EDEN Annual Conference held in Rhodes, Greece, 2 – 47.

Mason, J. (2009) *Η διεξαγωγή της ποιοτικής έρευνας (μτφρ. Ε. Δημητριάδου, επιμ. Ν. Κυριαζή)*. Αθήνα : Ελληνικά Γράμματα.

Μπουζάκης, Ι. (2006) *Η πανεπιστημιακή εκπαίδευση στην Ελλάδα 1836-200*. Αθήνα: Gutenberg.

Μπουρλετιδης, Κ. Γκιόσος, Γ. & Μαγκλογιάννης, Η.(2006) Η εκπαίδευση από απόσταση στο ΕΚΠΑ με τη χρήση Μεθοδολογίας e-learning . Βασιλάκης, Κ. & Καλογιαννάκης, Μ. (επιμ.) *Προσεγγίσεις της Εκπαίδευσης από Απόσταση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση*,35-49. Αθήνα : Ατραπός

Nuissl, E. (2001) Learning to Learn –Preparing Adults for Lifelong Learning? *Lifelong Learning in Europe*, 1/2001, 26-31.

O.E.C.D (2002) ORGANIZATION FOR ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT. *Education Policy Analysis*. Paris: OECD.

O.E.C.D. (1996) *Education at a glance: OECD Indicators 1996 Edition*.

O.E.C.D. (c1996) *Lifelong Learning for All*. OECD: Paris

O.E.C.D. (2007) *Insights Human Capital: How what you know shapes your life*. OECD: Paris

Παρασκευόπουλος, Ι. (1999) *Ερωτηματολόγιο διαπροσωπικής και ενδοπροσωπικής προσαρμογής*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Πασιάς, Γ., & Φλουρής Γ. (2005) Η “Ευρώπη της Γνώσης” ως Διακύβευα και ως Αναπαράσταση των σχέσεων Εξουσίας – Γνώσης στο Ευρωπαϊκό Εκπαιδευτικό Συγκεκριμένο. Γράβαρης, Δ., & Παπαδάκης, Ν. (επιμ.) *Εκπαίδευση και Εκπαιδευτική Πολιτική*. Αθήνα: Σαββάλας, 367-397.

Ρασσής, Σ. (2004) *Τα πανεπιστήμια χθες και σήμερα*. Αθήνα: Παπαζήση.

Rogers, A. (1999) *Η εκπαίδευση ενηλίκων*. Αθήνα :Μεταίχμιο

Ross,G.J. & Klug, M.C. (1999) Attitudes of business college faculty and administrators toward distance education: a national survey, *Distance Education*, 20:1,109 -128

Robson, C. (2007) *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου. Ένα Μέσον για κοινωνικούς επιστήμονες και επαγγελματίες*, Μιχαλοπούλου , Κ., (επιστ. επιμ.) Αθήνα: Gutenberg

Σαμαρά, Α., (2013) *Η Δια βίου Εκπαίδευση ως παράγοντας Διαφοροποίησης της ιδεολογίας και του Θεσμικού Πλαισίου του Πανεπιστημίου της Νεωτερικότητας* (Διδακτορική Διατριβή). Αθήνα: ΕΚΠΑ

Σαριδάκη, Σ., (2016) *Το πανεπιστήμιο ως φορέας δια βίου μάθησης σε σχέση με την αντιληπτή απασχολησιμότητα των εκπαιδευομένων. Η περίπτωση της Δομής Δια Βίου Μάθησης του Α.Π.Θ.* Θεσσαλονίκη :ΑΠΘ

Sorbonne Joint Déclaration (1998). *Joint declaration on harmonization of the architecture of European higher education system*. Paris.

Schuetze, H. & Slowey, M. (eds) (2000). *Higher education and lifelong learners. International perspectives on change*. London and New York. Routledge

Σταμέλος, Γ. (2016) *Η πορεία εφαρμογής του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης: Η περίπτωση της Ελλάδας*. Σειρά τεχνικές εκθέσεις/μελέτες, 20, Πάτρα: Διεπιστημονικό Διαπανεπιστημιακό Δίκτυο Πολιτικών Ανώτατης Εκπαίδευσης.

Σταμέλος, Γ. (2009) *Εκπαιδευτική πολιτική*. Αθήνα: Διόνικος.

Σταμέλος, Γ., & Βασιλόπουλος, Α. (2004) *Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική – συγκρότηση, θεματολογία, μεθοδολογία υλοποίησης, επιδράσεις στην ελληνική εκπαίδευση και κατάρτιση*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Τσαούσης, Δ. Γ. (2007) *Η εκπαιδευτική πολιτική των Διεθνών Οργανισμών – Παγκόσμιες και ευρωπαϊκές διαστάσεις*. Αθήνα: Gutenberg (Βιβλιοθήκη Κοινωνικής Επιστήμης και Κοινωνικής Πολιτικής).

Τσιώλης, Γ. (2014) *Μέθοδοι και τεχνικές ανάλυσης στην ποιοτική κοινωνική έρευνα*. Αθήνα : Κριτική

Τσιώλης Γ. (2011) Η σχέση ποιοτικής και ποσοτικής έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες: Από την πολεμική των «παραδειγμάτων» στις συνθετικές προσεγγίσεις. Δαφέρμος, Μ., Σαματάς, Μ., Κουκουριτάκης, Μ., & Χιωτάκης, Σ. (επιμ.) *Οι κοινωνικές επιστήμες στον 21^ο αιώνα. Επίμαχα θέματα και προκλήσεις*. Αθήνα : Πεδίο

UNESCO (1972) *Learning to be: the world of education today and tomorrow* (The Faure Report). Paris: UNESCO.

UNESCO (1996) *Higher education in the 21st century. A student perspective*. Paris: UNESCO

Wachter, B.(2004) The Bologna Process: developments and prospects. *European Journal of Education. Research Development and Police*, 39/3, 265-273.

Weber, R. Ph. (1990). *Basic Content Analysis*. Sage Publications

Εκπαιδευτικά Θέματα

Eurydice: www.eurydice.org

NARIC: www.enic-naric.net

ENTEP: www.europeanschoolnet.org

ENIS: www.enis.eun.org

Ευρωπαϊκοί Οργανισμοί

European Students' Union: www.esu-online.org

European University Association: www.eua.be

European Association of Institutions in Higher Education: <http://eurashe.eu>

Business Europe: www.businesseurope.eu

Cedefop: www.cedefop.europa.eu

ΘΕΣΜΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Νόμος 2552 (ΦΕΚ Α' 266/1997) Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Νόμος 2640 (ΦΕΚ Α' 206/1998) Δευτεροβάθμια τεχνική - επαγγελματική εκπαίδευση και άλλες διατάξεις.

Νόμος 2752 (ΦΕΚ Α' 248/1999) Αναμόρφωση του νομικού καθεστώτος των ΠΣΕ.

Νόμος 2909 (ΦΕΚ Α' 90/2001) Ρυθμίσεις θεμάτων εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και άλλες διατάξεις.

Νόμος 2916 (ΦΕΚ Α' 114/2001) Διάρθρωση της ανώτατης εκπαίδευσης και ρύθμιση θεμάτων του τεχνολογικού τομέα αυτής.

Νόμος 3191 (ΦΕΚ Α' 258/2003) Εθνικό Σύστημα Σύνδεσης της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης με την Απασχόληση (Ε.Σ.Σ.Ε.Ε.Κ.Α.).

Νόμος 3328 (ΦΕΚ Α' 80/2005) Διεπιστημονικός Οργανισμός Αναγνώρισης Τίτλων Ακαδημαϊκών και Πληροφόρησης και άλλες διατάξεις.

Νόμος 3369 (ΦΕΚ Α' 171/2005) Συστηματοποίηση της Δια Βίου Μάθησης και Άλλες Διατάξεις.

418 Νόμος 3374 (ΦΕΚ Α' 189/2005) Διασφάλιση της ποιότητας στην ανώτατη εκπαίδευση. Σύστημα μεταφοράς και συσσώρευσης πιστωτικών μονάδων - Παράρτημα διπλώματος.

Νόμος 3391 (ΦΕΚ Α' 240/2005) Διεθνές Πανεπιστήμιο της Ελλάδος και άλλες διατάξεις.

Νόμος 3404 (ΦΕΚ Α' 260/2005) Ρύθμιση θεμάτων του Πανεπιστημιακού και Τεχνολογικού τομέα της Ανώτατης Εκπαίδευσης και λοιπές διατάξεις.

Νόμος 3475 (ΦΕΚ Α' 146/2006) Οργάνωση και λειτουργία της δευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις.

Νόμος 3549 (ΦΕΚ Α' 69/2007) Μεταρρύθμιση του θεσμικού πλαισίου για τη δομή και λειτουργία των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων.

Νόμος 3577 (ΦΕΚ Α' 130/2007) Δημιουργία Φορέα Διαχείρισης Ολοκληρωμένου Προγράμματος Δια Βίου Μάθησης, ρύθμιση θεμάτων ιδιωτικής εκπαίδευσης και φορέων εποπτείας Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και άλλες διατάξεις.

Νόμος 3669 (ΦΕΚ Α' 199/2008) Ειδική αγωγή και εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία ή με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες

Νόμος 3794 (ΦΕΚ Α' 156/2009) Ρύθμιση θεμάτων του πανεπιστημιακού και τεχνολογικού τομέα της ανώτατης εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις. Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (2008) Υπουργική Απόφαση για την Οργάνωση και Λειτουργία των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας,